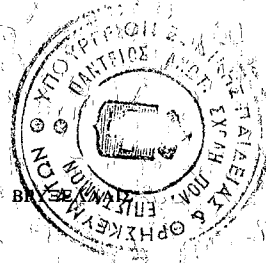

1361 0900

ΑΝΔΡΕΟΥ Ι. ΘΑΝΑΣΟΥΛΙΑ
ΔΙΚΗΓΟΡΟΥ

ΕΙΔΙΚΟΥ ΕΜΠΕΙΡΟΓΝΩΜΟΝΟΣ ΠΑΡΑ ΤΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΗΣ Ε. Ο. Κ. ΕΝ ΒΕΡΛΙΝΗ

ΟΙ ΥΠΗΚΟΟΙ ΚΡΑΤΩΝ-ΜΕΛΩΝ ΤΗΣ Ε. Ο. Κ. ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΕΝ ΤΗ ΑΣΚΗΣΕΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΟΣ

Διατριβή επί Διδακτορία έγκριθείσα υπό της
Παντείου 'Ανωτάτης Σχολής Πολιτικών 'Επιστημών 'Αθηνών

ΑΘΗΝΑΙ

1970

*Τῆ ἀλήστῳ μνήμῃ
τοῦ διαπρεποῦς νομομαθοῦς, θείου μου,
ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ Ν. ΜΟΥΤΟΥΣΗ
Ἀρεοπαγίτου*

nd: 3586

ΑΝΔΡΕΟΥ Ι. ΘΑΝΑΣΟΥΛΙΑ

ΔΙΚΗΓΟΡΟΥ

τ. ΕΙΔΙΚΟΥ ΕΜΠΕΙΡΟΓΝΩΜΟΝΟΣ ΠΑΡΑ ΤΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΗΣ Ε. Ο. Κ. ΕΝ ΒΥΣΣΕΛΛΑΙΣ

ΟΙ ΥΠΗΚΟΟΙ ΚΡΑΤΩΝ-ΜΕΛΩΝ ΤΗΣ Ε.Ο.Κ.
ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΕΝ ΤΗ ΑΣΚΗΣΕΙ
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΟΣ

Διατριβή επί Διδακτορία έγκριθείσα υπό τής
Παντείου Άνωτάτης Σχολής Πολιτικών Έπιστημών Άθηνών

Α Θ Η Ν Α Ι

1 9 7 0

*Ἡ ἔγκριστις τῆς παρούσης διατριβῆς ὑπὸ τῆς Παντείου Ἀνωτάτης Σχολῆς
Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν, δὲν ὑποδηλοῖ ἀποδοχὴν τῶν γνωμῶν τοῦ συγγραφέως.*

Π Ρ Ο Λ Ο Γ Ο Σ

Πολύαριθμα είναι τὰ νομικά προβλήματα, περὶ τὴν ἔρευναν τῶν ὁποίων, δεόν νὰ στρέφεται ὁ ἐπιστημονικὸς νοῦς. Οἱ θεράποντες τῆς νομικῆς ἐπιστήμης, δεόν, μεταξὺ τῶν θεμάτων τούτων, ὅπως ἐπιλέξουν πρὸς εἰδικωτέραν ἔρευναν, τὸ πλέον σοβαρὸν καὶ ἐπικαιρὸν ἀπὸ ἀπόψεως ἐπειγούσης ἀναγκαιότητος. Εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην τῶν ἐπειγόντων καὶ ἐπικαιρῶν θεμάτων, ἀνήκουν ἀναμφισβητήτως ἅπαντα τὰ νομικοοικονομικά προβλήματα, τὰ προκύπτοντα ἐκ τῆς δημιουργίας τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς. Ὁ νέος νομικὸς, ἐὰν ἐπιθυμῇ ν' ἀκολουθήσῃ τὰ ἐπιστημονικά τῆς ἐποχῆς του ρεύματα, ὀφείλει νὰ ἐπιλέξῃ πρὸς ἔρευναν καὶ διατριβὴν μεταξὺ τῶν θεμάτων τούτων, καθ' ὅτι ταῦτα, δημιουργοῦνται ὑπὸ τῆς σημερινῆς ζωῆς νομικοοικονομικῆς πραγματικότητος καὶ αἱ ἔννοιαι τούτων εἶναι εἰσέτι ρευσταί.

Ἡδὴ, ἀπὸ τῆς συστάσεως τῆς Ε.Ο.Κ., ἐν ἔτει 1958, ἐργώδης ἤρξατο προσπάθεια τῆς ἐπιστήμης, πρὸς ἔρευναν καὶ ἐπεξεργασίαν τῶν ἐντεῦθεν γεννηθέντων τεραστίων νομικῶν ζητημάτων. Οὕτω, ἐκ τῆς ἀνάγκης, ὅπως ἡ νομικὴ ἔρευνα συνδυασθῇ μὲ τὴν ἐπικαιρότητα, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τὴν πίεσιν τῶν ρητῶν ἐπιταγῶν τῶν διατάξεων τῆς συνθήκης τῆς Ρώμης, περὶ προσεγγίσεως καὶ ἐναρμονίσεως τῶν διαφόρων τομέων τοῦ δικαίου τῶν Κρατῶν-μελῶν τῆς Ε.Ο.Κ., ἡ εὐρωπαϊκὴ νομικὴ ἐπιστήμη, ἀ ν έ π τ υ ξ ε τὴν ἔρευναν τῶν διαφόρων προβλημάτων ὑπὸ τὸ νέον πρῶσμα τοῦ κλάδου τοῦ Ἰδιωτικοῦ Διεθνοῦς Ἐμπορικοῦ Δικαίου, τοῦ Οἰκονομικοῦ Δικαίου, ἢ τοῦ Συγκριτικοῦ Δικαίου.

Ὅσον δι' ἡμᾶς προσωπικῶς, χειροκροτοῦντες μὲ ἀνεπιφύλακτον ἐνθουσιασμόν τὴν «Εὐρωπαϊκὴν ἰδέαν» καὶ ὄντες εὐτυχεῖς μάρτυρες τῆς ἀρξαμένης ἐνοποιήσεως, οἰκονομικῶς καὶ πολιτικῶς, τῆς μικρᾶς Εὐρώπης τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς, δὲν δυνάμεθα νὰ παραμείνωμεν ἀδιάφοροι θεαταὶ τοῦ μεγαλεπήβολου τούτου ἔργου. Ἐφ' ᾧ καὶ ἐπελέξαμε τὸ ἀναπτυσσόμενον εἰς τὴν ἀνὰ χεῖρας ἔρευναν θέμα, ὅπερ ἀνήκει εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν προβλημάτων, ἅτινα συμβιβάζουν τὴν νομικὴν ἐπιστήμην μὲ τὴν ἐπικαιρότητα καὶ εἶναι ἐκτάκτου θεωρητικῆς καὶ πρακτικῆς ὠφελιμότητος.

ΑΝΔΡ. Ι. ΘΑΝΑΣΟΥΛΙΑΣ

ΓΕΝΙΚΗ ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἡ κοινοπραξία τῶν Ἑξ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Οἰκονομικῆς Κοινότητος ἐπέβαλε δυναμικὰ νέα νομικοοικονομικὰ πλαίσια καὶ ἤνοιξεν ἐπαναστατικὴν περίοδον δημιουργοῦσα νέους θεσμούς, νέας προοπτικὰς καὶ νέους προσανατολισμούς.

Μία δεκαετία διέρρευσε ἀπὸ τῆς ἰδρύσεώς της, καὶ ἤδη εἰς πολλὰς ἑκατοντάδας ἀνέρχονται τὰ νομοθετήματα τοῦ καρποφόρου μηχανισμοῦ τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Κοινότητος, ἐφαρμοζόμενα ἐφ' ὄλων τῶν Κρατῶν - μελῶν αὐτῆς. Ταῦτα ἀποτελοῦν τὸ λεγόμενον «Κοινοτικὸν Δίκαιον», ὅπερ, ἰσχυρότερον τοῦ ἐθνικοῦ δικαίου, ἀποτελεῖ τὸ ὑπόβαθρον ἐπὶ τοῦ ὁποίου οἰκοδομεῖται ἓν νέον «modus vivendi» (1).

Ἡ σύμπτυξις τοῦ τεραστίου τούτου οἰκονομικοῦ συνασπισμοῦ, ἐκτὸς τῶν λοιπῶν ζητημάτων, ἄτινα δημιουργεῖ, ἐπιφέρει, ὡς εἰκόσ, νομικὰς συγκρούσεις εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν ρύθμισιν τῶν σχέσεων μεταξὺ τῶν ὑπηκόων τῶν διαφόρων χωρῶν καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐπιβάλλει τὴν ὀριστικὴν ἄρσιν τῶν πάσης φύσεως νομικῶν ἐμποδίων εἰς τὴν ἐλευθέραν διακίνησιν καὶ ἐγκατάστασιν, πρὸς τὸν σκοπὸν ἀσκήσεως οἰασδήποτε δραστηριότητος ἐκ μέρους φυσικῶν τε καὶ νομικῶν προσώπων (2).

Τὸ πραγματευόμενον ἀντικείμενον ἐν τῇ παρούσῃ διατριβῇ, δυσχερὲς καὶ πολύπλοκον καθ' ἑαυτό, δύναται νὰ λεχθῇ ἀδιστακτικῶς, ὅτι ἀποτελεῖ ἓν τῶν θασικωτέρων θεμάτων, ἄτινα ἐντάσσονται εἰς τὴν σφαίραν τοῦ Ἰδιωτικοῦ Διεθνoῦς Ἐμπορικοῦ Δικαίου, καὶ πηγάζει ἐκ τῆς δημιουργίας εὐρυτέρων οἰκονομικῶν ἀγορῶν, ἐφ' ὅσον ὁ κύριος παράγων πραγματοποίησεως τούτων εἶναι ἡ ἐπιχειρηματικὴ δραστηριότης ἀσκουμένη ὑπὸ φυσικῶν ἢ νομικῶν προσώπων, ὑπηκόων τῶν Κρατῶν - μελῶν τῆς Ε.Ο.Κ., καὶ ἐκδη-

(1) F. Dehousse «Les aspects politiques et institutionnels de la C.E.E.», Ἐκδοσις Πανεπιστημίου Λιέγης, 1958, σελ. 37 & ἐπ.—Batiffol, Chretien, Desbois, Lagrange. «Les Problemes Juridiques et Economiques du Marche Commun», Paris, 1960.

(2) Loussouarn «La Condition des Etrangers dans les pays du Marche Commun» Centre Européen Universitaire, Nancy 1960, σελ. 2.—Arminjon «Precis de droit International Commercial» Dalloz, Paris 1948.—Germain Brulliard «Traité du Marche Commun et Liberté D'établissement»,—B' Συνέδριον τῆς Ἐνώσεως τῶν Πανεπιστημίων τῆς Εὐρώπης «Le Marche Commun», Paris 1960, σελ. 31.

λουμένη δια τῆς μονίμου αὐτῶν ἐγκαταστάσεως ἢ προσωρινῆς παροχῆς ὑπηρεσιῶν.

Τὸ δικαίωμα ἐγκαταστάσεως ἐνὸς ἐπιχειρηματίου θέτει εἰς κίνησιν τὸ σύνολον τῶν διατάξεων, αἵτινες ἐφαρμόζονται ὡσάκις οὗτος προβαίνει εἰς τὰς ἀπαραιτήτους ἐνεργείας διὰ τὴν ἐγκατάστασίν του ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ⁽¹⁾. Κατὰ συνέπειαν ἀποτελεῖ τοῦτο θεμελιῶδες στοιχεῖον τῆς πραγματοποιήσεως τῆς Εὐρωπαϊκῆς Οἰκονομικῆς Κοινότητος, ἣτις ἐπιφέρει ἐπαναστατικὴν καινοτομίαν διὰ τῆς καθιερώσεως τῆς ἀρχῆς τῆς ἐξομοιώσεως τῶν ἀλλοδαπῶν, φυσικῶν ἢ νομικῶν προσώπων, πρὸς τὰ ἡμεδαπά.

Ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς ἀνὰ χεῖρας ἐρεύνης, θὰ καταβληθοῦν προσπάθειαι ὅπως αἰ ὡς ἄνω ἔννοια ἀναλυθοῦν καὶ ἐπεξηγηθοῦν ὅσον εἶναι δυνατὸν ἀκριθέστερον.

Τὸ ἄρθρον 3 τῆς Συνθήκης τῆς Ρώμης καθιερώνει τὴν ἐλευθερίαν τῆς διακινήσεως τῶν προσώπων, τῶν ἐμπορευμάτων, τῶν ὑπηρεσιῶν καὶ τῶν κεφαλαίων, διὰ δὲ τὴν κατοχύρωσιν τούτων, αἰ σχετικαὶ εἰδικαὶ ἐξουσίαι μεταβιβάζονται εἰς τὰ ὄργανα τῆς Κοινότητος.

Διὰ τὴν οὐσιαστικὴν καὶ ἀπαρακώλυτον ἄσκησιν τῶν δικαιωμάτων τῶν ἀναφερομένων εἰς τὰς τέσσαρας ταύτας ἐλευθερίας, ἀπαιτεῖται, ὡς ὅρος *sine qua non*, ἢ ἐλευθέρᾳ ἄσκησιν τοῦ δικαιώματος ἐγκαταστάσεως, ἄνευ τοῦ ὁποίου θὰ παρέμενον γράμμα κενόν, ἐστερημέναι οἰασδῆποτε σημασίας. Πρόκειται περὶ τοῦ δικαιώματος τῶν ὑπηκόων ἐνὸς τῶν Κρατῶν - μελῶν τῆς Κοινότητος, ὅπως ἐγκατασταθοῦν ἐντὸς τοῦ γεωγραφικοῦ χώρου τῶν λοιπῶν Κρατῶν - μελῶν αὐτῆς, ἐπὶ τῷ τέλει ἀσκήσεως ἐπαγγελματικῆς δραστηριότητος.

Ἡ παρούσα ἔρευνα ἔχει ὡς σκοπὸν νὰ ἐξετάσῃ τὴν εἰδικὴν ἔννοιαν, ἣν λαμβάνει τὸ «δικαίωμα ἐγκαταστάσεως» ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς Κοινότητος ἐπὶ τῇ θάσει τῶν διατάξεων τῆς Συνθήκης τῆς Ρώμης, ἐν συνεχείᾳ νὰ προσδιορίσῃ τοὺς φορεῖς ἀσκήσεως τοῦ δικαιώματος τούτου καὶ νὰ ἐξεύρῃ τὴν ἔκτασιν ὡς καὶ τὰ ὅρια τοῦ ἐν λόγῳ δικαιώματος.

Ἐπισημαίνεται ἐνταῦθα ὅτι πᾶν ὅ,τι ἐρευνηθῆ γενικῶς περὶ τῆς ἐννοίας, τοῦ περιεχομένου καὶ τῶν ὁρίων τοῦ δικαιώματος ἐγκαταστάσεως ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς Ε.Ο.Κ., ἐφαρμόζονται ἐν πολλοῖς, *mutatis mutandis*, καὶ εἰς τὰς σχέσεις τῆς Συνδέσεως τῆς Ἑλ-

(1) Ἡ Εὐρωπαϊκὴ ἐνοποίηση δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ συντελεσθῆ ἄνευ «ἐλευθερίας ἐγκαταστάσεως». Ἡ διαπίστωσις αὕτη, διατυποῦται καὶ εἰς «Message de Messine» τῆς διασκέψεως τῶν Ὑπουργῶν τῆς 1ης καὶ 2ας Ἰουνίου 1955, ὅπερ ἐχρησίμευσεν ὡς βᾶσις διὰ τὴν σύνταξιν τῆς Συνθήκης τῆς Ρώμης.

λάδος μετ' αὐτῆς, ὡς ἐν λεπτομερίαις θέλει ἀναλυθῆ εἰς τὰ οἰκεία μέρη τῆς παρουσίας μελέτης.

Τὸ ἐξεταζόμενον θέμα ἐνέχει ἰδιαιτέραν σημασίαν καὶ διὰ τὴν χώραν μας καὶ τὴν ἑλληνικὴν νομικὴν ἐπιστήμην, ἐφ' ὅσον ἡ Ἑλλάς, συνδεομένη διὰ τῆς Συμφωνίας τῶν Ἀθηνῶν μετὰ τῆς Ε.Ο.Κ.,⁽¹⁾ ἐταύτισε συγχρόνως τὴν οἰκονομικὴν τῆς πορείαν καὶ πρὸδοον μὲ αὐτὴν ἀλλὰ καὶ ἀνέλαβε τὴν ὑποχρέωσιν τοῦ προσανατολισμοῦ καὶ τῆς περαιτέρω προσεγγίσεως τῆς νομοθεσίας τῆς, πρὸς τοὺς κανονισμοὺς καὶ τὰς διατάξεις, ἅς ἡ Ε.Ο.Κ. θέτει ἐν ἰσχύϊ ἐντὸς τῆς περιοχῆς αὐτῆς.

Εἰδικώτερον, ἡ ἔρευνα τῶν κειμένων διατάξεων τῶν ἀφορωσῶν τὴν ἐγκατάστασιν τῶν φυσικῶν καὶ νομικῶν προσώπων, ἀποκτᾷ ἔκτακτον σημασίαν διὰ τὴν νομοθεσίαν τῆς χώρας μας, ἥτις εἶναι γενικῶς φιλελευθέρα ὡς πρὸς τὴν ἐγκατάστασιν ξένων ἐπιχειρηματιῶν ἐν αὐτῇ. Ἡ ἀποδοχὴ τῆς ἀρχῆς τῆς ἐλευθέρως ἐγκαταστάσεως τῶν ἄλλοδαπῶν καθιστᾷ ἀπαραίτητον τὸν συντονισμόν τῶν νομοθεσιῶν, δοθέντος ὅτι διὰ τούτου ἐπιτυγχάνεται ἡ νομικὴ κατοχύρωσις τῶν διεθνῶν συναλλαγῶν ἀφ' ἑνός, καὶ ἀφ' ἑτέρου ἡ ἀρμονικὴ ἀνάπτυξις τῆς οἰκονομίας, ἐφ' ὅσον ἡ ἀντιστοιχία τῶν δικαιωμάτων καὶ ὑποχρεώσεων εἰς τὸν τομέα τῶν ἐπιχειρηματιῶν, ἀποτελεῖ ἀποφασιστικὸν παράγοντα διὰ τὴν ὀρθολογιστικὴν ἐγκατάστασιν τῶν ἐπιχειρήσεων των.

Τὸ δημιουργούμενον θέμα ἐναρμονίσεως τῶν νομοθεσιῶν, εἰς τὰ πλαίσια τῆς Συμφωνίας τῶν Ἀθηνῶν δὲν παρωράθη. Τοῦναντίον τὸ ἄρθρον 47 τῆς ἐν λόγῳ Συμφωνίας παραπέμπει εἰς τὰς οἰκείας διατάξεις τῆς Συνθήκης τῆς Ρώμης. Οὕτω, δι' ἐπεκτάσεως τῆς ἐφαρμογῆς τούτων καὶ εἰς τὰς σχέσεις τῆς συνδέσεως, ἐπιβάλλεται ἡ ἐναρμόνισις τῶν νομοθεσιῶν ἐπὶ τῶν ἐταιριῶν καὶ εἰς τὴν περιοχὴν τῆς συνδέσεως Ἑλλάδος — Ε.Ο.Κ.

Γενικώτερον, ἡ ἐναρμόνισις τῶν νομοθετικῶν διατάξεων τῶν συμβαλλομένων μερῶν ἐπιβάλλεται τόσον ἐξ αὐτῆς ταύτης τῆς ἐντάξεως τῆς οἰκονομίας τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸν οἰκονομικὸν συνασπισμὸν τῆς Ε.Ο.Κ., ὅσον καὶ ἐκ τῆς γενικῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρου 57 τῆς Συμφωνίας τῶν Ἀθηνῶν, καθ' ἣν τὸ Συμβούλιον τῆς Συνδέσεως δύναται νὰ καλῆ τὰ Μέρη, ὅπως λάθωσι μέτρα διὰ τὴν προσέγγισιν τῶν νομοθετικῶν αὐτῶν διατάξεων κ.λ.π.

(1) Μεταξύ ἀφ' ἑνός τῆς Εὐρωπαϊκῆς Οἰκονομικῆς Κοινότητος καὶ τῶν μετεχόντων αὐτῆς Κρατῶν καὶ ἀφ' ἑτέρου τῆς Ἑλλάδος, ὑπεγράφη τὴν 9ην Ἰουλίου 1961 Συμφωνία, ἥτις συνιστᾷ σύνδεσιν μεταξὺ τῆς Ε.Ο.Κ. καὶ τῆς Ἑλλάδος. Ἡ συμφωνία αὕτη, λεγομένη συνήθως «Συμφωνία τῶν Ἀθηνῶν» ἐκυρώθη διὰ τοῦ νόμου 4226/1961 καὶ ἐτέθη ἐν ἰσχύϊ τὴν 1ην Νοεμβρίου 1962.

Ἡ ἀνά χεῖρας ἔρευνά μας, δὲν περιορίζεται, ἀπλῶς, εἰς τὴν ἀνάλυσιν τῶν ὡς ἄνω ἐννοιῶν, ἀλλ' εἰδικώτερον περιέχει, ἐκτὸς τῶν προκαταρκτικῶν θεμάτων καὶ βασικῶν ὄρων τῆς πραγματοποίησεως τῆς ἐλευθερίας ἐγκαταστάσεως (οἵτινες ἀναλύονται εἰς τὸ Α' Μέρος αὐτῆς), πλήρη καὶ ἐκτεταμένην ἀνάλυσιν τοῦ πεδίου ἐφαρμογῆς τοῦ δικαιώματος τούτου. Αἱ ἐπὶ μέρους ἐννοιολογικαὶ διακρίσεις τοῦ πεδίου ἐφαρμογῆς ἐπεξηγοῦνται εἰς τὸ Β' Μέρος τῆς διατριβῆς ταύτης. Τὸ Μέρος τοῦτο περιλαμβάνει τὴν διερεύνησιν τῆς ἀσκήσεως τοῦ ὡς ἄνω δικαιώματος κατὰ τόπον καὶ πρόσωπα· ἐρευνᾶται, δηλονότι, ὑπὸ ποίων προσώπων δέον νὰ ἀσκῆται τὸ δικαίωμα τῆς ἐγκαταστάσεως, ποίων κρατῶν δέον οὖτοι νὰ ᾧσιν ὑπήκοοι καὶ ἐντὸς ποίας γεωγραφικῆς περιοχῆς δύνανται οἱ ὠφελούμενοι ἐκ τῶν διατάξεων τῆς Συνθήκης τῆς Ρώμης νὰ ἐγκαθίστανται ἢ νὰ παρέχουν τὰς ὑπηρεσίας των ἐλευθέρως.

Εἰς τὸ II καὶ III κεφάλαιον αὐτῆς ἐρευνῶμεν τὸ πρόβλημα τῶν τομέων τῶν δραστηριοτήτων, ἅς δύναται ὁ ἐπιχειρηματίας Κράτους - μέλους τινὸς τῆς Ε.Ο.Κ. νὰ ἀναπτύξῃ. Ὁ καθορισμὸς τοῦ πεδίου τῶν ἀπελευθερουμένων δραστηριοτήτων τυγχάνει ἀπαραίτητος, καθ' ὅτι, τόσον ἡ Συνθήκη τῆς Ρώμης ὅσον καὶ ἡ Συμφωνία τῶν Ἀθηνῶν, ἀορίστως προσδιορίζουν τὴν καθ' ὕλην ἐφαρμογὴν τοῦ δικαιώματος τῆς ἐγκαταστάσεως. Ἐρευνῶνται περαιτέρω αἱ κατηγορίαι ἐπαγγελμάτων καὶ δραστηριοτήτων, αἵτινες ἐξαιροῦνται τοῦ δικαιώματος ἐγκαταστάσεως.

Μ Ε Ρ Ο Σ Π Ρ Ω Τ Ο Ν

ΓΕΝΙΚΑΙ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ
ΚΑΙ ΑΡΧΑΙ ΕΦΩΝ ΣΤΗΡΙΖΕΤΑΙ Η ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΙΣ
ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ

ΠΡΟΚΑΤΑΡΚΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΙ ΒΑΣΙΚΑΙ ΕΝΝΟΙΑΙ

Α'. Ἡ ἔννοια τοῦ δικαιώματος ἐγκαταστάσεως κατὰ τὴν Συνθήκην τῆς Ρώμης καὶ τὴν Συμφωνίαν τῶν Ἀθηνῶν.

- α. Γενικὸς προσδιορισμὸς.
- β. Ἐννοια πηγάζουσα ἐκ τῆς Συνθήκης τῆς Ρώμης.
- γ. Τὸ δικαίωμα ἐγκαταστάσεως κατὰ τὴν Συμφωνίαν τῶν Ἀθηνῶν.

- 1) Αἱ βασικαὶ ἔννοιαι.
- 2) Ἀπόψεις σχετικαὶ πρὸς τὰ ἄρθρα 47 καὶ 48 τῆς Συμφωνίας τῶν Ἀθηνῶν.

Β'. Ἡ ἀρχὴ τῆς ἐλευθέρου εἰσόδου καὶ παραμονῆς.

- α. Τὸ δικαίωμα εἰσόδου.
- β. Τὸ πρόβλημα τοῦ διαβατηρίου.
- γ. Τὸ δικαίωμα παραμονῆς.

Γ'. Τὸ Νομικὸν καθεστὼς τοῦ ἀλλοδαποῦ.

- α. Διατυπώσεις πρὸ τῆς Συνθήκης τῆς Ρώμης.
- β. Ἀπλοποιήσεις τῶν διατυπώσεων ὑπὸ τῆς Συνθήκης τῆς Ρώμης.

Α. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ «ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ»
ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΣΥΝΘΗΚΗΝ ΤΗΣ ΡΩΜΗΣ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΣΥΜΦΩΝΙΑΝ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

α) Γενικός προσδιορισμός

Ἡ ἔρμηνεία «*lato sensu*» τοῦ ὄρου «ἐγκατάστασις», δύναται νὰ λαμβάνη διαφόρους σημασίας ἀναλόγως μιᾶς ἐκάστης συγκεκριμένης περιπτώσεως. Εἶναι δυνατόν νὰ ἔχη μία ἀπὸ τὰς ἀκολουθούσους ἐννοίας: δημιουργίαν, σύνθεσιν, σύστασιν, ἴδρυσιν, ἐγκαθίδρυσιν, πρᾶξιν ἐγκαταστάσεως, πρᾶξιν συνισταμένην εἰς τὴν ἀνάληψιν καταστάσεως ἢ ἐνὸς ἐπαγγέλματος. Λόγου χάριν, ἐγκαθίσταται τις ἰδρύων ἢ ἀγοράζων μίαν ἐμπορικὴν ἐπιχείρησιν⁽¹⁾. Εἶναι δηλονότι ἡ ἐνέργεια ἐγκαταστάσεως καὶ ἐνίοτε δυνατόν νὰ σημαίη τὸν τόπον ὅπου ἐγκαθίσταται τις.

Ἄλλὰ, κυρίως, μᾶς ἐνδιαφέρει εἰς τὴν μελέτην αὐτήν, ἡ ἐννοια «*stricto sensu*» τοῦ ὄρου τούτου, ἀνταποκρινόμενη πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς. Ἐν τῇ στενῇ ταύτῃ ἐννοίᾳ, ὑπαισέρχεται ἐπὶ πλέον τὸ στοιχεῖον «τῆς ἀσκήσεως ἐπαγγελματικῆς δραστηριότητος». Δὲν εἶναι ἐπαρκὲς τὸ νὰ ἐγκατασταθῇ τις ἀπλῶς εἰς τινὰ τόπον ἀλλὰ δεόν νὰ ἐγκατασταθῇ ἐπὶ τῷ τέλει ἀσκήσεως μιᾶς ἐπαγγελματικῆς δραστηριότητος. Συνεπῶς ἐγκατάστασις εἶναι «ὁ ἐπαγγελματικὸς προσδιορισμὸς τοῦ ἀλλοδαποῦ, ὅστις ἐπιλέγων τὴν πρὸς ἐκμετάλλευσιν δραστηριότητά του, ἀσκεῖ αὐτὴν ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς ἐδαφικῆς κυριαρχίας ἐτέρου Κράτους⁽²⁾».

Τὴν ἐρμηνείαν ταύτην, λαμβάνει ὁ ὄρος εἰς τὰς ἐκφράσεις: Συνθήκη ἐγκαταστάσεως, ρήτρα ἐγκαταστάσεως, διὰ τῆς ὁποίας τὰ συμβαλλόμενα Κράτη ἐπιτρέπουν εἰς τοὺς ὑπαγομένους εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ἐνός, νὰ διαμένουν καὶ νὰ ἀσκοῦν τὴν δραστηριότητά των ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τοῦ ἐτέρου, διακανονίζοντα τοὺς τρόπους τῆς ἀδείας ταύτης καὶ προσδιορίζοντα τοὺς ὄρους διὰ τὴν διάρκειαν τῆς παραμονῆς των.

«Διὰ τῶν λεγομένων συνθηκῶν ἐγκαταστάσεως, τὰ συμβαλλόμενα Κράτη προσδιορίζουν τὰς προϋποθέσεις διαμονῆς τῶν ὑπηκόων τοῦ ἐνός τῶν Κρατῶν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τοῦ ἐτέρου»⁽³⁾.

Εἰδικώτερον, ἔάν τις θέλῃ νὰ εἶναι σύμφωνος οὐχὶ μόνον πρὸς

(1) H. Capitant, Νομικὸν Λεξικὸν, ἔκδ. 1930, σελ. 235.

(2) Niboyet «*Traité de droit International Privé Français*», 2α ἔκδ. τ. II, ἀριθ. 622.

(3) Fauchille, No 909,

τὸ πνεῦμα τῆς Συνθήκης «in abstracto» ἀλλ' ἐπίσης μὲ τὸ περιεχόμενον τοῦ ἀρθροῦ 52 «in concreto», δέον νὰ ἀποδεχθῆ ὅτι ἡ ἔννοια τῆς ἐγκαταστάσεως ἀφορᾷ τὰ ζητήματα τὰ σχέσιν ἔχοντα μὲ τὴν ἐγκαθίδρυσιν, διαρκοῦς χαρακτήρος, εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν πρὸς τὸν σκοπὸν ἀσκήσεως μιᾶς ἐπαγγελματικῆς δραστηριότητος.

β) Ἐννοια πηγάζουσα ἐκ τῆς Συνθήκης τῆς Ρώμης

Εἰς τὰς διαφόρους συμφωνίας διπλωματικοῦ τύπου, ἀμφοτεροβαρεῖς ἢ πολυμερεῖς, αἱ διδόμεναι λύσεις ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς ἐγκαταστάσεως παραμένουν λίαν δειλαὶ καὶ ἔχουν περιωρισμένα ἀποτελέσματα· ἄλλαις λέξεσιν, ὑπὸ τὰς προϋποθέσεις τούτων, ὁ ἀλλοδαπὸς συνήθως διστάζει νὰ ἐγκατασταθῆ, ἐφ' ὅσον ἡ θέσις του δὲν παρουσιάζει ἕνα κάποιον βαθμὸν σταθερότητος καὶ ἐγυήσεως.

Ἀντιθέτως, ἡ Συνθήκη τῆς Ρώμης καθιερώνει μίαν ἐπαναστατικὴν καινοτομίαν, ἣτις στηρίζεται ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῆς ἐξομοιώσεως τῶν ἀλλοδαπῶν πρὸς τοὺς ὑπηκόους ἑνὸς Κράτους - μέλους. Πράγματι, ἡ Συνθήκη ἀξιοῖ ὅπως ἡ ἐλευθρία ἐγκαταστάσεως, πραγματοποιεῖται προοδευτικῶς καὶ ἀσκεῖται ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς ἐθνικῆς νομοθεσίας, ἀλλ' ἄνευ διακρίσεως βασιζομένης ἐπὶ τῆς ἐθνικότητος. Ἡ θεμελιώδης ἀρχὴ τῆς, εἶναι νὰ θέσῃ ἐπὶ ἑνὸς ἐπιπέδου ἰσότητος τοὺς ὑπηκόους τῶν Κρατῶν - μελῶν τῆς Κοινότητος. Αἱ διατάξεις τῆς Συνθήκης ὀρίζουσαι ὅτι τὰ συμβαλλόμενα Κράτη - μέλη ὑποχρεοῦνται νὰ καταργήσωσι τὰ διακριτικὰ μέτρα, ἔχουν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν μεταβολὴν τῆς ἐννοίας τοῦ ἀλλοδαποῦ. Δημιουργεῖται διεύρυνσις τῆς ἐννοίας τοῦ ὄρου «ἀλλοδαπός» μὲ ἀποτέλεσμα, εἰς τὸ ἐξῆς, νὰ ἔχωμεν δύο κατηγορίας ἀλλοδαπῶν ἐντὸς τῆς περιοχῆς τῆς Κοινότητος. Τοὺς ἀλλοδαποὺς ὑπηκόους τῆς Εὐρωπαϊκῆς Οἰκονομικῆς Κοινότητος, μεταξὺ τῶν ὁποίων περιλαμβάνονται οἱ ὑπήκοοι τῶν Κρατῶν - μελῶν τῆς Κοινότητος καὶ τοὺς λοιποὺς ἀλλοδαποὺς «*latu sensu*». Εἶναι λίαν σαφές, ὅτι μόνον οἱ ὑπήκοοι τῶν Κρατῶν - μελῶν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Οἰκονομικῆς Κοινότητος θὰ ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ ἐγκαθίστανται ὑπὸ τὰς αὐτὰς προϋποθέσεις, ὡς καὶ οἱ ὑπήκοοι τοῦ εἰς ὃ ἐγκαθίστανται Κράτους. Ἡ ἀρχὴ τῆς ἐξομοιώσεως, λοιπόν, εἶναι ἕν οὐσιῶδες στοιχεῖον διὰ τὴν πραγματοποίησιν τῆς ἐλευθερίας τῆς ἐγκαταστάσεως. Ἐκ τῆς ἀρχῆς ταύτης, δὲν ἀπορρέει μόνον τὸ δικαίωμα τῶν ὑπηκόων ἑνὸς τῶν Κρατῶν - μελῶν, ὅπως κυκλοφοροῦν ἐλευθέρως ἐντὸς τοῦ ἐδάφους τοῦ ἀνήκοντος εἰς τὰ ἕτερα πέντε Κράτη - μέλη, ἀλλ' ἐπίσης τὸ τῆς ἐλευθέρας ἐκλογῆς τόπου ἐγκαταστάσεως καὶ ἀσκήσεως ἐπαγγελματικῆς δραστηριότητος,

ήτις θεωρείται αναγκαία διὰ τὴν οἰκονομικὴν ὁλοκλήρωσιν τῆς Κοινότητος.

Τὰ ἄρθρα 52 ἕως 58 τῆς Συνθήκης τῆς Ρώμης ἀφιερώνονται εἰς τὴν ρύθμισιν τοῦ δικαιώματος ἐγκαταστάσεως. Δι' αὐτῶν, τίθενται τὰ ὅρια καὶ προσδιορίζεται τὸ περιεχόμενον τοῦ δικαιώματος ἐγκαταστάσεως.

Εἰς τὸ πρῶτον ἄρθρον τοῦ σχετικοῦ κεφαλαίου τῆς ἐν λόγῳ Συνθήκης, εὐρίσκει τις τὸ περιεχόμενον τοῦ δικαιώματος ἐγκαταστάσεως, ὡς τὸ ὀριοθέτησαν οἱ ἴδρυται τῆς Εὐρωπαϊκῆς Οἰκονομικῆς Κοινότητος.

Τὸ ἄρθρον 52 τῆς Συνθήκης ὀρίζει ὅτι πρόκειται διὰ τὴν «...ἐγκατάστασιν τῶν ὑπηκόων ἑνὸς Κράτους - μέλους εἰς τὸ ἕξοδος ἑνὸς ἑτέρου Κράτους - μέλους...», ὅπερ ἐν τοῖς πράγμασι σημαίνει ὅτι ὑπήκοος Κράτους - μέλους τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς ἔχη τὸ δικαίωμα τῆς ἐλευθέρως ἐγκαταστάσεως εἰς ἕτερον Κράτος - μέλος τῆς Κοινότητος.

Ἀποδεχόμεθα λοιπὸν ὅτι τὸ δικαίωμα ἐγκαταστάσεως κατὰ τὸ πνεῦμα τῆς Συνθήκης, εἶναι κυρίως δικαίωμα εἰς τὴν ἐξομοίωσιν τῆς μεταχειρίσεως, ἐφ' ὅσον πρόκειται περὶ τῆς ἐξομοιώσεως τῶν ἄλλοδαπῶν πρὸς τοὺς ἡμεδαποὺς εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν ἄσκησιν ἐπαγγελματικῶν δραστηριοτήτων. Ἐν συνεχείᾳ, ἡ παράγραφος 2 τοῦ ἰδίου ἄρθρου ὀρίζει ὅτι «ἡ ἐλευθερία τῆς ἐγκαταστάσεως περιλαμβάνει τὴν εἴσοδον εἰς δραστηριότητας μὴ μισθοδοτουμένης καὶ τὴν ἄσκησιν τούτων...». Δέον συνεπῶς, ὁ πρὸς ἐγκατάστασιν ὑπήκοος, ν' ἀσκῆ δραστηριότητα μὴ μισθοδοτουμένην (ἐμπόριον, βιομηχανίαν, βιοτεχνίαν, γεωργίαν, ἐλεύθερον ἐπάγγελμα κ.ο.κ.), διὰ τὰ δύναται ν' ἀσκῆ ἐλευθέρως τὸ δικαίωμα ἐγκαταστάσεως ἐντὸς τοῦ γεωγραφικοῦ χώρου τῆς Ε.Ο.Κ..

Ἡ ἐλευθερία τῆς ἐγκαταστάσεως, ἐπιτάσσει τὰς τέσσαρας θεμελιώδεις ἐλευθερίας, τὰς ὁποίας ἀνεφέραμεν ἐν τῇ γενικῇ εἰσαγωγῇ τοῦ ἔργου τούτου, καθ' ὅτι διὰ τῆς ἐλευθερώσεως τῶν μὴ μισθοδοτουμένων ἐπαγγελματικῶν δραστηριοτήτων, τίθεται αὐτομάτως εἰς ἐνέργειαν ἡ ἐλευθερία τῆς κυκλοφορίας τῶν προσώπων (φυσικῶν τε καὶ νομικῶν), ἡ ἐλευθερία κυκλοφορίας τῶν ἐμπορευμάτων, ἡ ἐλευθερία κυκλοφορίας τῶν κεφαλαίων καὶ τέλος ἡ ἐλευθερία τῆς κυκλοφορίας τῶν ὑπηρεσιῶν. Διὰ τὴν ἀποσαφηνισθούσαν τ' ἀνωτέρω, θέτομεν ὡς παράδειγμα τὴν περίπτωσην ἑνὸς νομικοῦ προσώπου, μιᾶς ἐταιρίας, ἣτις διὰ τῆς ἀναγνωρίσεως τῆς ἐλευθερίας τῆς ἐγκαταστάσεως, ἔχει μὲν τὸν δικαίωμα νὰ ἐγκατασταθῆ, πλὴν ὅμως τὸ δικαίωμα τοῦτο θὰ παρέμενε γράμμα νεκρὸν, ἂν δὲν ἀνεγνωρίζετο συγχρόνως τὸ δικαίωμα μεταφορᾶς

τῶν κεφαλαίων καὶ τῆς ἐν συνεχείᾳ ἐλευθέρας κυκλοφορίας τῶν ἐμπορευμάτων αὐτῆς.

Ἡ Συνθήκη τῆς Ρώμης δημιουργεῖ μίαν εὐρεῖαν ἀγορὰν, ἥτις στηρίζεται ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ ἐλευθέρου ἀνταγωνισμοῦ. Ἡ ἐλευθερία τῆς ἐγκαταστάσεως ἀποτελεῖ τὴν θάσιν τῆς οἰκονομικῆς ὁλοκληρώσεως, διότι ἐξουσιάζει τὰς ἄλλας θεμελιώδεις ἐλευθερίας μιᾶς ἐλευθέρας ἀγορᾶς.

Τὸ δικαίωμα τῆς ἐλευθέρας ἐγκαταστάσεως, ὑπὸ τὸ πνεῦμα τῆς Συνθήκης τῆς Ρώμης, δύναται ν' ἀσκηθῆ διὰ τριῶν τρόπων:

- 1ο) Διὰ κυρίας ἐγκαταστάσεως, ἐπὶ τῷ τέλει ἀσκήσεως μιᾶς ἐπαγγελματικῆς δραστηριότητος. Θὰ ἠδυνάμεθα νὰ παραθέσωμεν ὡς παράδειγμα τὴν ἴδρυσιν ἑνὸς ἐργοστασίου, ἑνὸς ἐμπορικοῦ οἴκου κλπ.
- 2ο) Διὰ δευτερευούσης ἐγκαταστάσεως. Παραδείγματος χάριν, δημιουργίας πρακτορείων, ὑποκαταστημάτων, θυγατρῶν ἐταιριῶν, ἀλλὰ προφανῶς ὑπὸ τὸν ὄρον ὅτι ὁ ὑπήκοος ἑνὸς Κράτους - μέλους ἔχει τὴν κυρίαν ἐγκατάστασίν του ἐπὶ ἐδάφους τῆς Ε.Ο.Κ..
- 3ο) Τέλος, ἐγκατάστασιν πρὸς τὸν σκοπὸν παροχῆς τῶν ὑπηρεσιῶν.

γ) Τὸ δικαίωμα ἐγκαταστάσεως κατὰ τὴν Συμφωνίαν τῶν Ἀθηνῶν

Ἡ συμφωνία ἀφιερώνει τὸν τίτλον III εἰς τὴν «κυκλοφορίαν προσώπων καὶ ὑπηρεσιῶν». Ἀφορᾷ κατ' οὐσίαν τὴν ἐλευθέραν κυκλοφορίαν, γενικῶς, τῶν προσώπων, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐκείνην τῶν ἐργατῶν, περὶ τῶν ὁποίων δὲν θὰ κάμωμεν λόγον ἐνταῦθα, ἀφ' ἑτέρου δὲ τῶν ἀσκούντων μὴ μισθοδοτουμένην δραστηριότητα, ἥτοι θιομηχάνων, ἐμπόρων, ἐλευθέρων ἐπαγγελματιῶν, ἀνεξαρτήτως ἂν ταῦτα ἀσκούνται ὑπὸ φυσικῶν ἢ νομικῶν προσώπων. Ἡ ἐλευθέρα κυκλοφορία τῶν ὡς ἄνω κατηγοριῶν προσώπων, ὑπὸ νομικὴν ἔποψιν, περιλαμβάνει δυνατότητα ἀσκήσεως δύο δικαιωμάτων, τὴν τῆς ἐλευθερίας τοῦ δικαιώματος ἐγκαταστάσεως καὶ τῆς ἐλευθέρας παροχῆς ὑπηρεσιῶν. Αἱ δύο αὐταὶ βασικαὶ ἔννοιαι ἀποτελοῦν τὸ ἀντικείμενον τῆς ἐπομένης ἀναλύσεως.

1) Αἱ βασικαὶ ἔννοιαι

Καθίσταται ἀναγκαῖον, πρὶν ἢ χωρήσωμεν εἰς περαιτέρω ἀνάλυσιν, νὰ δώσωμεν περιληπτικῶς ὠρισμένας ἀποσαφηνίσεις περὶ τοῦ τί ἐννοοῦμεν διὰ τῶν ὄρων «ἐγκατάστασις» καὶ «παροχὴ ὑπηρεσιῶν». Ἡ Συμφωνία τῶν Ἀθηνῶν εἰς οὐδεμίαν προβαίνει ἰδιαι-

τέραν ἔρμηνείαν, ἀλλὰ παραπέμπουσα, (ἄρθρ. 47), εἰς τὰς ἀρχὰς τῶν ἄρθρων 52 ἕως 56 καὶ 58 τῆς Συνθήκης τῆς Ρώμης, ἐπιτάσσει ὅπως αἱ αὐταὶ ἀρχαὶ ἰσχύσουν καὶ εἰς τὰ πλαίσια τῆς συνδέσεως τῆς Ε.Ο.Κ. μετὰ τῆς Ἑλλάδος. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον, θεωροῦμεν σκόπιμον νὰ δώσωμεν α priori σαφῆ ἔννοιαν τῆς σημασίας τῆς «ἐλευθερίας ἐγκαταστάσεως» καὶ «παροχῆς ὑπηρεσιῶν» καὶ νὰ προσδιορίσωμεν τὰ ὄρια καὶ τὸ περιεχόμενον αὐτῆς καθ' ὃν τρόπον αὕτη ἐγκαθιδρύεται ὑπὸ τῆς Συνθήκης τῆς Ρώμης.

Ἡ «ἐγκατάστασις» ἀποτελεῖ ἔννοιαν σχετικῶς ἀπλῆν. Ὑπὸ εὐρείαν ἔννοιαν, ἐγκαθίστασθαι σημαίνει ἔνταξιν εἰς τὴν οἰκονομίαν μιᾶς χώρας. Εἶναι ἡ περίπτωσις ἐμπορίου, ὁ ὁποῖος ἔρχεται νὰ ἐγκατασταθῆ εἰς δεδομένον τόπον μὲ σκοπὸν ν' ἀσκήσῃ κατὰ τρόπον μόνιμον τὴν δραστηριότητά του. Εἶναι ἐπίσης ἡ περίπτωσις ἐταιρίας ἡ ὁποία δημιουργεῖ ὑποκατάστημα ἢ παράρτημα εἰς ὠρισμένην περιοχὴν. Ἀναλόγως πρὸς τὸν τόπον ἀσκήσεως, διακρίνομεν δύο τύπους ἐγκαταστάσεως. Ἐκείνον καθ' ὃν ἡ δραστηριότης ἐνεργεῖται εἰς αὐτὰς ταύτας τὰς ἐγκαταστάσεις π.χ. ἐργασία εἰς ἐργοστάσιον ἢ γεωργικὴ ἐκμετάλλευσις ἀφ' ἑνὸς καὶ ἀφ' ἑτέρου, ὅταν ἡ δραστηριότης ἐνεργῆται μερικῶς ἢ καθ' ὅλοκληρίαν ἐκτὸς τῶν ἐγκαταστάσεων, π.χ. μεταφοραὶ ἢ θαλασσία ἄλιεῖα.

Ἐν τούτοις, ἡ ἔννοια τῆς ἐγκαταστάσεως ὡς αὕτη ὑπαγορεύεται ὑπὸ τῶν διατάξεων τῆς Συνθήκης τῆς Ρώμης, καὶ δὴ τοῦ ἄρθρου 52 αὐτῆς (ἰσχύον ἐπίσης εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν ἐγκατάστασιν ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς Συνδέσεως Ε.Ο.Κ. — Ἑλλάδος), εἶναι εἰδικώτερον ἢ ἄσκησις ἀνεξαρτήτου δραστηριότητος ὑπὸ ὑπηκόου Κράτους - μέλους τῆς Ε.Ο.Κ. εἰς ἐγκαταστάσεις σταθερὰς καὶ μονίμου, ὑπὸ τὰς αὐτὰς συνθήκας ἅς καθορίζει ἡ νομοθεσία τῆς χώρας ὑποδοχῆς, διὰ τοὺς ἰδίους αὐτῆς ὑπηκόους.

Ὁ προσδιορισμὸς τῆς ἐννοίας «παροχῆς ὑπηρεσιῶν» παρουσιάζει σχετικὰς δυσκολίας. Προσωπικῶς φρονοῦμεν, ὅτι ἡ ἔννοια τῆς παροχῆς ὑπηρεσιῶν εἰς τὰ πλαίσια τῆς Συνθήκης τῆς Ρώμης δύναται νὰ προσδιορισθῆ ἀρνητικῶς ἐφ' ὅσον εἶναι πᾶσα μορφή ἀσκήσεως δραστηριότητος, ἐπαγγελματικῶς ἀνεξαρτήτου καὶ μὴ διεπομένης ὑπὸ τῶν διατάξεων περὶ ἐγκαταστάσεως.

Ὅπως δὴποτε πρέπει νὰ πληροῖ τρεῖς οὐσιαστικὰς προϋποθέσεις(1) :

(1) Αἱ ἐν λόγῳ προϋποθέσεις συνάγονται ἐκ διατάξεων τῶν ἄρθρων 59 καὶ 60 τῆς Συνθήκης τῆς Ρώμης. Κατὰ τὸ ἄρθρον 60 αἱ ὑπηρεσίαι περιλαμβάνουν κυρίως : α) δραστηριότητος βιομηχανικοῦ χαρακτήρος, β) δραστηριότητος ἐμπορικοῦ χαρακτήρος, γ) δραστηριότητος βιοτεχνικοῦ χαρακτήρος καὶ δ) δραστηριότητος ἐλευθέρων ἐπαγγελμάτων.

- “Οτι ή ύπηρεσία παρέχεται έπ’ άμοιβή.
- “Οτι ό παρέχων τās ύπηρεσίας είναι έγκατεστημένος εις χώ-
ραν διάφορον εκείνης του δεχομένου τās ύπηρεσίας και
- “Οτι ή άσκησης τής δραστηριότητος έχει χαρακτηήρα πρόσκαι-
ρον.

Διεπιστώθησαν περαιτέρω τρεις κατηγορία περιπτώσεων παροχής ύπηρεσιών διά να καταστή σαφέστερον τὸ περιεχόμενον τής έννοίας αὐτῆς και δῆ :

- Έκείνη καθ’ ήν, ό παρέχων τās ύπηρεσίας μετακινείται πρὸς τὸν άποδέκτην αὐτῶν π.χ. γερμανική έπιχείρησις κατασκευάζει φράγμα έν Έλλάδι.
- Έκείνη καθ’ ήν ύφίσταται μετακίνησις του άποδέκτου πρὸς τὸν παρέχοντα τās ύπηρεσίας π.χ. περίπτωσις άσθενούς έξ Έλλάδος έπισκεπτομένου ειδικὸν ιατρὸν εις “Αμστερνταμ.
- Έκείνη καθ’ ήν, οὔτε ό λήπτης οὔτε ό παρέχων τās ύπηρεσίας μετακινούνται και καθ’ ήν τὸ άντικείμενον μόνον τής παρο-
χῆς ταξιδεύει π.χ. κινηματογραφική ταινία άποστελλομένη πρὸς προβολήν.

2) ‘Απόψεις σχετικαι πρὸς τὰ άρθρα 47 και 48 τής Συμφωνίας τῶν ‘Αθηνῶν

‘Η έλευθερία έγκαταστάσεως συνιστᾶται διά τῶν άρθρων 47 και 48 τής Συμφωνίας τῶν ‘Αθηνῶν. Κατὰ τὸ άρθρον 47 «Τὰ Συμ-
βαλλόμενα Μέρη διευκολύνουν κατὰ τρόπον προοδευτικὸν και ἰ-
σόρροπον τὴν έγκατάστασιν τῶν ύπηκόων τῶν Κρατῶν - μελῶν
εις τὴν Έλλάδα και τῶν ύπηκόων τής Έλλάδος εις τὸ έσωτερικὸν
τῆς Κοινότητος, συμφώνως πρὸς τās αρχάς τῶν άρθρων 52 έως
56 περιλαμβανομένου, και 58 τής Συνθήκης τής ίδρυούσης τὴν
Κοινότητα, εκτὸς τῶν διατάξεων τῶν άρθρων τούτων τῶν σχετικῶν
πρὸς τās προθεσμίας ; και τὴν διαδικασίαν τής πραγματοποιήσεως
τῆς έλευθερίας έγκαταστάσεως». Έκ του κειμένου του άρθρου
τούτου, δύο σημεία θὰ τύχουν τής ιδιαιτέρας προσοχῆς μας. Τὸ
πρῶτον θέμα εις τὸ όποιον θὰ έπρεπε να έμβραθύνωμεν είναι έν
θασικὸν νομικὸν πρόβλημα. Ποία είναι εις τὴν πραγματικότητα
ἡ σημασία του άνωτέρω άρθρου 47. Εις αὐτὸ δύνανται, νομίζομεν,
να δοθοῦν δύο έρμηνεῖαι (1) ἡ άνάλυσις τῶν όποίων εκφεύγει τῶν
πλαισίων τής παρούσης έρεύνης.

(1) Πρβλ. ειδικὸν άρθρον μας υπό τὸν τίτλον «Le droit d’etablissement et
la libre prestation des services au sein de l’association de la C. E. E. avec
la Grèce». Εις Revue du Marché Commun No Special 1966 σελ.379 - 385.

Κατὰ τὸ ἄρθρον 47 ἡ ἐλευθέρα ἐγκατάστασις πρέπει νὰ πραγματοποιηθῆ «συμφώνως πρὸς τὰς ἀρχὰς τῶν ἄρθρων 52 ἕως 56 καὶ 58 τῆς Συνθήκης». Τὸ ἄρθρον 57 τῆς Συνθήκης παραλείπεται ἐκ τῆς Συμφωνίας. Ἴδου καὶ τὸ ἕτερον σημεῖον, τὸ ὁποῖον ἀξίζει νὰ προσέξωμεν. Εἰς τὴν πραγματικότητα οὐδὲν μειονέκτημα διαφαίνεται ὅτι θὰ προέκυπτεν ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς ἐντὸς τῆς συνδέσεως Ἑλλάδος — Ε.Ο.Κ. τοῦ ἄρθρου αὐτοῦ, ἀναφερομένου κυρίως εἰς τὴν ἀμοιβαίαν ἀναγνώρισιν τῶν διπλωμάτων, πτυχίων καὶ ἄλλων τίτλων καθὼς καὶ τὴν ἄσκησιν ὀρισμένων ἐπαγγελματιῶν. Δὲν ἀντιλαμβάνομεθα πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ πραγματοποιήσωμεν τὴν ἐλευθερίαν ἐγκαταστάσεως, πλήρη καὶ ἰσόρροπον, ἄνευ ἐπιλύσεως τοῦ προβλήματος τῆς ἀμοιβαίας ἀναγνώρισεως τῶν διπλωμάτων. Πρόκειται περὶ προβλήματος τὸ ὁποῖον δέον νὰ θεωρηθῆ ὡς ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ, διὰ τὴν πραγματοποίησιν τοῦ ἀνω στόχου, εἰς τὸ ἐγγὺς μέλλον. Εἶναι ἀδύνατον νὰ προβῆ τις εἰς ἐγκατάστασιν ἐὰν δὲν ἔχη τὴν βεβαιότητα ὅτι θὰ ἀπολαμβάνη τῆς αὐτῆς μεταχειρίσεως μὲ τοὺς συναδέλφους ὑπηκόους τῆς χώρας ὑποδοχῆς. Ἐν συνεχείᾳ ποῖον θὰ εἶναι τὸ νόημα τῆς ἀρχῆς τῆς μὴ διακρίσεως τοῦ ἄρθρου 5 τῆς Συμφωνίας Συνδέσεως, ἐὰν δὲν ἀναγνωρίζονται καὶ εἰς τὴν περιοχὴν τῆς συνδέσεως ἀμοιβαίως τὰ πτυχία ἢ διπλώματα τῶν ὑπηκόων; Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ χωρήσωμεν εἰς περαιτέρω ἀνάλυσιν τοῦ θέματος αὐτοῦ λόγῳ τῶν περιορισμένων πλαισίων τῆς μελέτης ταύτης⁽¹⁾.

Β. Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ ΕΙΣΟΔΟΥ ΚΑΙ ΠΑΡΑΜΟΝΗΣ

α) Τὸ δικαίωμα εἰσόδου

Θεωροῦμεν ἀπολύτως ἀναγκαῖον, νὰ προέλθωμεν εἰς τὴν ἀνάλυσιν τοῦ παρόντος θέματος διότι ἀποτελεῖ τὴν προϋπόθεσιν ἐπὶ τῇ θάσει τῆς ὁποίας δύνανται οἱ ἀλλοδαποὶ περαιτέρω, νὰ ἀποθλέπουν εἰς τὴν ἐλευθέραν ἄσκησιν ἐπαγγελλομένου τινος εἰς Κράτος - μέλος τῆς Ε.Ο.Κ. Εἶναι βέβαιον ὅτι, ἐὰν ὡς πρὸς τὴν πλήρῳσιν τῶν προϋποθέσεων εἰσόδου καὶ διαμονῆς, παρέμενον οἱ ὑπῆκοοι Κράτους - μέλους ὑπὸ καθεστῶς διαφορετικῆς μεταχειρίσεως, κατὰ μείζονα λόγον ἢ ὑπὸ τούτων ἄσκησις, ἐπαγγελματικῆς τινος δραστηριότητος, θὰ ἐτέλει ὑπὸ ἄνισον μεταχειρίσιν.

Ἡ ἐλευθερία τῆς ἐγκαταστάσεως ὡς ἔχει ὀρισθῆ ὑπὸ τῆς Συνθήκης τῆς Ρώμης, ἀξιοῖ νὰ καταλήξῃ εἰς μίαν ἐξαφάνισιν, ὅ-

σον τὸ δυνατὸν πλήρη, τῶν ἐμποδίων τὰ ὁποῖα παρεμβάλλονται διὰ τὴν εἴσοδον εἰς τὰς χώρας τῆς Κοινότητος. Ἐφ' ᾧ καὶ ἀπαιτοῦνται τόσον ἢ ἀπλοποιήσις τῶν διατυπώσεων εἰσόδου ὅσον καὶ ἐκεῖναι τοῦ διαβατηρίου. Δέον τὸ ταχύτερον δυνατὸν ὅπως καταργηθοῦν ἅπαντα τὰ κωλύματα, ἅτινα θὰ ἠδύναντο νὰ ἐμποδίσουν τὴν πραγματοποίησιν τοῦ δικαιώματος τῆς ἐγκαταστάσεως. Οἱ ὑπῆκοοι τῶν Κρατῶν - μελῶν δέον ὅπως δύνανται νὰ προβαίνωσι εἰς ἐγκατάστασιν ἄνευ οὐδενὸς κωλύματος εἰς οἰονδήποτε σημεῖον τοῦ γεωγραφικοῦ χώρου τῆς Ε.Ο.Κ. Ἴδου λοιπόν, εἰς ὅρος *sine qua non* διὰ τὴν πραγματοποίησιν τοῦ δικαιώματος ἐγκαταστάσεως. Ἐπ' αὐτοῦ τοῦ σημείου εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ ἐπισημάνωμεν τὸ προκαταρκτικὸν τοῦτο πρόβλημα ὡς ἐγείρεται εἰς τὴν πράξιν, ἐφ' ὅσον ὑπὸ τῆς Συνθήκης τῆς Ρώμης καὶ ἀκριβέστερον εἰς τὰ πλαίσια τοῦ κεφαλαίου τοῦ ἀναφερομένου εἰς τὸ δικαίωμα τῆς ἐγκαταστάσεως, δὲν προβλέπεται *expressis verbis* ἢ κατάργησις τῶν κωλυμάτων κατὰ τὴν διάθασιν τῶν συνόρων.

β) Τὸ πρόβλημα τοῦ διαβατηρίου

Ἡ κατάργησις τῆς ὑποχρεώσεως κατοχῆς διαβατηρίου ἀποτελεῖ τὸ ἀντικείμενον μιᾶς μεγάλης προσπάθειας τοῦ συγχρόνου κόσμου. Ἡ τάσις αὕτη τελευταίως παρατηρήθη εἰς τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην καὶ κυρίως εἰς τὰς χώρας τῆς BENELUX καὶ τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης.

Ἡ Εὐρωπαϊκὴ Συμφωνία, περὶ ἐλευθέρου κυκλοφορίας τῶν προσώπων, μεταξὺ τῶν χωρῶν - μελῶν τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης, ὑπογραφεῖσα τὴν 13 Δεκεμβρίου 1957, εἰς τὸ ἄρθρον 1ον αὐτῆς, παράγρ. 2 καὶ 3, προβλέπει ὅτι τὸ διαβατήριον καὶ ἡ θεώρησις τούτου δύνανται νὰ ἀπαιτῶνται δι' ὅλους ἐκείνους οἵτινες ἤθελον διαμείνει περισσότερον τῶν τριῶν μηνῶν καὶ ἀσκήσει μίαν κερδοσκοπικὴν δραστηριότητα. Προβλέπει ἐν τούτοις διευκολύνσεις κατὰ τὴν εἴσοδον καὶ τὴν παραμονὴν τὴν κατωτέραν ἢ ἴσην τῶν τριῶν μηνῶν. Κατὰ συνέπειαν, Γάλλοι, Βέλγοι, Γερμανοί, Ἴταλοι καὶ Λουξεμβούργοι, δὲν ὑποχρεοῦνται διαβατηρίου κατὰ τὴν εἴσοδον, οὔτε προξενικῆς θεωρήσεως εἰς τὴν περίπτωσιν κατὰ τὴν ὁποῖαν ἡ διάρκεια τῆς παραμονῆς των ἤθελεν εἶναι μικρότερα τῶν τριῶν μηνῶν. Ἡ Εὐρωπαϊκὴ Σύμβασις τῆς Ἐγκαταστάσεως εἰς τὸ πρῶτον τῆς ἄρθρον (1), προβλέπει ὅτι ἕκαστον τῶν συμ-

(1) Κείμενον τῆς Συμβάσεως, ἐν *Rev. Gen. Dr. Int. Public*, 1956 σελ. 131.

βαλλομένων μερών θά διευκολύνη τήν είσοδον ἐπὶ τοῦ ἐδάφους του, τῶν ὑπηκόων τῶν λοιπῶν Κρατῶν - μελῶν⁽²⁾).

Ἐκτὸς τῶν πολυμερῶν συμβάσεων, ὑπάρχουν καὶ διμερεῖς συναφθεῖσαι κατὰ τὸ πρόσφατον παρελθόν, ὡς ἡ Γαλλο - Ἰταλική συμφωνία ἐγκαταστάσεως τῆς 23 Αὐγούστου 1951, ἣτις προβλέπει τὴν δυνατότητα ἐλευθέρως εἰσόδου, παραμονῆς, ταξιδίου καὶ ἐγκαταστάσεως (ἄρθρον 1ον), καὶ ἡ Γαλλο - Γερμανική συμφωνία τῆς 27ης Ὀκτωβρίου 1956, ἣτις ὀρίζει, ὅτι ἡ εἴσοδος θά διευκολύνηται διὰ τοὺς ὑπηκόους τῶν Συμβαλλομένων Μερῶν.

Ὅθεν, δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἰσχύει διὰ τὴν Ἰταλίαν, Γερμανίαν καὶ Γαλλίαν δυνάμει τῶν ἄνω ἀμφοτεροθεαρῶν συμβάσεων θά τυγχάνῃ ἐφαρμογῆς καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων Κρατῶν τῆς Ε.Ο.Κ.

Τὸ πρόβλημα τοῦτο δὲν ἠγνοήθη ὑπὸ τῆς Συνθήκης τῆς Ρώμης, ἀλλ' ἀφέθη τὸ σημεῖον τοῦτο ἐν ἐκκρεμότητι εἰς τρόπον ὥστε νὰ διακανονισθῇ διὰ μέσου τῶν κατευθυντηρίων διατάξεων αἰτινες θά ἐξασφαλίσωσι τὴν πραγματοποίησιν τῶν ἀντικειμενικῶν σκοπῶν τῆς Συνθήκης. Ἐπ' αὐτοῦ, τὸ ἄρθρον 3 τῆς σχετικῆς κατευθυντηρίου διατάξεως ἐπὶ τῆς ἀπασχολήσεως καὶ παραμονῆς τῶν ἐργατῶν ἐνὸς Κράτους - μέλους⁽³⁾ ἐντὸς τῆς περιοχῆς τῶν λοιπῶν Κρατῶν - μελῶν τῆς Κοινότητος προβλέπει ὅτι: «2. Ἡ ὑποχρέωσις τῆς θεωρήσεως εἰσόδου δεόν νὰ καταργηθῇ διὰ τοὺς ὑπηκόους ἐνὸς Κράτους - μέλους μεταβαίνοντος εἰς τὸ ἕδαφος ἐνὸς ἄλλου Κράτους - μέλους διὰ νὰ ἀσκήσωσι ἐπ' αὐτοῦ μισθοδοτουμένην ἐργασίαν, ὁμοίως δὲ καὶ διὰ τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας του. 3. Ἡ ὑποχρέωσις αὕτη δὲν δύναται, κατ' οὐδένα τρόπον, νὰ ἀντικατασταθῇ ὑπὸ μιᾶς ἐτέρας ὑποχρεώσεως τῆς αὐτῆς φύσεως».

Ἡ ὡς ἄνω κατευθυντήριος διάταξις ρυμίζει τὸ ἐρευνώμενον θέμα μόνον ἀναφορικῶς πρὸς τοὺς μεταβαίνοντας πρὸς ἄσκησιν μισθοδοτουμένης ἐργασίας.

Διὰ τὴν κατηγορίαν, ἣτις ἀποτελεῖ τὸ ἰδιαιτέρον ἀντικείμενον τῆς μελέτης ἡμῶν, ἦτοι τῶν ὑπηκόων τῶν ἐπιθυμούντων ν' ἀσκήσωσιν δραστηριότητά τινα μὴ μισθοδοτουμένην, ἐπὶ τῷ σκοπῷ ἐγκαταστάσεως ἢ παροχῆς ὑπηρεσιῶν, τὸ ζήτημα τοῦ διαβατηρίου

(2) Μαμόπουλος Πέτρος «La Convention Européene d'établissement» Ἀθῆναι 1956, ἐν Revue Héliénique du Droit International.

(3) Ὅρα Journal Officiel des Communautés Européenes, 16 Νοεμβρίου 1960, σελ. 1400. Κατευθυντήριον διάταξιν περὶ καταργήσεως τῶν διακρίσεων κατὰ τὴν διακίνησιν καὶ παραμονὴν τῶν ἐργατῶν καὶ τῶν οἰκογενειῶν των ὡς καὶ Κανονισμούς Νο 38/64, καὶ ἐκεῖνον τοῦ Ἰουλίου 1968 περὶ ἐλευθέρως διακινήσεως τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ εἰς τὰς χώρας τῆς Ε.Ο.Κ.

τούτων έρρυθμίσθη άποτελεσματικώς δια τής σχετικής κατευθυντηρίου διατάξεως, υίοθηθείσης υπό τοϋ Συμβουλίου τής Ε.Ο.Κ., τήν 21ην Φεβρουαρίου 1964⁽¹⁾.

Κατά τὸ άρθρον πρῶτον τής άνω κατευθυντηρίου διατάξεως, τὰ Κράτη - μέλη άναλαμβάνουν τήν ύποχρέωσιν καταργήσεως τῶν περιορισμῶν μετακινήσεως και παραμονής τῶν ύπηκόων. Περιαιτέρω τὸ άρθρον 2 αὐτής καθορίζει, ὅτι άναγνωρίζουν εἰς τοὺς ύπηκόους των τὸ δικαίωμα εἰσόδου ἐπὶ τοϋ ἐδάφους των ἐπὶ τῇ ἐπιδείξει μόνον ταυτότητος ἢ διαβατηρίου τελούντος ἐν ἰσχύϊ.

Τέλος τὸ άρθρον 6 τής αὐτής κατευθυντηρίου διατάξεως ὀρίζει ὅτι «Τὰ Κράτη - μέλη χορηγοῦν και άνανεώνουν, συμφώνως ταῖς νομοθεσίαις των, εἰς τοὺς ύπηκόους των μίαν ταυτότητα ἢ ἐν διαβατήριον προσδιορίζον κυρίως τήν ἐθνικότητά των και ἐπιτρέπον εἰς αὐτοὺς νὰ ἀφίνουν ἐλευθέρως τήν χώραν των και νὰ ἐπανέρχωνται εἰς αὐτήν». Ἐν δὲ τῇ παραγράφῳ 2 τοϋ ἰδίου άρθρου άναφέρεται ὅτι τὸ διαβατήριον ὀφείλει νὰ ἰσχύη τὸ ὀλιγώτερον δι' άπαντα τὰ Κράτη - μέλη και δια τὰς χώρας ἄς ὀφείλουν νὰ διέλθουν *transito*. Ὅταν δὲ τὸ διαβατήριον εἶναι τὸ μόνον ἔγγραφον ἰσχύον δια τήν ἔξοδον ἐκ τής χώρας, ἡ διάρκεια τής ἰσχύος του δὲν δύναται νὰ εἶναι κατωτέρα τῶν πέντε ἐτῶν.

Ἡ άνάγκη ἔξακριβώσεως τής ἐθνικότητος και κατά προέκτασιν τής ταυτότητος τῶν ύπηκόων τῶν Κρατῶν - μελῶν, ἐξηγεῖ ὅτι εἰς τήν πραγματικότητα ὁ ἔλεγχος τής ταυτότητος δὲν δύναται νὰ θεωρηται ὡς περιορισμὸς τιθέμενος εἰς τὸν ύπήκοον ὅστις παρουσιάζεται εἰς τὰ σύνορα.

Ὅθεν ἐπὶ τοϋ ἐδάφους τής Κοινῆς Ἀγορᾶς οἱ ύπήκοοι θὰ εἶναι ἐλεύθεροι νὰ κυκλοφοροῦν άνευ οὐδενὸς κωλύματος, άνευ οὐδεμιᾶς ύποχρεώσεως θεωρήσεως ἄλλὰ δι' ἐνὸς διαβατηρίου ἢ μιᾶς ταυτότητος. Εἰς τήν περίπτωσιν ταύτην τὸ διαβατήριον ἔχει ἄπλῶς τήν ἔννοιαν τής ταυτότητος.

γ) Τὸ δικαίωμα παραμονής

Δὲν ἄρκει ἡ ἄδεια εἰς τοὺς ἄλλοδαποὺς νὰ εἰσέρχωνται ἐλευθέρως εἰς μίαν χώραν δια νὰ ἄπολαύουν τοϋ δικαιώματος ἐγκαταστάσεως, πρέπει συγχρόνως νὰ ἐξασφαλισθῇ ἡ δυνατότης παραμονῆς των και μονίμου ἐγκαταστάσεως.

(1) Ὅρα Directive du Conseil 64/220/C.Ε.Ε., ἐν Journal Officiel No 56 τής 4.4.64, «Pour la suppression des restrictions au déplacement et au séjour des ressortissants des Etats membres à l'interieur de la Communauté en matière d'établissement et de prestation de services».

Ἡ Συνθήκη τῆς Ρώμης ἀποθλέπει εἰς τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ἐλευθερίας τῆς ἐγκαταστάσεως διὰ τῆς καταργήσεως ὅλων τῶν μέτρων διακρίσεως, συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς διακρίσεως μεταξὺ τῶν διαφόρων κατηγοριῶν, τῶν διαθιούντων εἰς τὸ ἐσωτερικὸν μιᾶς χώρας, κατοίκων.

Τὰ τρία εἶδη ταυτοτήτων, ἅτινα ἀντιστοιχοῦν εἰς τὰς τρεῖς διακρίσεις παραμονῆς εἶναι τὰ ἀκόλουθα: Ἡ ταυτότης τοῦ ἡμεδαποῦ κατοίκου, κοινὸν δικαίωμα παραμονῆς, ἡ ταυτότης τοῦ προσωρινοῦ κατοίκου καὶ ἡ ταυτότης τοῦ παραμένοντος ὑπὸ καθεστῶς προνομιούχον, ἰδιαιτέρον καθεστῶς παραμονῆς.

Φαίνεται ἀναγκαῖον, ὅπως καταργηθῇ ἡ διάκρισις μεταξὺ τῶν ὡς ἄνω διαφόρων κατηγοριῶν κατοίκων, διὰ τὴν ἀναγνωρισθῆ εἰς ἅπαντας τὸ αὐτὸ δικαίωμα διαμονῆς, ἄλλως παραμένομεν μακρὰν τῆς θεμελιώδους ἀρχῆς τῆς ἐξομοιώσεως τῶν ἀλλοδαπῶν ὑπηκόων μετὰ τῶν ἡμεδαπῶν.

Αὕτη ἀποτελεῖ προϋπόθεσιν προηγουμένην τῆς ἐγκαταστάσεως. Ἄλλως, οὐδὲν θὰ ἐσήμαινεν, εἰς τὴν πραγματικότητα, ἡ ἀναγνώρισις τοῦ δικαιώματος τῆς ἐγκαταστάσεως ὑπὸ τὰς αὐτάς, μὲ τοὺς ἰδίους ὑπηκόους ἑνὸς Κράτους, προϋποθέσεις, ἐὰν οἱ ἀλλοδαποὶ δὲν ἠδύναντο νὰ διαμένουν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, εἰς ὃ ἡ ἐγκατάστασις κατέστη ἤδη ἐφικτή⁽¹⁾.

Ἡ Συνθήκη τῆς Ρώμης δὲν ρυμίζει ρητῶς τὸ ἐν λόγῳ θέμα. Ἡ ἀναγνώρισις τοῦ δικαιώματος τούτου ὡς καὶ τοῦ διαβατηρίου κατὰ τὰ κατωτέρω κατωχυρώθη διὰ τῆς κατευθυντηρίου διατάξεως τοῦ Συμβουλίου τῆς Ε.Ο.Κ.⁽²⁾ τῆς ἀναφερομένης εἰς τὴν κατάργησιν τῶν περιορισμῶν τῶν Κρατῶν - μελῶν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Κοινότητος. Κατ' αὐτὴν καὶ δὴ διὰ τοῦ ἄρθρου 1 αὐτῆς, τὰ Κράτη - μέλη καταργοῦν τοὺς περιορισμοὺς διακινήσεως ἢ παραμονῆς τῶν ὑπηκόων ἑνὸς Κράτους - μέλους, τῆς συζύγου, τέκνων, ἀνιόντων ἢ κατιόντων, ὧν οἱτοὶ ἔχουν τὴν φροντίδα καὶ διατροφὴν, ὡσάκις θὰ ἐπεθύμουν νὰ ἐγκατασταθοῦν ἢ νὰ παρέξουν τὰς ὑπηρεσίας των εἰς ἕτερον Κράτος - μέλος τῆς Κοινότητος.

Διὰ τὴν δυνήθη ἀλλοδαπὸς νὰ ἐγκατασταθῇ, πρέπει νὰ ἐπιλύσῃ προηγουμένως τὸ πρόβλημα διαβάσεως τῶν συνόρων καὶ τῆς παραμονῆς. Ἀναφέρομεν ἐνταῦθα παρατήρησιν γενομένην ἐπ'

(1) Loussouarn, «Le droit d'établissement de personnes physiques». — R. Savatier «Le Marché Commun au regard du droit int. privé», Rev. Dr. Int. Privé, 1959.

(2) Πρβλ., κατευθυντήριον διάταξιν τοῦ Συμβουλίου τῶν Ὑπουργῶν τῶν Κρατῶν τῆς Ε.Ο.Κ. (Directive du Conseil) τῆς 25 Φεβρουαρίου 1964, εἰς ἐπίσημον Ἐφημερίδα τῶν Κοινοτήτων No 56, τῆς 4.4.64, ὑπὸ 845/64.

αὐτοῦ τοῦ θέματος, ὑπὸ τοῦ γάλλου καθηγητοῦ καὶ Πρυτάνεως κ. Loussouarn, καθ' ἣν ἡ ἐλευθερία τῆς ἐγκαταστάσεως θὰ ἐστερεῖτο πάσης σημασίας ἐὰν οἱ ἀλλοδαποὶ ὑπῆκοοι ἐκάστου τῶν Κρατῶν - μελῶν δὲν εἶχον τὴν εἴσοδον καὶ τὴν παραμονὴν ἐλευθέραν, εἰς τὸ ἔδαφος τῶν ἄλλων Κρατῶν - μελῶν τῆς Κοινότητος(1).

Εἰς τὰ πλαίσια συνδέσεως τῆς Ἑλλάδος μετὰ τῆς Ε.Ο.Κ. τόσον περὶ τοῦ διαβατηρίου ὅσον καὶ περὶ τοῦ δικαιώματος διαμονῆς οὐδὲν προεβλέφθη ρητῶς. Πρόκειται περὶ κενοῦ, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ συμπληρωθῇ εἴτε διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἄρθρου 70 τῆς Συμφωνίας, κατὰ τὸ ὁποῖον τὸ Συμβούλιον Συνδέσεως λαμβάνει τὰς καταλλήλους ἀποφάσεις, ἐφ' ὅσον κοινὴ δρᾶσις ἐμφανίζεται ὡς ἀναγκαία, διὰ νὰ πραγματοποιηθῇ εἰς ἓκ τῶν σκοπῶν τῆς Συμφωνίας, εἴτε διὰ τῆς ὁδοῦ τοῦ ἄρθρου 57 τῆς Συμφωνίας, συμφώνως πρὸς τὸ ὁποῖον τὸ Συμβούλιον Συνδέσεως διὰ τομεῖς μὴ καλυπτομένους ὑπὸ τῶν διατάξεων αὐτῆς δύναται νὰ ἀπευθύνῃ συστάσεις καλῶν τὰ Μέλη νὰ λάβουν μέτρα σκοποῦντα εἰς προσέγγισιν τῶν νομοθετικῶν, κανονιστικῶν ἢ διοικητικῶν μέτρων.

Γ. ΤΟ ΝΟΜΙΚΟΝ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΤΟΥ ΑΛΛΟΔΑΠΟΥ

α) Διατυπώσεις πρὸ τῆς Συνθήκης τῆς Ρώμης

Ἡ ἱστορία τοῦ καθεστώτος, ὅπερ διέπει τὸν ἀλλοδαπὸν εἰς μίαν κοινωνίαν, διδάσκει ὅτι ἡ νομικὴ θέσις αὐτοῦ εἶναι διαφορετικὴ ἀπὸ τὴν θέσιν τοῦ ἡμεδαποῦ. Αὕτη ἦτο ἀνέκαθεν καὶ παραμένει ἡ αὐτὴ ἀντικείμενον ἰδιαιτέρας μεταχειρίσεως, καὶ ἀντιμετωπίσθη ὑπὸ διακεκριμένων μέτρων. Οὗτος δὲν ἀπολαύει τῶν αὐτῶν δικαιωμάτων καὶ τῶν αὐτῶν ἐλευθεριῶν ὡς ὁ ἡμεδαπός. Ἡ θέσις του ποικίλλει ἀπὸ χώρας εἰς χώραν, καὶ ἀναλόγως τῆς ἐποχῆς. Ἡ διαπίστωσις, ἣτις παραμένει βεβαία, εἶναι ὅτι πολίτης τις διαβαίνων τὰ σύνορα οἴασθ' ἵπτε χώρας, ὑπόκειται εἰς μίαν νομικὴν διαφοροποίησιν. Εἰς τὸ ἐξῆς, φέρει τὸ σῆμα «ἀλλοδαπός» ἀποστερούμενος τῆς οὐσιαστικῆς του ταυτότητος. Ὁ Νόμος ἐκάστης χώρας, ἔχει δημιουργήσει μίαν διάφορον θέσιν, ἣτις συνίσταται γενικῶς ἐξ ἐιδικῶν διατυπώσεων διαφόρων μορφῶν ἐλέγχων καὶ τέλος, ἐγγυήσεων κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἐπισηφαιῶν.

Τὸ σύστημα αὐτὸ τῆς διακρίσεως ἐκδηλοῦται, εἴτε ὑπὸ μορ-

(1) Louesouarn, «La condition des étrangers dans les pays du Marché Commun», Centre Européen universitaire, Nancy 1959 - 1960. σελ. 13.

φὴν διοικητικῶν ἀδειῶν, αἱ ὁποῖαι ἀφοροῦν εἰδικώτερον εἰς τὴν εἴσοδον, τὴν διαμονὴν καὶ τὸ δικαίωμα διακινήσεως ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, εἴτε διὰ τῆς ἀνάγκης ἀποκτίσεως εἰδικῶν καρτῶν ἢ ταυτοτήτων διὰ τὴν ἀσκήσιν ἐπαγγελματικῆς δραστηριότητος, ὡς εἶναι, παραδείγματος χάριν, ἡ κάρτα τοῦ ἀλλοδαποῦ ἐμπόρου, κ.ἄ.

Πάντως ἐπὶ τοῦ παρόντος οἱ πολῖται οἰσθήποτε χώρας τῆς Ε.Ο.Κ. οἷτινες ἐπιθυμοῦν νὰ εἰσέλθουν ἐπὶ τῷ σκοπῷ ἀσκήσεως ἐπαγγελματικῆς δραστηριότητος εἰς ἕτερον Κράτος - μέλος ἀντιμετωπίζουν εἰσέτι ὠρισμένους περιορισμούς καὶ κωλύματα· εἰς πλείστους ὅμως κλάδους δραστηριοτήτων τὰ ἐμπόδια ταῦτα ἤδη κατηργήθησαν.

Δὲν ἔχομεν τὴν πρόθεσιν, ν' ἀπαριθμήσωμεν ἐνταῦθα τὰ κωλύματα ἢ τοὺς περιορισμούς, οἱ ὁποῖοι ἢ κατηργήθησαν ἢ ὑφίστανται εἰσέτι εἰς Κράτη - μέλη ὑπὸ διαφόρους μορφάς, ἀφορῶντας τοὺς ἀλλοδαπούς, ἀλλ' ἀπλῶς θ' ἀναφέρωμεν τινὰς ἐξ αὐτῶν, ἄνευ ἰδιαίτερας ἐρεύνης ἐφ' ἐκάστης συγκεκριμένης περιπτώσεως καθ' ὅτι τοῦτο ἐκφεύγει τῶν ὁρίων τῆς παρούσης ἐρεύνης.

Ἐνδεικτικῶς ἀναφέρομεν τοὺς κατωτέρω περιορισμούς, οἷτινες γενικῶς πλήττουν τοὺς ἀλλοδαπούς:

- Ἐπιβολὴ εἰδικῶν φόρων.
- Κατάθεσις ἑνὸς ὠρισμένου ποσοῦ δι' «ἐγγύησιν».
- Περιορισμὸς εἰσόδου εἰς ἀγορὰς ἐφοδιασμοῦ καὶ διαθέσεως.
- Περιορισμοὶ ὡς πρὸς τὴν συμμετοχὴν εἰς τὰς ἐταιρίας.
- Περιορισμὸς τοῦ δικαιώματος ὡς πρὸς τὴν κοινωνικὴν ἀσφάλειαν ἢ ἀποζημιώσεως εἰς περίπτωσιν ἀπαλλοτριώσεως ἢ ἐθνικοποιήσεως.
- Ὑποχρέωσις πραγματοποιήσεως ὠρισμένου χρόνου διαμονῆς ἢ προκαταρκτικῆς μαθητείας.
- Εἰδικοί περιορισμοὶ εἰς τὰς πιστωτικὰς διευκολύνσεις.
- Περιορισμοὶ ὡς πρὸς τὴν προσφυγὴν ἐνώπιον τῆς δικαιοσύνης.
- Δικαίωμα παραστάσεως εἰς δίκην κ.λ.π.
- Ἀπαγορεύσεις ἢ δυσχέρειαι ὡς πρὸς τὴν συμμετοχὴν εἰς ἐπαγγελματικὰς ὀργανώσεις.
- Εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὰ ἐλεύθερα ἐπαγγέλματα, ὑφίστανται μεγάλαι δυσκολίαι διὰ τὴν ἀναγνώρισιν τῶν τίτλων καὶ τῶν διπλωμάτων, τὰ ὁποῖα παραχωροῦνται ὑπὸ διαφόρων χωρῶν.

Ἐν γένει, ὁ ἀλλοδαπὸς εἶναι τὸ ἀντικείμενον μιᾶς εἰδικῆς καταστάσεως, ἥτις δὲν εἶναι ἐνιαία ἀπὸ χώρας εἰς χώραν. Δύναται τις νὰ εὔρη εἰς τὴν αὐτὴν χώραν πολλὰς κατηγορίας ἀλλοδαπῶν· ἀλλοδαπῶν προνομιούχων, ἀλλοδαπῶν ὑπὸ καθεστῶς προσωρινόν ἢ συνήθους κατηγορίας ἀλλοδαπούς.

β) Ἀπλοποιήσεις τῶν διατυπώσεων ὑπὸ τῆς Συνθήκης τῆς Ρώμης

Εἶναι ἀπαραίτητον νὰ παρατηρήσωμεν ἐνταῦθα ὅτι ἡ Συνθήκη τῆς Ρώμης δὲν ἔχει ἀπλῶς δημιουργήσει μίαν τελωνειακὴν ξένωσιν, ἀλλ' ὅτι αὕτη ἰδρύει τι περισσότερον μιᾶς Κοινῆς Ἀγορᾶς⁽¹⁾.

Πράγματι, μέλλει νὰ πραγματοποιηθῆ μία τελεία οἰκονομικὴ ὀλοκλήρωσις μεταξὺ τῶν Κρατῶν - μελῶν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Οἰκονομικῆς Κοινότητος. Τοῦ λόγου τούτου τὸ ἀληθὲς ἐπικυρώνουν τὰ ἄρθρα 2 καὶ 3 τῆς Συνθήκης. Κατὰ τὸ ἄρθρον 2 «Ἡ Κοινότης ἔχει ὡς ἀποστολήν, διὰ τῆς δημιουργίας μιᾶς κοινῆς ἀγορᾶς καὶ διὰ τῆς διαδοχικῆς προσεγγίσεως τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς τῶν Κρατῶν - μελῶν, νὰ προωθήσῃ μίαν ἄρμονικὴν ἀνάπτυξιν τῶν οἰκονομικῶν δραστηριοτήτων ἐντὸς τοῦ συνόλου τῆς Κοινότητος, μίαν διαρκῆ ἀνάπτυξιν, ἐπιτάχυνσιν ἀνυψώσεως τοῦ βιοτικῆς ἐπιπέδου καὶ στενωτέρας σχέσεις μεταξὺ τῶν Κρατῶν ἅτινα τὴν ἀποτελοῦν». Καὶ διὰ νὰ ἐννοήσωμεν τοὺς σκοποὺς τοῦ ὡς ἄνω ἄρθρου, τὸ ἄρθρον 3, προσθέτει μετ' ἀκριθείας, τὰς ἐνεργείας εἰς ἃς ὀφείλει νὰ προβῆ ἡ Κοινότης καὶ ὧν αἱ κυριώτεραι εἶναι αἱ ἑξῆς:

1. Ἀπάλειψις, μεταξὺ τῶν Κρατῶν - μελῶν, τῶν τελωνειακῶν δασμῶν καὶ τῶν ποσοτικῶν περιορισμῶν, κατὰ τὴν εἴσοδον καὶ ἔξοδον τῶν ἐμπορευμάτων, ὡς καὶ ἕτερα μέτρα ἰσοδυνάμου ἀποτελέσματος.
2. Σύστασις ἐνὸς κοινῶν τελωνειακοῦ δασμολογίου καὶ μιᾶς κοινῆς ἐμπορικῆς πολιτικῆς ὡς πρὸς τὰ τρίτα Κράτη.
3. Κατάργησις μεταξὺ τῶν Κρατῶν - μελῶν τῶν κωλυμάτων εἰς τὴν ἐλευθέραν κυκλοφορίαν προσώπων, ὑπηρεσιῶν καὶ κεφαλαίων.
4. Ἐγκαθίδρυσις μιᾶς κοινῆς ἀγροτικῆς πολιτικῆς.
5. Ἐγκαθίδρυσις μιᾶς κοινῆς πολιτικῆς εἰς τὸν τομέα τῶν μεταφορῶν.

(1) Ἀληθῶς ἡ συνθήκη τῆς Ρώμης δὲν ἰδρύει ἀπλῶς τὴν Κοινὴν Ἀγοράν, ἀλλὰ Κοινότητα, ὡς ἀποκαλεῖ ὀρθότατα ταύτην διὰ τῶν ὄρων «Communauté Économique Européenne». Ἡ ἔννοια «Κοινότης» δηλοῖ τι, ὅπερ ἐνέχει πνευματικὸν στοιχεῖον, κοινὴν πίστιν ὡς ἐλέχθη ὑπὸ τοῦ τέως Προέδρου τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς ΕΟΚ κ. J. Rey.

6. Σύστασις ενός καθεστώτος ὅπερ θὰ ἐγγυᾶται ὅτι ὁ συναγωνισμός δὲν θὰ νοθεύηται εἰς τὰ πλαίσια τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς.
7. Ἐφαρμογὴ διαδικασιῶν αἵτινες θὰ ἐπιτρέπουν τὸν συντονισμόν τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς τῶν Κρατῶν καὶ θὰ ἀποτρέψουν τὴν ἀνισορροπίαν εἰς τὰ ἰσοζύγια πληρωμῶν των.
8. Προσέγγισις τῶν ἐθνικῶν νομοθεσιῶν ἐντὸς τῶν ἀναγκασιούτων διὰ τὸ ἔργον τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς μέτρων.
9. Δημιουργία ἐνός Κοινωνικοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Ταμείου κ.λ.π.

Ἐκ τοῦ περιεχομένου τῶν προαναφερθέντων ἀρθρῶν, εὐκλόως ἐξάγεται, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἠθέλησαν τὰ Κράτη - μέλη, δηλαδή οὐχὶ μόνον νὰ ἐξασφαλίσουν τὴν ἐλευθέραν κυκλοφορίαν τῶν ἐμπορευμάτων, ἀπαλείφοντας πᾶν κώλυμα, νόμῳ ἢ ἔργῳ, προβαλλόμενον κατὰ τὴν μεταφορὰν τούτων, ἀλλ' ἐπίσης νὰ ἐξασφαλίσουν τὴν ἐλευθέραν κυκλοφορίαν τῶν ἀτόμων, τῶν ὑπηρεσιῶν καὶ τῶν κεφαλαίων.

Ἐγένετο λόγος ἀλλαχοῦ, διὰ τὰς τέσσαρας θεμελιώδεις ἐλευθερίας, τὰς ὁποίας συνέστησεν ἡ συνθήκη, ὡς, ἐλευθερία κυκλοφορίας ἐμπορευμάτων, ἀτόμων, ὑπηρεσιῶν καὶ κεφαλαίων. Ὁ στόχος τῆς Συνθήκης ὅμως δὲν περιορίζεται εἰς τὸ νὰ ἐξασφαλίσῃ μόνον τὴν ἐλευθέραν κυκλοφορίαν τῶν κεφαλαίων καὶ τῶν ὑπηρεσιῶν, μετὰ τὸν σκοπὸν νὰ διευκολύνῃ τὴν ἐλευθέραν κυκλοφορίαν τῶν ἐμπορευμάτων. Ἀντιθέτως αἱ τρεῖς ἐλευθερίαι δέον νὰ πραγματοποιηθοῦν συγχρόνως καὶ εἰς τὸν αὐτὸν ρυθμὸν μετὰ τὴν ἐλευθέραν κυκλοφορίαν τῶν ἐμπορευμάτων.

Περαιτέρω εἶναι θέβαιον, ὅτι ἡ ἀρχὴ τῆς ἐλευθέρως κυκλοφορίας τῶν ἀτόμων, καλύπτει συγχρόνως καὶ τὴν ἐλευθέραν κυκλοφορίαν τῶν ἐργατῶν καὶ τὸ δικαίωμα ἐγκαταστάσεως τῶν ξένων ὑπηκόων. Προφανῶς τὸ δικαίωμα τῆς ἐγκαταστάσεως συνιστᾷ δι' ὅλους τοὺς πολίτας τῶν Κρατῶν - μελῶν, μίαν κατάκτησιν ἔτι σημαντικωτέραν ἐκείνης ἣτις ἐξασφαλίζεται διὰ τῆς ἐλευθερίας τῆς κυκλοφορίας τῶν ἐργατῶν, διότι προσφέρει εἰς οἷονδήποτε, τὴν δυνατότητα οὐχὶ μόνον ν' ἀναλάβῃ μισθοδοτουμένην ἐργασίαν, ἀλλὰ προσέτι τὴν δυνατότητα νὰ ἀνέλθῃ, ἐντὸς ἑτέρου Κράτους - μέλους τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς, τὴν κοινωνικὴν κλίμακα, ἀσκῶν ἐπαγγελματικὰς μὴ μισθοδοτουμένας δραστηριότητας. Ὑπάρχει λοιπὸν ἡ δυνατότης, δι' ἕνα ἄλλοδαπὸν ἐργάτην, νὰ μεταβῇ ὡς τοιοῦτος προσφέρων τὴν ἐργασίαν του εἰς ἕνα τῶν Κρατῶν - μελῶν, μετὰ τὴν προοπτικὴν ν' ἀποβῇ ἀργότερον βιοτέχνης ἢ ἐπιχειρηματίας. Κατέστη πλέον σαφές ὅτι ἡ ἐθνικότης του ἢ, ἐν

γένει, ἡ ἰδιότης τούτου ὡς «ἄλλοδαποῦ» δὲν θὰ τὸν ἐπηρεάζῃ δυσμενῶς εἰς τὴν νέαν του σταδιοδρομίαν. Ὅθεν, ἡ καινοτομία ἣτις ἐπέρχεται ὡς ἀποτέλεσμα τῆς ἐλευθερίας τῆς ἐγκαταστάσεως, ἐντὸς τῶν χωρῶν τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς, εἶναι ὅτι θὰ καταργηθοῦν ὅλοι οἱ ἐθνικοὶ περιορισμοὶ ἐν ᾧ μέτρῳ συνιστοῦν διακρίσεις μεταξὺ τῶν ὑπηκόων τῶν ἄλλων χωρῶν τῆς Κοινότητος.

**

Πᾶσα σοφὴ ἐπιπόνησις, ἣτις ἐδημιουργήθη μὲ σκοπὸν νὰ ἐμποδίσῃ τοὺς ἄλλοδαποὺς νὰ διασχίσουν τὰ σύνορα, νὰ παραμείνουν ἐκτὸς τῶν ἐθνικῶν των συνόρων καὶ νὰ ἐργασθοῦν ἐλευθέρως, εἰς τὸ ἐξῆς, ὑπὸ τὸ φῶς τῶν διατάξεων τῆς Ρώμης, ἀνατρέπεται⁽¹⁾.

(1) Ὑποστηρίζεται ὀρθῶς ὅτι τυγχάνει ἀσυμβίβαστον, πρὸς τὰς διατάξεις, περὶ δικαιώματος ἐγκαταστάσεως τῆς Συνθήκης τῆς Ρώμης, οἰουδήποτε μέτρον παρεμποδίσεως τῆς ἐξόδου ἐκ τῆς χώρας καταγωγῆς ἄλλοδαπαῦ ἔστω καὶ διὰ λόγον περιορισμοῦ τῆς μεταναστεύσεως κ.λ.π. Πρβλ. Gröben, Bockh, EWG-kommentar σ. 174-175, σημείωσις 15 καὶ U. Evering «Einzelheiten der Regelung der selbständigen beruflichen Tätigkeit im Gemeinsamen Markt», betriebsberater, 30.8.1958 No 24 σελ. 861.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Ν Π ο ν

ΑΡΧΑΙ ΕΠΙ ΤΩΝ ΟΠΟΙΩΝ ΣΤΗΡΙΖΕΤΑΙ ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ

- A. Ἡ θεμελιώδης ἀρχὴ τῆς ἐξομοίωσης.**
 - α. Ἡ ἐξομοίωσις τῶν ἀλλοδαπῶν πρὸς τοὺς ἡμεδαπούς.
 - β. Ἡ ἐξομοίωσις τῶν νομικῶν προσώπων πρὸς τὰ φυσικά.

- B. Ἡ σταδιακὴ πραγματοποιήσις τῆς ἐλευθέρου ἐγκαταστάσεως.**
 - α. Ἡ πρόοδος κατὰ στάδια.
 - β. Ἡ προσέγγισις τῶν ἐθνικῶν νομοθεσιῶν.
 1. Αἱ διαφοραὶ τῶν νομοθετικῶν συστημάτων.
 2. Ἡ ἀμοιβαία ἀναγνώρισις τῶν διπλωμάτων, τίτλων κ.λ.π.

Α. Η ΘΕΜΕΛΙΩΔΗΣ ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΕΞΟΜΟΙΩΣΕΩΣ

α) Ἡ ἐξομοίωσις τῶν ἀλλοδαπῶν ὑπηκόων πρὸς τοὺς ἡμεδαπούς

Αἱ ἀπορρέουσαι συνέπειαι ἐκ τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς, ἀφοροῦν ἀποκλειστικῶς τὰ ἐνδιαφέροντα τῶν ὑπηκόων τῶν Κρατῶν - μελῶν καὶ οὐχὶ τῶν τρίτων Κρατῶν. Ὡς ἐκ τούτου, οἱ ὑπήκοοι τῶν ξένων Κρατῶν ἀποκλείονται παντὸς εὐεργετήματος ἀπορρέοντος ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς τῆς Συνθήκης τῆς Ρώμης.

Ὑπὸ τὸ πρῖσμα αὐτὸ θὰ ἀντιμετωπίζηται εἰς ἐκάστην περίπτωσιν ἡ ἰδιότης τοῦ ἀλλοδαποῦ. Εἶναι ἀναγκαῖον νὰ γίνεται γνωστὴ ἡ ἐθνικότης τούτου, κατὰ τὸν χρόνον τῆς διαβάσεως τῶν συνόρων, διότι π.χ. τὸ δικαίωμα ἐλευθέρας κυκλοφορίας ἢ ἐγκαταστάσεως ἐντὸς τῆς Κοινότητος διατηρεῖται ἀναντιλέκτως, ὑπὲρ τῶν ὑπηκόων τῶν Κρατῶν - μελῶν. Ἐκ τῆς ἀντιλήψεως ταύτης ὀρμώμενοι, θεωροῦμεν χρήσιμον νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι εἰς τὸ ἐξῆς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἐνὸς Κράτους - μέλους τῆς Κοινότητος, θὰ ὑπάρχουν, ἀπὸ νομικῆς ἀπόψεως, τρεῖς κατηγορίαι πολιτῶν. Οἱ ἡμεδαποὶ μὲ τὴν στενὴν ἔννοιαν τοῦ ὄρου, οἱ ἀλλοδαποί, ὑπήκοοι τῶν ἄλλων Κρατῶν - μελῶν, οἱ καλούμενοι κατ' ἐξομοίωσιν ἡμεδαποὶ καὶ τέλος οἱ ἀλλοδαποὶ τῶν τρίτων Κρατῶν ὡς πρὸς τὴν Κοινὴν Ἀγοράν. Ἀπὸ ψυχολογικῆς ὁμῶς ἀπόψεως, καὶ εἰς τὴν πρακτικὴν τῆς καθημερινῆς ζωῆς, ἡ διάκρισις θὰ γίνεται διὰ τῶν λέξεων «ἡμεῖς» οἱ ὑπήκοοι τῆς Ε.Ο.Κ. — καὶ οἱ «ἄλλοι» — οἱ ἀνήκοντες εἰς τὰ τρίτα Κράτη καὶ οἱ «ἡμεῖς» εἶναι οἱ Ἐξ τῆς σήμερον, οἱ Ἑπτὰ τῆς αὐρίου κ.ο.κ.

Ἡ κατηγορία τῶν ὑπηκόων, ἣτις μᾶς ἐνδιαφέρει εἶναι ἡ «ἡμεῖς» ἀποτελοῦσα καὶ τὸ ἀντικείμενον τῆς μελέτης μας.

Ἡ κατάργησις τῶν διακρίσεων ἔχει ὡς συνέπειαν μίαν πλήρη ἐξομοίωσιν τῶν ὑπηκόων τῆς Ε.Ο.Κ.. Εἰς τὸν τομέα τῆς ἐγκαταστάσεως, ἡ ἄρσις τῶν περιορισμῶν παίζει ἕναν βασικὸν ρόλον. Διὰ τοῦτο οἱ δημιουργοὶ τῆς Ε.Ο.Κ. ἀντιμετωπίζουν τὸ πρόβλημα κατὰ τρόπον λίαν ἀποτελεσματικόν. Κατ' ἀρχὴν, διὰ νὰ δημιουργηθῇ κατάστασις πλήρους ἰσότητος καὶ ἐξομοιώσεως τῶν ὑπηκόων, ἀπηγόρευσαν τὴν θέσπισιν νέων κωλυμάτων εἰς τὸν τομέα τῆς ἐγκαταστάσεως, διὰ τῶν διατάξεων τοῦ ἄρθρου 53 κατὰ τὸ ὅποιον «...τὰ Κράτη - μέλη δὲν εἰσάγουν νέας ἀπαγορεύσεις εἰς τὴν ἐγκατάστασιν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῶν ὑπηκόων ἐτέρων Κρατῶν - μελῶν». Οὕτω ἡ πραγματοποίησις τῆς ἐξομοιώσεως διὰ τῆς καταργήσεως τῶν διακρίσεων, ἔχει ὡς ἀφετηρίαν καὶ θάσιν τὸν κα-

νόνα «*rebus sic standibus*», διατήρησιν τοῦ «*standstill*», ἄλλαις λέξεσιν ἐξασφάλισις τῆς μὴ θεσπίσεως νέων διακρίσεων.

Πέραν τούτου, τὸ πρόβλημα τὸ ὁποῖον τίθεται, εἶναι νὰ δημιουργηθῆ καθεστὼς ἀληθοῦς ἐξομοιώσεως τῆς μεταχειρίσεως τῶν ἀλλοδαπῶν πρὸς τοὺς ἡμεδαπούς. Δὲν ὑφίσταται ἀμφιβολία ὅτι μέχρι τοῦ χρόνου τούτου, πλεῖστα ζητήματα δεόν νὰ διευθετηθοῦν. Ἀπαιτεῖται νὰ ληφθοῦν δρακόντεια μέτρα λαμβανόμενα προδευτικῶς⁽¹⁾.

Τῶ ὄντι, τὰ Κράτη - μέλη, ὀφείλουσι νὰ καταργήσουσι κατὰ τὰ προβλεπόμενα στάδια, τὰς ὑπαρχούσας διακρίσεις εἰς τὸ νομικὸν τῶν σύστημα, τὰς ἀφορώσας τοὺς ὑπηκόους ἄλλων Κρατῶν - μελῶν ἐν συγκρίσει μὲ τοὺς ὑπηκόους αὐτῶν, καὶ τοῦτο πρὸ τῆς ἡμερομηνίας λήξεως τῆς προβλεπομένης προθεσμίας⁽²⁾.

Δέον νὰ ἐξαφανισθοῦν ἅπασαι αἱ διακρίσεις, οὐχὶ μόνον αἱ ἐμποδίζουσαι ἀλλοδαπὸν τινα νὰ ἐγκατασταθῆ ἢ νὰ ἐνεργήσῃ παροχὴν ὑπηρεσιῶν ἀλλ' ὁμοίως καὶ ὅσαι γενικῶς παρενοχλοῦν ἢ μειώνουσι ἐμμέσως τὴν καλὴν ἄσκησιν τοῦ δικαιώματός του⁽³⁾. Ἡ ὑποχρέωσις αὕτη, ἀπορρέει σαφῶς ἐκ διαφόρων κειμένων τῆς Συνθήκης, εἰδικώτερον δὲ ἐκ τοῦ ἄρθρου 54 παραγρ. 3 ἀφ' ἑνὸς καὶ ἀφ' ἑτέρου ἐκ τῶν τίτλων III, τῶν δύο γενικῶν προγραμμάτων.

β) Ἡ ἐξομοίωσις τῶν νομικῶν προσώπων πρὸς τὰ φυσικὰ πρόσωπα.

Ὁ κύκλος τῶν εὐεργετουμένων, ἐκ τῶν ληφθέντων ὑπὸ τῆς Συνθήκης μέτρων, περιλαμβάνει τόσον τὰ φυσικὰ πρόσωπα ὅσον καὶ τὰ νομικὰ τοιαῦτα. Οἰκονομία διαστάσεων ὡς ἡ σημερινή, ἀγορὰ ὁμοία πρὸς τὴν συσταθεῖσαν ὑπὸ τῆς Συνθήκης τῆς Ρώ-

(1) Ὅρα E. Schachter «*Le droit d'établissement dans le Marché Commun et ses problèmes*» εἰς *Revue du marché Commun*, Σεπτέμβριος 1959.

(2) Ἡ δεκαετής μεταβατικὴ περίοδος διὰ τὴν πραγματοποίησιν τῆς Ε.Ο.Κ. ἔληξε τὴν 31 Δεκεμβρίου 1969 καὶ ὁ στόχος τῆς καταργήσεως τῶν ἐν λόγῳ διακρίσεων δὲν ἐπετεύχθη παρὰ μερικῶς, καταργηθέντων τῶν ἐμποδίων εἰς τὴν ἐλευθέραν ἐγκατάστασιν καὶ παροχὴν ὑπηρεσιῶν εἰς πλείστους κλάδους τῆς ἐπαγγελματικῆς δραστηριότητος. Ἡδη ὑφίστανται ἐν ἰσχύϊ 33 κατευθυντήριοι διατάξεις, ἐλευθερώνουσαι διαφόρους τομεῖς, ὡς βιομηχανικούς, ἐμπορικούς, γεωργικούς κλπ. εἰς οὓς ἐπέρχεται ἐν τοῖς πράγμασι ὡς πρὸς τοὺς ὅρους ἐγκαταστάσεως καὶ ἀσκήσεως τούτων, πλήρης ἐξομοίωσις τῶν ἀλλοδαπῶν πρὸς τοὺς ἡμεδαπούς ὑπηκόους Κράτους μέλους τῆς Ε.Ο.Κ.

(3) Ἐν Γαλλίᾳ ἐπὶ παραδείγματι ἵνα ἀλλοδαπὸς τις προβῆ εἰς τὴν ἄσκησιν ἐμπορίας, ἀπαιτεῖται ὅπως ἡ διοίκησις χορηγήσῃ εἰς αὐτὸν συμφώνως πρὸς τὸ *Decret Loi 17.6.1958* τὴν «*Garte de commercant*». Ἡ διάκρισις αὕτη καταργεῖται ὡς πρὸς τοὺς ὑπηκόους τῶν Κρατῶν-μελῶν τῆς Ε.Ο.Κ. διὰ τῆς κατευθυντηρίου διατάξεως (*directive*) ὑπ' ἀριθ. 224-63 περὶ χονδρεμπορίου καὶ βοηθητικῶν προσώπων ἐμπορίου.

μης, δέν δύναται νά παραθλέψη τόν δυναμικόν κλάδον τών νομικῶν προσώπων.

Τῷ ὄντι, εἰς διάφορα σημεία τῆς Συνθήκης ἀνευρίσκονται διατάξεις, περιέχουσαι ρυθμίσεις διὰ τὰ νομικά πρόσωπα, ὧν ἡ ἔννοια καί τὸ περιεχόμενον ποικίλλουν. Κατ' ἀρχήν, αἱ ἐγειρόμεναι ἐκ τῆς πρακτικῆς τοῦ Διεθνοῦς Ἐμπορίου δυσκολίαι διὰ τὰ φυσικά πρόσωπα, ὑφίστανται ὁμοίως καί διὰ τὰ νομικά πρόσωπα. Ἄλλὰ τὸ πρόβλημα τὸ ἀφορῶν τὰς δύο κατηγορίας τῶν προαναφερθέντων προσώπων εἶναι διάφορον. Εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν φυσικῶν προσώπων, οὐδεὶς δύναται νά ἀμφισβητήσῃ εἰς οἰανδήποτε χώραν, τὴν νομικὴν προσωπικότητα τῶν ἀτόμων. Ἀντιθέτως, ἡ φύσις τῆς νομικῆς προσωπικότητος «*fictio iuris*» δέν ἀντιμετωπίζεται κατ' ἐνιαῖον τρόπον καί ἡ ὑπαρξίς αὐτῆς ποικίλλει ἀπὸ χώρας εἰς χώραν.

Τὸ ζήτημα ἐν προκειμένῳ καθίσταται δυσχερέστερον ἐφ' ὅσον εὐρισκόμεθα πρὸ ἐνὸς προβλήματος τοῦ ὁποίου ἡ ἀντιμετώπισις ἀπαιτεῖ δύο λύσεις: ἀφ' ἐνὸς μὲν τὴν ἀναγνώρισιν ὠρισμένων τύπων νομικῶν προσώπων, ἑταιριῶν, τῶν αὐτῶν εἰς ἅπαντα τὰ Κράτη - μέλη τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν λήψιν μέτρων διὰ τὴν ἐλευθέραν τούτων ἐγκατάστασιν, ἐντὸς τῆς περιοχῆς τῆς Κοινότητος. Τὸ πρόβλημα ἀποθαίνει πολυπλοκώτερον, διὰ τῆς ἰδρύσεως παραφυάδων ἑταιριῶν, εἰς περισσοτέρας τῆς μιᾶς χώρας τῆς Ε.Ο.Κ. Ἡ ἔρευνα ὁμοῦ τοῦ θέματος τούτου ἐκφεύγει τῶν ὁρίων τῆς παρουσίας μελέτης μας.

Ἡ Συνθήκη τῆς Ρώμης ἀφιερώνει ἄρθρα τινά, εἰς τὸ Κεφάλαιον 2 «τὸ δικαίωμα τῆς ἐγκαταστάσεως», δι' ὧν ἀντιμετωπίζει τὸ πρόβλημα τῆς ἐγκαταστάσεως καί τῆς ἐπεκτάσεως τῶν δραστηριοτήτων ἐντὸς τοῦ συνόλου τῆς περιοχῆς τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς ὑφ' ὠρισμένας προϋποθέσεις, αἵτινες συνιστοῦν τὸ ἀντικείμενον τῶν διατάξεων τοῦ ἄρθρου 58 καί τοῦ ἄρθρου 52 τῆς Συνθήκης.

Τῷ ὄντι, διὰ νά δύνανται τὰ νομικά πρόσωπα νά ἀπολαύουν τῆς ἐλευθερίας τῆς ἐγκαταστάσεως, εἶναι ἀναγκαῖον νά πληροῦν δύο προϋποθέσεις, ἧτοι: ἐθνικότητα Κοινοτικῆς τάξεως ἀφ' ἐνὸς καί ὠρισμένον νομικὸν τύπον ἀφ' ἑτέρου. Ὁρισμένους τύπους ὑπὸ τὸ ἔνδυμα τῶν ὁποίων τὰ νομικά πρόσωπα ὀφείλουν νά ἐκδηλοῦν αὐτὴν ταύτην τὴν ὑπαρξίν των ἀφ' ἐνὸς, καί ὠρισμένους τύπους ὑπὸ τὴ μορφήν τῶν ὁποίων δύναται νά ἐπεκτείνουσι τὴν δραστηριότητά των ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῶν λοιπῶν Κρατῶν - μελῶν τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς, ἀφ' ἑτέρου. Διὰ νά ὠφελοῦνται τῶν διατάξεων τῆς Συνθήκης, τὰ νομικά πρόσωπα ὀφείλουν κατ' ἀρχὴν νά ἀκολουθοῦν ἓνα σκοπὸν ὑπαγορευόμενον ὑπ' αὐτῆς. Πρόκειται διὰ

τὸν σκοπὸν τοῦ κέρδους, ὡς προσδιορίζεται εἰς τὸ τέλος τῆς παραγράφου 2, τοῦ ἄρθρου 58, ὅστις ἀποτελεῖ οὐσιῶδες στοιχεῖον καὶ κυρίαν προϋπόθεσιν⁽¹⁾.

Περαιτέρω διὰ τὰ παραχωρῶνται τὰ ὠφελήματα τῆς Συνθήκης εἰς τὰ ἐν λόγῳ πρόσωπα, εἶναι ἀπολύτως ἀναγκαῖον ὅπως κέκτηνται ἐθνικότητος ἐνὸς τῶν Κρατῶν - μελῶν τῆς Ε.Ο.Κ. Τὸ ἄρθρον 58, παράγραφος 1η, τῆς Συνθήκης, ἐξομοιώνει ὑφ' ὀρισμένας προϋποθέσεις, τὰ νομικὰ πρὸς τὰ φυσικὰ πρόσωπα. Τὸ ἄρθρον τοῦτο ὀρίζει ὅτι «αἱ συνιστώμεναι ἑταιρίαι, συμφώνως πρὸς τὴν νομοθεσίαν ἐνὸς Κράτους - μέλους... ἐξομοιοῦνται μὲ τὰ φυσικὰ πρόσωπα, τοὺς ὑπηκόους τῶν Κρατῶν - μελῶν⁽²⁾».

Ἴδου λοιπὸν ἡ πηγὴ τῆς ἀρχῆς τῆς ἐξομοιώσεως τῶν δύο αὐτῶν κατηγοριῶν προσώπων. Πρόδηλον ὅτι, ἡ ἐξομοίωσις αὕτη ἀποτελοῦσα μίαν τεχνικὴν νομικῆς φύσεως, δεόν νὰ περιορισθῇ εἰς αὐτὸ τὸ σημεῖον μόνον ὃ τομεὺς ὃ σχετικὸς μὲ τὰ δικαιώματα καὶ ὑποχρεώσεις τῶν δύο κατηγοριῶν τῶν ἐν λόγῳ προσώπων ἐξομοιοῦνται. Τὸ πρόβλημα τῆς ὑπάρξεως αὐτῶν, δὲν δύναται νὰ ἀποτελέσῃ θέμα μιᾶς ἐξομοιώσεως, ἐφ' ὅσον τὰ νομικὰ πρόσωπα δὲν ἔχουν παρὰ μίαν «*fictio juris*» ὑπαρξίν, ἥτις αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν εἶναι ἀρκετὰ συζητήσιμος.

B. Η ΣΤΑΔΙΑΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ

α) Ἡ πρόδος κατὰ στάδια

Ἡ Συνθήκη τῆς Ρώμης, ἰδρύουσα τὴν Εὐρωπαϊκὴν Οἰκονομικὴν Κοινότητα καὶ ἀξιοῦσα ἐκ τῶν Κρατῶν - μελῶν τὴν κατάργησιν τῶν μέτρων διακρίσεως, περιέχει μίαν πρότυπον ἀρχήν. Διὰ τὴν ὀριστικὴν πραγματοποιήσιν τῶν ἀντικειμενικῶν σκοπῶν τοὺς ὁποίους ἐχάραξεν ἡ Συνθήκη, υἱοθέτησεν μίαν ἀρχὴν βασικὴν, μίαν τεχνικὴν προσιδιάζουσα εἰς τοὺς ἐπιδιωκομένους στόχους τῆς Ε.Ο.Κ. δηλονότι τῆς εὐκαμψίας καὶ τῆς προοδευτικότητος ἐν τῇ ἐφαρμογῇ της. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἡ πραγματοποίησις ἐνὸς προγράμματος κοινῆς ἀγορᾶς, τοσοῦτον εὐρείας, δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ

(1) Ὅρα ἐκτενεστέραν ἀνάλυσιν τοῦ «κερδοσκοπικοῦ χαρακτήρος» κατωτέρω, Μέρος Δεύτερον, Κεφάλαιον Ιον, Β, ὑπὸ στοιχεῖον β, Ιο).

(2) Ὅρα Thibierge «Le statut des sociétés Étrangères» Ἔργασια τοῦ 57ου Congrès des Notaires τῆς Γαλλίας, Paris 1959.—Monaco R. «La conditione Giuridica delle società nel Mercato Comune Europeo», εἰς *Il diritto Dell'Economica* 1959, σελ, 655.

συντελεσθῆ ἔν τῷ συνόλῳ τῆς διὰ μιᾶς καὶ μόνης πράξεως, ἄνευ τοῦ κινδύνου προκλήσεως σοθάρων δυσκολιῶν καὶ διαταράξεων. Διὰ τοῦτο ἡ κατάργησις τῶν περιορισμῶν εἰς τὸ δικαίωμα τῆς ἐγκαταστάσεως καὶ εἰς τὴν ἐλευθέραν ἄσκησιν ἐπαγγέλματος, συντελεῖται προοδευτικῶς, διότι, ἄλλως, δυσκολία καὶ διαταραχαὶ θὰ ἠδύναντο νὰ ἐπέλθουν εἰς ὠρισμένους τομεῖς, καὶ κυρίως εἰς τὰς μικρὰς ἐπιχειρήσεις, τὴν γεωργίαν καὶ θιοτεχνίαν. Πληθὸς προκαταρκτικῶν ἐργασιῶν καθίστανται ἀναγκαῖαι διὰ νὰ δημιουργηθοῦν αἱ ἀπαραίτητοι προϋποθέσεις.

Τὸ ἄρθρον 8 διατυπώνει τὴν ἀρχὴν τῆς σταδιακῆς καὶ προοδευτικῆς ἐγκαθιδρύσεως τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς. Τὸ ἄρθρον αὐτὸ τυγχάνει ἐφαρμογῆς, ὅχι μόνον δι' ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν ἴδρυσιν τῆς Κοινοῦτος, ἀλλ' εἰσέτι δι' ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν πραγματοποίησιν τῶν τεσσάρων θεμελιωδῶν ἐλευθεριῶν καὶ τοῦ δικαιώματος τῆς ἐγκαταστάσεως. Μία περίοδος μεταβατικῆ 12 ἐτῶν προβλέπεται καὶ ὀργανοῦται ὑπὸ τοῦ ἐν λόγῳ ἄρθρου· αὕτη δύναται νὰ φθάσῃ, χάρις εἰς ἓνα σύνθετον μηχανισμόν, ἕως τὰ δέκα πέντε ἔτη τὸ μᾶξιμουμ.

«Ἡ κοινὴ ἀγορὰ δημιουργεῖται προοδευτικῶς εἰς τὸ διάστημα μιᾶς περιόδου μεταβατικῆς δώδεκα ἐτῶν. Ἡ μεταβατικὴ περίοδος διαιρεῖται εἰς τρία στάδια ἐκ τεσσάρων ἐτῶν ἕκαστον, ἡ διάρκειά τῆς ὁποίας τροποποιεῖται ὑπὸ τοὺς προβλεπομένους ὅρους...» ὀρίζει τὸ ἄρθρον 8 τῆς Συνθήκης.

Πάντως, ἡ μετάθασις ἐκ τοῦ ἐνός σταδίου εἰς τὸ ἄλλο ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν θεθαίωσιν ὅτι τὸ οὐσιῶδες τῶν ὀρισθέντων ἀντικειμενικῶν σκοπῶν ἐπετεύχθη πλήρως καὶ ὅτι ἐτηρήθησαν αἱ καθιερωθεῖσαι ὑποχρεώσεις.

Διὰ νὰ ἐπανεέλθωμεν εἰς τὸν τομέα τοῦ δικαιώματος τῆς ἐγκαταστάσεως, ἀρμόζει νὰ ὑπομνήσωμεν τὸ ἄρθρον 54 τῆς Συνθήκης τῆς Ρώμης, συμφώνως πρὸς τὸ ὁποῖον τὸ Συμβούλιον τῆς Ε.Ο.Κ. υἱοθετεῖ ἓν γενικὸν πρόγραμμα διὰ τὴν ἄρσιν τῶν ἀπαγορεύσεων εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἐγκαταστάσεως.

Τὸ πρόγραμμα αὐτὸ ὀρίζει δι' ἐκάστην κατηγορίαν δραστηριοτήτων τὰς γενικὰς προϋποθέσεις τῆς πραγματοποιήσεως τῆς ἐλευθερίας ἐγκαταστάσεως καὶ κυρίως τὰ στάδια αὐτῶν. Σημεῖον ἐνάρξεως εἶναι τὸ ἔτος 1961 καὶ τέλος τὸ ἔτος 1969 ἢ τὸ ἀργότερον τὸ 1972.

Ὁ βασικὸς κανὼν τοῦ προγράμματος, εἶδος χρονοδιαγράμματος, εἶναι πῖναξ περιλαμβάνων ἡμερομηνίας σαφεῖς διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ὄλων τῶν ταξινομημένων ἐπαγγελημάτων εἰς πέντε παραρτήματα ἀντιστοιχοῦντα εἰς ἰσάριθμα στάδια μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1961 καὶ 1969. Ἡ ἐπέλευσις ἐνός σταδίου ἔχει ὡς συνέπειαν

τὴν ἀπάλειψιν τῶν διακρίσεων ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰ ἐπαγγέλματα καὶ δὲν ἀφορᾷ τὸν συντονισμόν τούτων. Ἡ ταξινόμησις τῶν ἐπαγγελματικῶν δραστηριοτήτων, διὰ τῶν προθλεπομένων μέτρων, ἔχει συντελεσθῆ λαμβάνουσα ὑπ' ὄψιν τὴν ταξινόμησιν διεθνοῦς τύπου, συσταθεῖσαν ὑπὸ τοῦ στατιστικοῦ Γραφείου τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν. Ἐν συνεχείᾳ, δεόν νὰ σημειώσωμεν ὅτι ἡ κατάταξις συντελέσθη συμφώνως πρὸς τὸ ἄρθρον 54 παραγρ. 3, στοιχεῖον α) τῆς Συνθήκης, ἥτοι «...κατὰ προτεραιότητα τῶν δραστηριοτήτων ἐκείνων δι' ἃς ἡ ἐλευθερία ἐγκαταστάσεως ἀποτελεῖ μίαν συμβολὴν ἰδιαιτέρως χρήσιμον εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς παραγραφῆς καὶ τῶν συναλλαγῶν».

β) Ἡ προσέγγισις τῶν ἐθνικῶν νομοθεσιῶν.

1) Αἱ διαφοραὶ τῶν νομοθετικῶν συστημάτων.

Δεόν νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι ἡ προθλεπομένη ὑπὸ τῆς Συνθήκης ὀλοκλήρωσις δὲν ἀποτελεῖ παρὰ μίαν μερικὴν ἐνοποίησιν καὶ ὅτι ἡ ἀρμοδιότης τῶν Κρατῶν - μελῶν εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν γενικὴν πολιτικὴν, εἶναι ἀπολύτως σεβαστή. Ἐκ πρώτης ὄψεως ἡ διαπίστωσις τῆς διαφορᾶς τῶν νομοθετικῶν συστημάτων ἀπὸ χώρας εἰς χώραν δύναται ἄνευ ἀμφιβολίας νὰ διαδραματίσῃ ἀρνητικὸν ρόλον εἰς τὴν ὀρθὴν λειτουργίαν τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς. Τῷ ὄντι, δι' ἓν πλῆθος αἰτίων, ἱστορικῶν, κοινωνικῶν ἢ γεωγραφικῶν, ἔν συνεκκριμένον π.χ. εἶδος παραγωγῆς δυνατὸν νὰ εὐνοῖται ἔν τινι μέτρῳ ἢ νὰ ἀντιμετωπίζεται δυσμενέστερον εἰς μίαν χώραν ἀπ' ὅ,τι εἰς ἄλλην. Ἐξ ἄλλου εἶναι θέβαιον ὅτι ἡ ἀρχὴ τοῦ ἐλευθέρου συναγωνισμοῦ ἐπὶ τῆς ὁποίας θασίζεται ἡ Κοινὴ Ἀγορά, θὰ κλονίζεται ἢ θὰ νοθεύηται ὅπωςδήποτε, ἐάν τὰ φορολογικὰ ἢ κοινωνικὰ θάρη, εἶναι ἐν τῷ συνόλῳ τῶν ἐπαχθέστερα εἰς ἓν Κράτος - μέλος, ἀπ' ὅ,τι εἰς ἕτερον.

Ἐπὶ τῇ θάσει τῶν προηγουμένων σκέψεων καὶ διὰ τὴν εὐλογον αἰτίαν ὅτι ἡ διαφορὰ τῶν νομοθετικῶν συστημάτων ἔχει πάντοτε θαρείας ἐπιπτώσεις ἐπὶ τῶν οικονομικῶν φαινομένων, προθλέπεται εἰς διαφόρους διατάξεις ἄρθρων τινῶν ὡς π.χ. τῶν ἄρθρων 3 παραγρ. 4, 54 παραγρ. 4, 100 κλπ. ἡ προσέγγισις τῶν νομοθεσιῶν⁽¹⁾. Ἐκτὸς τοῦ ἄρθρου 3 παραγρ. 4, τὸ ὁποῖον προθλέπει τὴν ἐναρμόνισιν τῶν ἐθνικῶν νομοθεσιῶν, ἐντὸς τῶν ἀναγκαί-

(1) Πρβλ. Leleux P. «Companies, investment and taxation in C.E.E.». The British Institute of International and Comparative Law, Londres, ἐκδοσις ἑκτακτος No 1. 1961.

ων διὰ τὴν λειτουργίαν τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς μέτρων, τὸ ἄρθρον 100 καθορίζει ὅτι τὸ Συμβούλιον, ἀποφαινόμενον ὁμοφώνως ἐπὶ σχετικῆς προτάσεως τῆς Ἐπιτροπῆς, ἀποφασίζει τὰς διαπραγματεύσεις διὰ τὴν προσέγγισιν τῶν νομοθετικῶν, κανονιστικῶν καὶ διοικητικῶν διατάξεων τῶν Κρατῶν - μελῶν, αἵτινες ἔχουν ἄμεσον ἐπίπτωσιν ἐπὶ τῆς ἐγκαταστάσεως ἢ τῆς λειτουργίας τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς⁽²⁾.

Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐνδιαφέρει νὰ ἐπισημανθῆ δὲν εἶναι ὅτι ἐξαφανίζονται ἅπασαι αἱ διαφοραὶ τῶν νομοθεσιῶν, ἀλλ' ἀντιθέτως ἐναρμονίζονται προσδευτικῶς αἱ ἀντικρουόμεναι διατάξεις δηλονότι τὰ σημεῖα ἐκεῖνα τῶν νομοθετικῶν συστημάτων ἅτινα δύνανται προπαντὸς νὰ ἐπηρεάσουν τὴν ὀρθὴν λειτουργίαν τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς. Διὰ νὰ ἀποσαφηνίσωμεν τὴν ἔννοιαν τῆς ἐναρμονίσεως τῶν νομοθεσιῶν, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι τὸ Συμβούλιον τῆς Ε.Ο.Κ. ἀναρμοδίως θὰ προέβαιεν εἰς τὴν ψήφισιν κατευθυντηρίων διατάξεων ἀποσκοποῦσων εἰς τὴν ἐναρμόνισιν τῶν νομοθετικῶν συστημάτων, εἰς τὸν τομέα ἐπὶ παραδείγματι τοῦ οἰκογενειακοῦ δικαίου. Ἀντιθέτως, εἶναι ἀρμόδιον νὰ υἱοθετήσῃ κατευθυντηρίου διατάξεις ἀφορώσας π.χ. τὴν ἐξίσωσιν τῶν προϋποθέσεων ἀσκήσεως ἐλευθέρων ἐπαγγελμάτων ἢ γενικῶς τὴν «διευκόλυνσιν τῆς εἰσόδου εἰς μὴ μισθοδοτουμένας δραστηριότητας καὶ εἰς τὴν ἄσκησίν των».

2) Ἡ ἀμοιβαία ἀναγνώρισις τῶν διπλωμάτων, τίτλων κλπ.

Εἰς τὸν τομέα τῶν ἀνεξαρτήτων δραστηριοτήτων, εἶναι ἀμφίβολον, ἂν ἡ ἄρσις τῶν περιορισμῶν ἀρκῆ, διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ἐλευθερίας τῆς ἐγκαταστάσεως τῶν ἀλλοδαπῶν ὑπηκόων. Τῷ ὄντι, εἰς ἕκαστον Κράτος τῆς Ε.Ο.Κ. ὑπάρχει διαφορετικὸν σύστημα ἐπαγγελματικῆς καταρτίσεως. Σήμερον, ἡ ἄσκησις ἐλευθέρων ἐπαγγελμάτων, ἀπαιτεῖ μίαν ὠρισμένην ἐπαγγελματικὴν ἱκανότητα, χειρωνακτικὴν ἢ διανοητικὴν. Διὰ τοῦτο ἐκάστη νομοθεσία Κράτους - μέλους ἐθέσπιζεν εἰς πλείστας περιπτώσεις ἐξετάσεις διὰ τὴν εἴσοδον εἰς ὠρισμένα ἐπαγγέλματα. Σχεδὸν εἰς ἅπαντα τὰ Κράτη - μέλη, ἰσχύει κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον τὸ σύστημα τοῦ-

(2) Ὡς πρὸς τὸν συντονισμόν τῶν νομοθεσιῶν ἐπὶ τῶν ἐταιριῶν, τὸ ἄρθρον 54 παραγ. 3 δίδει ἀρμοδιότητα εἰς τὸ Συμβούλιον καὶ τὴν ἐπιτροπὴν τῆς ΕΟΚ ὅπως ἐν τῇ ἀσκήσει τῶν ἀνατεθειμένων εἰς αὐτὰ καθηκόντων (ὄρα στοιχεῖον γ τοῦ ἐν λόγῳ ἀρθροῦ) συντονίζουσιν τὰς διατάξεις ἐν ἀναγκαίῳ μέτρῳ, πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ καταστήσουν ἰσοδυνάμους τὰς ἀπαιτουμένας ἐγγυήσεις ἐντὸς τῶν Κρατῶν-μελῶν ὑπὸ τῶν ἐταιριῶν κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀρθροῦ 58 παραγ. 2, πρὸς προστασίαν τῶν συμφερόντων τόσοσιν τῶν μετόχων ὅσον καὶ τῶν τρίτων.

το. Τό γε νῦν ἔχον οἱ πανεπιστημιακοὶ τίτλοι καθὼς καὶ ἡ ἐπαγγελματικὴ ἱκανότης, γενικῶς, ἔχουν σχετικὴν ἀξίαν, ἥτις ἐν τοῖς πράγμασι, περιορίζεται εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς χώρας ἢ ὁποῖα τοὺς παραχωρεῖ. Ἐκάστη ἐθνικὴ νομοθεσία δέχεται καὶ ἀναγνωρίζει, τοὺς παραχωρηθέντας μόνον ἐντὸς τῶν γεωγραφικῶν ὁρίων ἐφαρμογῆς τῆς τίτλους καὶ προφανῶς οὗτοι εἶναι συνήθως οἱ μόνοι προβλεπόμενοι ὑπὸ τῶν ἐν ἰσχύϊ διατάξεων.

Ἡ ὑφισταμένη κατάστασις εἰς τὸ θέμα αὐτό, εἶναι λίαν πολυπλοκος, ἔνεκα τῆς διαφορᾶς τῶν τίτλων παντὸς ἐπιπέδου. Εἰς τὴν πραγματικότητα, ὑφίστανται μεταξὺ τῶν διαφόρων Κρατῶν - μελῶν, ἀμφοτεροβαρεῖς κυρίως συμβάσεις, αἱ ὁποῖαι ὀρίζουν τὴν ἰσοδυναμίαν ὀρισμένων διπλωμάτων καὶ τίτλων. Ἐξ ἄλλου, δέον ν' ἀναφερθῆ ὅτι ἡ Εὐρωπαϊκὴ Συνθήκη τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης, ὑπογραφεῖσα τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1959 καὶ ὑπὸ τῶν Ὑπουργῶν τῶν Ἐξωτερικῶν τῶν Ἐξ Κρατῶν - μελῶν τῆς Κοινότητος, ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς ἰσοδυναμίας τῶν περιόδων σπουδῶν, ἰσοδυναμίας τῶν διπλωμάτων ἐπιτρεπόντων τὴν εἴσοδον εἰς πανεπιστημιακὰ ἰδρύματα, ἀποτελεῖ σημαντικὴν προώθησιν τοῦ ὅλου ζητήματος, ὥστε οἱ ὑπήκοοι Κράτους τινὸς ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ τῶν νὰ συνεχίσουν τὰς σπουδὰς τῶν εἰς τὸ ἐξωτερικόν, νὰ δύνανται ἀνεμποδίστως νὰ πράξουν τοῦτο.

Ἐνταῦθα εἴμεθα ἀντιμέτωποι ἐνὸς προβλήματος γενικῶς ἀρκετὰ σοβαροῦ τὸ ὁποῖον λαμβάνει εἰδικὴν σπουδαιότητα εἰς τὸν τομέα τῆς ἐλευθερίας τῆς ἐγκαταστάσεως: εἰς ὑποψήφιον πρὸς ἐγκατάστασιν, ὑπήκοος ἐνὸς τῶν Κρατῶν - μελῶν τῆς Ε.Ο.Κ., ἀντιμετωπίζει δυσκολίας ἀναγνωρίσεως τῶν διπλωμάτων του, π.χ. διπλωμάτων εὐρεσιτεχνίας, πιστοποιητικῶν ἱκανότητος καὶ ἄλλων τίτλων οὓς κέκτηται καὶ οἱ ὁποῖοι ἀπενεμήθησαν αὐτῷ εἰς τὴν χώραν του, ἵνα ἀσκήσῃ ἐν ἐλεύθερον ἐπάγγελμα ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς πρὸς τοὺς νέους συναδέλφους του ὅρους ἐν τῇ χώρᾳ ὑποδοχῆς. Οὕτω ἡ ἐλευθερία τῆς ἐγκαταστάσεως θὰ εἶναι νόθος καὶ εἰς κατάστασιν παραλύσεως, ἐὰν ἐκεῖνοι οἱ ἐπιθυμοῦντες νὰ ἐγκατασταθοῦν ἔχουν μὲν τὸ ἐν λόγῳ δικαίωμα, στεροῦνται δὲ τῆς ἀναγνωρίσεως τῶν τίτλων τῶν.

Ὅθεν, ἡ προϋπόθεσις τῆς ἀμοιβαίας ἀναγνωρίσεως τῶν διπλωμάτων εἶναι ἐκ τῶν *sine qua non* διὰ τὴν οὐσιαστικὴν πραγματοποίησιν τῆς ἐλευθερίας τῆς ἐγκαταστάσεως.

Δέον νὰ λεχθῆ, ὅτι ἡ παρουσία τοῦ σοβαροῦ προβλήματος καὶ ἡ ἀνάγκη μιᾶς ἀποτελεσματικῆς λύσεως, δὲν παρεγνωρίσθησαν ὑπὸ τῆς Συνθήκης τῆς Ρώμης.

Ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς, ἡ ὀρθότερα λύσις

δέν είναι άπλώς ή άναγνώρισις τών τίτλων τούς όποιους κέκτηνται οί άλλοδαποί, άλλα τι τό όποιον είναι ζτι δυσκολώτερον, ή ίσοδυναμία αὐτῶν μέ εκείνους οί όποιοι παραχωροῦνται εις τό έσωτερικόν μιᾶς συγκεκριμένης χώρας, άλλως, ή φιλόδοξος άρχή τής έξομοίωσης τῶν άλλοδαπῶν πρὸς τούς ήμεδαπούς, θά είναι άναμφιβόλως νοθευμένη.

Ή Συνθήκη προβλέπει ότι, όστις έπιθυμεί νά έγκατασταθῆ καί ν' άσκήση έλευθέραν δραστηριότητα (μη μισθοδοτουμένην) εις Κράτος τι μέλος τής Ε.Ο.Κ., όφείλει νά προσαρμοσθῆ εις τούς όρους καί τούς έν ισχύι κανονισμούς τής χώρας ύποδοχής.

Ίδου λοιπόν ή καταγωγή τοῦ προβλήματος. Ίσοδυναμία τῶν τίτλων σημαίνει ότι ό άλλοδαπός ύπήκοος Κράτους τής Ε.Ο.Κ. πληροί τούς άπαιτουμένους διὰ τήν ήμεδαπήν όρους. Διὰ τοῦτο ή Συνθήκη τής Ρώμης εις τό κεφάλαιον τό άναφερόμενον εις τό δικαίωμα έγκαταστάσεως, έν άρθρῳ αὐτοῦ 57, παράγρ. 1, όρίζει ότι διὰ νά διευκολυνθῆ ή είσοδος εις τās μή μισθοδοτουμένας δραστηριότητας καί τήν άσκησιν αὐτῶν, τό Συμβούλιον όφείλει νά υίοθετήση διατάξεις άφορώσας τήν άμοιβαίαν άναγνώρισιν τῶν διπλωμάτων, πιστοποιητικῶν καί άλλων τίτλων.

Τῶ όντι, οί «Έξ» παρὰ τήν μεγάλην καθυστέρησιν μεθ' ής άντιμετώπισαν τό πρόβλημα τοῦτο καθ' όλην τήν μεταβατικὴν περίοδον, άπεφάσισαν νά προωθήσουν τās έργασίας των τελευταίως, εις πᾶν ότι άφορᾷ τήν άμοιβαίαν άναγνώρισιν τῶν διαφόρων έπαγγελματικῶν τίτλων(1).

Πάντως, πρόκειται οὐχι μόνον περι τής άναγνωρίσεως ύφ' έκάστου Κράτους - μέλους τῶν χορηγουμένων εις τὰ λοιπὰ Κράτη - μέλη τίτλων, άλλ' ώσαύτως τής δημιουργίας ίσοδυναμίας τῶν άνεγνωρισμένων ίκανοτήτων ή ιδιοτήτων, εις τās διαφορούς χώρας. Εύρίσκεταιί τις ένώπιον οὐχι δύο διαφορετικῶν περιπτώσεων, άλλα δύο όψεων ένός καί τοῦ αὐτοῦ προβλήματος.

Θεωροῦμεν χρήσιμον, μεταβαίνοντες έκ τοῦ γενικοῦ εις τό ειδικόν, νά ύπογραμμίσωμεν ότι άπαντα τὰ μέτρα τὰ όποία δέον

(1) Ή Έπιτροπή τής ΕΟΚ τήν 7ην Μαΐου 1968 υίοθέτησε προτάσεις άφορώσας τό έπάγγελμα τοῦ μηχανικοῦ καί άρχιτέκτονος, ός καί διεβίβασεν εις τό Συμβούλιον τῶν Ύπουργῶν. Αί δύο έκ τῶν κατευθυντηρίων διατάξεων τούτων άφορῶσι τόν συντονισμόν ώρισμένων διατάξεων' νομοθετικῶν, κανονιστικῶν καί διοικητικῶν, τῶν άναφερομένων εις τήν εκπαίδευσιν καί τήν έν γένει έπιμόρφωσιν τῶν μηχανικῶν καί άρχιτεκτόνων άντιστοίχως, τῶν Κρατῶν-μελῶν τής Ε.Ο.Κ. Όρα καί J. P. de Crayencour «Le droit d'έtablissement et les ingenieurs», εις Revue du Marché Commun, Ίούλιος 1969. Νο 124.

νά ληφθοῦν, μὲ σκοπὸν τὴν διευκόλυνσιν τῆς εἰσόδου εἰς τὰς μὴ μισθοδοτούμενας δραστηριότητας, δὲν ἀπαιτεῖται ὅπως ἀναγκαστικῶς καταλήξουν εἰς μίαν ἐνοποίησιν ἢ ἐναρμόνισιν τῆς ἐκπαιδευτικῆς καταρτίσεως, γεγονός τὸ ὁποῖον μᾶς φαίνεται ἐπὶ τοῦ παρόντος τοῦλάχιστον ἀδύνατον. Ἡ ἀμοιβαία ἀναγνώρισις τῶν τίτλων, θὰ ἐξετάζηται ἀναμφιβόλως κατὰ προτεραιότητα εἰς τὰς ομάδας δραστηριοτήτων, αἱ ὁποῖαι θὰ διευκολύνουν πραγματικῶς τὴν εἴσοδον ἢ τὴν ἀσκήσιν ἐπαγγέλματος, συμφώνως πρὸς τὴν διδομένην προτεραιότητα ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Προγράμματος. Ἐν συνεχείᾳ δεόν νὰ λεχθῆ ὅτι διὰ τὴν ἀναγνώρισιν ἑνὸς ἀλλοδαποῦ τίτλου, θὰ λαμβάνηται ὑπ' ὄψιν κυρίως τὸ ἐπαγγελματικὸν ἐνδιαφέρον καὶ οὐχὶ αὐστηρῶς ἡ ἀκαδημαϊκὴ ἀξία ἣν παρουσιάζει.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει, εἶναι λίαν ἀναγκαῖον, ὅπως εἰς τὸ προσεχὲς μέλλον ὅλαι αἱ ἀντιθέσεις δυνηθοῦν νὰ ἀπαλειφθοῦν καὶ συσταθῆ διὰ τῆς ὁδοῦ τῆς νομοθετικῆς συνεργασίας, ἔν σύστημα ἐναρμονίσεως τῶν ἐκπαιδευτικῶν προγραμμάτων, καὶ τῆς ἐπιμορφώσεως ἐν γένει, εἰς τὰς Ἑξ χώρας. Τῷ ὄντι, τοῦτο θ' ἀποτελέσῃ τὸ «*ultimum remedium*» διὰ τὴν θεραπείαν τοῦ σπουδαίου προβλήματος τῆς ἀναγνωρίσεως τῶν διπλωμάτων καὶ τοῦ σημαντικοῦ τῶν ρόλου ἐν τῇ ἀσκήσει τοῦ δικαιώματος ἐγκαταστάσεως.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΠΕΔΙΟΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ
ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ

ΠΕΔΙΟΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΚΑΤΑ ΤΟΠΙΟΝ ΚΑΙ ΠΡΟΣΩΠΑ

Διάκρισις «*Ratione loci et personae*»

- A. Τὰ ὠφελούμενα ἐκ τῶν μέτρων φυσικὰ πρόσωπα.
- α. Γενικότητες.
 - β. Οἱ ὑπήκοοι τῆς Ἀνατολικῆς Γερμανίας.
 - γ. Καθεστῶς τῶν ὑπηκόων τῆς Ἑλλάδος ὡς συνδεδεμένης χώρας μετὰ τῆς Ε.Ο.Κ.
 - δ. Καθεστῶς ὑπηκόων τρίτων χωρῶν.
- B. Τὰ ὠφελούμενα νομικὰ πρόσωπα (ἐταιρίαι).
- α. Τὰ νομικὰ πρόσωπα καὶ ἡ Συνθήκη τῆς Ρώμης.
 - β. Τὸ κριτήριον τῆς ἐξομοιώσεως τῶν νομικῶν προσώπων πρὸς τὰ φυσικὰ πρόσωπα.
 - 1ο) Κερδοσκοπικὸς χαρακτήρ.
 - 2ο) Σύστασις ἐταιρίας συμφώνως πρὸς τὴν νομοθεσίαν ἐνὸς Κράτους - μέλους τῆς Ε.Ο.Κ.
 - 3ο) Καταστατικὴ ἔδρα τῆς ἐταιρίας.
 - γ. Ἐγκατάστασις ἐταιρίας ἐπὶ τοῦ ἐδάφους Κράτους - μέλους τῆς Ε.Ο.Κ.
 - δ. Τὰ νομικὰ πρόσωπα ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς Συνδέσεως Ἑλλάδος — Ε.Ο.Κ.

ΠΕΔΙΟΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΚΑΤΑ ΤΟΠΟΝ ΚΑΙ ΠΡΟΣΩΠΑ

Διάκρισις «Ratione loci et personae».

Τὸ ἄρθρον 52, παράγραφος πρώτη, τῆς Συνθήκης τῆς Ρώμης, ὁρίζει ὅτι, οἱ περιορισμοὶ εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἐγκαταστάσεως τῶν ὑπηκόων ἑνὸς Κράτους - μέλους ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἑνὸς ἑτέρου Κράτους - μέλους αἴρονται προοδευτικῶς κατὰ τὴν μεταβατικὴν περίοδον. Περαιτέρω καθορίζει τὰς προϋποθέσεις ὑπὸ τὰς ὁποίας οἱ ὑπήκοοι οὗτοι δύνανται νὰ δημιουργοῦν θυγάτρια ἑταιριῶν, ὑποκαταστήματα ἢ πρακτορεῖα.

Ἄλλ' ἐὰν μία μεγάλη μερὶς τῶν ὠφελουμένων ἐκ τοῦ δικαιώματος τῆς ἐγκαταστάσεως, δυνάμει τῶν ἄρθρων 52 ἕως 58 τῆς Συνθήκης, προσδιορίζονται ἄνευ ἀμφιβολίας, ἐφ' ὅσον οὗτοι τυγχάνουν σαφῶς «ὑπήκοοι τῶν Κρατῶν - μελῶν», ἢ θέσις ἄλλων κατηγοριῶν φυσικῶν ἢ νομικῶν προσώπων ἐνδιαφερομένων εἰς τὴν ἐγκατάστασιν, ἀξίζει νὰ ἐξακριβωθῇ. Διὰ τοῦτο κατ' ἀρχὴν δύο μεγάλαι κατηγορίαι εὐεργετουμένων ἐκ τῶν διατάξεων περὶ δικαιώματος ἐγκαταστάσεως ἐρευνῶνται κατωτέρω.

Πρόκειται περὶ τῶν φυσικῶν καὶ νομικῶν προσώπων ἀφ' ἑνός, τῶν ὑπηκόων τῶν Κρατῶν - μελῶν καὶ ἀφ' ἑτέρου τῶν ἀνηκόντων εἰς εἰδικὴν κατηγορίαν ὑπηκόων.

A. ΤΑ ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΑ ΕΚ ΤΩΝ ΜΕΤΡΩΝ ΦΥΣΙΚΑ ΠΡΟΣΩΠΑ

α) Γενικότητες.

Ἡ Συνθήκη τῆς Ρώμης ὁμιλεῖ περὶ τῶν «ὑπηκόων τῶν Κρατῶν - μελῶν» καὶ τὸ Γενικὸν Πρόγραμμα περὶ ἐγκαταστάσεως, τῶν «ὑπηκόων τῶν Κρατῶν - μελῶν καὶ τῶν πέραν τῆς θαλάσσης χωρῶν καὶ ἐδαφῶν».

Κατὰ τὴν ὑπογραφήν τῆς ἰδρυτικῆς Συνθήκης τῆς Ε.Ο.Κ., οἱ Γάλλοι ὑπήκοοι περιελάμβανον ἐκτὸς τῶν Γάλλων ὑπηκόων καὶ τοὺς ἔχοντας τὴν καταγωγὴν ἐκ τῶν ἐδαφῶν τῆς Γαλλικῆς Ἐνώσεως ὑπηκόους ἐφ' ὧν ἐφαρμόζεται μερικῶς ἡ Συνθήκη τῆς Ρώμης. Προφανῶς ἡ μεγάλη κατηγορία τῶν ὠφελουμένων, εἶναι τὰ φυσικὰ πρόσωπα, τὰ ἔχοντα τὴν ὑπηκοότητα ἑνὸς τῶν Κρατῶν - μελῶν, ὡς οἱ Γερμανοί, οἱ Γάλλοι, οἱ Ἰταλοί, οἱ Βέλγοι, οἱ Ὁλλανδοὶ καὶ οἱ Λουξεμβούργοι.

Εἰς αὐτὴν τὴν κατηγορίαν τῶν προσώπων, πρόκειται διαδοχικῶς νὰ ἐξετάσωμεν τὰ ἀκόλουθα προβλήματα:

- Τὴν θέσιν τῶν κατοίκων τῆς Ἀνατολικῆς Γερμανίας.
- Τὴν θέσιν τῶν ὑπηκόων τῆς Ἑλλάδος, ὡς χώρας συνδεδεμένης μετὰ τῆς Κοινότητος καὶ
- Τὴν θέσιν τῶν ὑπηκόων τρίτων Κρατῶν.

β) Οἱ ὑπήκοοι τῆς Ἀνατολικῆς Γερμανίας.

Θεωρεῖται σκόπιμον νὰ ἐρευνηθῆ κατωτέρω ἓν πρόβλημα ἀφορῶν τοὺς κατοίχους τῆς Ἀνατολικῆς Γερμανίας. Ἐπειὶ ὡφελοῦν τούτους αἱ περὶ ἐλευθέρως ἐγκαταστάσεως διατάξεις τῆς Συνθήκης, ἐφ' ὅσον κέκτηνται τῆς Γερμανικῆς ὑπηκοότητος; Φρονούμεν ὅτι ἡ λύσις τοῦ προβλήματος αὐτοῦ ἔχει ὡς ἀκολούθως: Ὁ τόπος κατοικίας ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς Ε.Ο.Κ. εἶναι μία προϋπόθεσις ἐλλείπουσα ἀπὸ τοὺς ὑπηκόους τούτους· συμπεραίνεται ὅθεν ὅτι οὗτοι ἀποκλείονται μόνον τοῦ δικαιώματος δημιουργίας ὑποκαταστημάτων, θυγατρῶν ἐταιριῶν ἢ πρακτορείων καὶ τοῦ δικαιώματος παροχῆς ὑπηρεσιῶν, διότι ὡς πρὸς αὐτά, δεόν νὰ πληροῦται ὑποχρεωτικῶς ἢ ὡς ἄνω προϋπόθεσις.

Εἰς τὰς ὡς ἄνω περιπτώσεις ἀπαιτεῖται εἰς συμπληρωματικὸς ὅρος. Δηλονότι οἰοσδήποτε ὑπήκοος, ἔστω καὶ ἐθνικότητος Κράτους - μέλους, δὲν δύναται νὰ δημιουργήσῃ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἑνὸς ἑτέρου Κράτους - μέλους πρακτορεῖον, ὑποκατάστημα, ἢ θυγατρίον ἐταιρίας, ἐὰν δὲν εἶναι ἤδη ἐγκατεστημένος ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἑνὸς Κράτους - μέλους.

Τὸ πρόβλημα εἶναι γενικώτερον, καὶ δύναται νὰ τεθῆ κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον: Τὸ δικαίωμα ἰδρύσεως πρακτορείων, ὑποκαταστημάτων ἢ θυγατρῶν ἐταιριῶν, παρέχεται εἰς πρόσωπα, ἔχοντα μὲν ὑπηκοότητα ἑνὸς τῶν Κρατῶν - μελῶν τῆς Ε.Ο.Κ., τῶν ὁποίων ὅμως ἡ κυρία ἐγκατάστασις ἢ ἡ ἔδρα τῆς οἰκονομικῆς τῶν δραστηριότητος εὐρίσκεται ἐκτὸς τῆς Κοινότητος.

Ἐπὶ τοῦ παρόντος ἡ ἀπάντησις εἶναι ἀρνητικὴ, ἐφ' ὅσον τὰ ἐν λόγῳ πρόσωπα εἶναι, πράγματι, ὑπήκοοι τῶν Κρατῶν - μελῶν, ἀλλὰ στεροῦνται τῆς δευτέρας, ἐπισημανθείσης ἀνωτέρω, προϋποθέσεως. Πάντως, a contrario, συνάγεται, ὅτι δικαιοῦνται εἰς δημιουργίαν κυρίας ἐγκαταστάσεως. Ἐν τούτοις, ἡ λέξις, γερμανὸς ὑπήκοος τῆς Ἀνατολικῆς Γερμανίας δύναται, ἐρχόμενος πρὸς ἐγκατάστασιν ἐντὸς τοῦ γεωγραφικοῦ χώρου τῆς Κοινότητος, νὰ ἀσκῆσθαι τὴν κυρίαν βιομηχανικὴν ἢ ἐμπορικὴν του δραστηριότητα ἐπ' αὐτοῦ.

**γ) Καθεστὸς τῶν ὑπηκόων τῆς Ἑλλάδος ὡς συνδεδεμένης χώρας
μετὰ τῆς Ε.Ο.Κ.**

Κατὰ τὸ ἄρθρον 1 τῆς Συμφωνίας τῶν Ἀθηνῶν, «ἰδρύεται σύνδεσις μεταξὺ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Οἰκονομικῆς Κοινότητος καὶ τῆς Ἑλλάδος». Κατὰ συνέπειαν τὰ συμβαλλόμενα μέρη εἶναι δύο, ἀφ' ἑνὸς ἡ Κοινότης καὶ ἀφ' ἑτέρου ἡ Ἑλλάς. Ὡς εἰκὸς τὰ δύο αὐτὰ μέρη, ἐπεφύλαξαν διὰ τοὺς ὑπηκόους των τὰ πλεονεκτήματα τὰ ἀπορρέοντα ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς τῆς Συμφωνίας Συνδέσεως. Τὰ μέτρα, λοιπόν, τὰ ὁποῖα προβλέπει ἡ Συμφωνία καὶ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα τὸ Συμβούλιον Συνδέσεως θὰ υἱοθετήσῃ ἐν συνεχείᾳ, θὰ ἀφοροῦν τοὺς ὑπηκόους τῆς Ε.Ο.Κ. καὶ τῆς Ἑλλάδος.

Ἀκριθέστερον, τὸ ἄρθρον 73 τῆς Συμφωνίας καθορίζει: «Ἡ παροῦσα Συμφωνία τυγχάνει ἐφαρμογῆς ἀφ' ἑνὸς εἰς τὸν εὐρωπαϊκὸν χῶρον τοῦ Βασιλείου τοῦ Βελγίου, τῆς Ὁμοσπονδιακῆς Δημοκρατίας τῆς Γερμανίας, τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας, τῆς Ἰταλικῆς Δημοκρατίας, τοῦ Μεγάλου Δουκάτου τοῦ Λουξεμβούργου, τοῦ Βασιλείου τῶν Κάτω Χωρῶν καὶ ἀφ' ἑτέρου εἰς τὸ Βασίλειον τῆς Ἑλλάδος».

Καθ' ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐγκατάστασιν, τὸ ἄρθρον 47 τῆς Συμφωνίας προσδιορίζει ὅτι πρόκειται περὶ «τῆς ἐγκαταστάσεως τῶν ὑπηκόων τῶν Κρατῶν - μελῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τῶν ὑπηκόων τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Κοινότητος...». Κατὰ τὸ ἄρθρον αὐτό, θὰ ἦρκη ἡ ἐθνικότης ἑνὸς τῶν Ἑξ Κρατῶν - μελῶν τῆς Ε.Ο.Κ. ἢ ἡ ἑλληνικὴ ἐθνικότης, διὰ νὰ δύναται τις νὰ ἀπολαμβάνῃ τοῦ δικαιώματος ἐγκαταστάσεως.

Τοῦτο ὅμως δὲν συμβαίνει ἐν τῇ πράξει, ἐφ' ὅσον ἡ ἐθνικότης δὲν εἶναι ὁ μόνος ὄρος ὁ ὁποῖος πρέπει νὰ πληροῦται. Ὑπάρχει καὶ ἕτερος, τὸν ὁποῖον ἀπαιτεῖ τὸ ἄρθρον 5 τῆς Συμφωνίας. Τὸ ἐν λόγῳ ἄρθρον ὑπογραμμίζει ὅτι εἰς ὅλους τοὺς τομεῖς ἐφαρμογῆς τῆς Συνδέσεως, κατὰ συνέπειαν καὶ εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὸ δίκαιον ἐγκαταστάσεως, διὰ νὰ δυνηθῇ εἰς ὑπήκοος νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν ἀρχὴν τῆς μὴ διακρίσεως λόγῳ ἐθνικότητος, πρέπει νὰ εἶναι ἐγκατεστημένος εἰς τὸν χῶρον ἑνὸς ἐκ τῶν συμβαλλομένων Μερῶν. Συνάγεται ὅθεν, ὅτι τὸ πρόσωπον τὸ ὁποῖον ἐπιθυμεῖ νὰ ἐγκατασταθῇ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἑνὸς ἐκ τῶν συμβαλλομένων Μερῶν, πρέπει νὰ πληροῖ συγχρόνως δύο ὄρους, ἥτοι νὰ εἶναι ἀφ' ἑνὸς μὲν ὑπήκοος ἑνὸς ἐκ τῶν Μερῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ εἶναι συγχρόνως ἐγκατεστημένος ἐντὸς τῆς ἐπικρατείας ἑνὸς ἐξ αὐτῶν. Ἀντιθέτως ἡ Συνθήκη τῆς Ρώμης, ὡς ἀπεσαφηνίσθη ἀνωτέρω, δὲν ἀπαιτεῖ τὸν δεῦτερον τοῦτον ὄρον, παρὰ εἰς τὴν εἰδικὴν περίπτωσιν τοῦ ἀρ-

θρου 52 παραγρ. 1 (δημιουργία υποκαταστήματος ή παραρτήματος κ.λ.π.) και δεν είναι γενικής ισχύος. 'Επί παραδείγματι, υπόκοος της Ε.Ο.Κ., δεν δύναται να δημιουργήσει εν 'Ελλάδι, οίανδήποτε έμπορικόν εγκατάστασιν, εάν ή έθνικότης του και ή κατοικία του (latο sensu) δεν συμπίπτουν προς μίαν από τας "Εξ χώρας της Κοινότητος. 'Αντιστοίχως, "Ελλην θιομήχανος της 'Αμερικῆς, δεν δύναται να εγκαταστήσει, εις τόν χῶρον τῶν "Εξ, επιχείρησιν, εκ του λόγου και μόνον της εθνικότητός του.

δ) Καθεστῶς ὑπηκόων τρίτων Χωρῶν.

Τὸ ἄρθρον 227 παράγρ. 4 τῆς Συνθήκης, ὀρίζει ὅτι «αἱ διατάξεις τῆς παρούσης Συνθήκης, ἔχουν ἐφαρμογὴν ἐπὶ τῶν Εὐρωπαϊκῶν ἐδαφῶν, τῶν ὁποίων ἐν Κράτος - μέλος ἀναλαμβάνει τὴν εὐθύνην τῶν ἐξωτερικῶν σχέσεων». Φαίνεται πάντως, ὅτι ἡ ὡς ἄνω διάταξις δὲν ἐπαρκεῖ διὰ τὴν ἐφαρμοσθῆ ἢ Συνθήκη εἰς τὸ Μόναχο, 'Ανδῶρραν καὶ "Αγιον Μαρίνον ἢ τὸ Βατικανόν. Αἱ περιοχαὶ αὐταὶ τελοῦσαι ὑπὸ τελείως αὐτόνομον καθεστῶς εἶναι ἀνεξάρτητα Κράτη καὶ κατὰ συνέπειαν ἢ Συνθήκη τῆς Ρώμης, εἶναι «res inter alios acta», μὲ περαιτέρω συνέπειαν ὅπως οἱ ὑπήκοοι αὐτῶν, στεροῦνται τῶν εὐργετημάτων τῶν διατάξεων περὶ ἐλευθέρας ἐγκαταστάσεως.

Πέραν τούτων, τυγχάνει εὐνόητον ὅτι αἱ ἀναφορικῶς πρὸς τὸ δικαίωμα τῆς ἐγκαταστάσεως διατάξεις τῆς Συνθήκης, δὲν ἀφοροῦν γενικῶς τὰ τρίτα Κράτη καὶ συνεπῶς δὲν ὠφελοῦν τοὺς ὑπηκόους των. Εἶναι ἀπαραίτητον νὰ παραθέσωμεν ἐνταῦθα τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 59 παράγρ. 2 καθ' ἣν, «τὸ Συμβούλιον, ἀποφαινόμενον ὁμοφώνως ἐπὶ προτάσεως τῆς 'Επιτροπῆς, δύναται νὰ ἐπεκτείνει τὰ εὐεργετήματα τῶν διατάξεων τοῦ παρόντος κεφαλαίου εἰς τοὺς παρέχοντας ὑπηρεσίας ὑπηκόους ἐνὸς τρίτου Κράτους καὶ ἐγκατεστημένους εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Κοινότητος». 'Επὶ τοῦ παρόντος ἢ διατάξις αὕτη δὲν ἔτυχεν ἐφαρμογῆς.

Β. ΤΑ ΩΦΕΛΟΥΜΕΝΑ ΝΟΜΙΚΑ ΠΡΟΣΩΠΑ (ΕΤΑΙΡΙΑΙ)

α) Τὰ νομικὰ πρόσωπα καὶ ἡ Συνθήκη τῆς Ρώμης.

Διάταξις ἀρκετὰ σαφῆς, ἐν ἄρθρῳ 58 παράγρ. 2, τῆς Συνθήκης τῆς Ρώμης, δίδει ρητὴν ἀπάντησιν ἐφ' ἐνὸς τῶν ἀντιμετωπιζομένων ἐν τῷ παρόντι προβλημάτων. «'Ὡς ἑταιρίαι, νοοῦνται, αἱ ἑταιρίαι 'Ιδιωτικοῦ ἢ 'Εμπορικοῦ Δικαίου, συμπεριλαμβανομένων τῶν συνεταιρισμῶν καὶ τῶν ἄλλων νομικῶν προσώπων Δημοσίου

ἢ Ἰδιωτικοῦ Δικαίου, πλὴν ἐκείνων, αἱ ὁποῖαι δὲν ἔχουν κερδοσκοπικὸν χαρακτήρα». Περαιτέρω, τὸ αὐτὸ ἄρθρον, εἰς τὴν 1ην παράγραφον, ὀρίζει, ὅτι ἐξομοιοῦνται πρὸς τὰ φυσικὰ πρόσωπα, ὑπηκόους τῶν Κρατῶν - μελῶν, αἱ ἑταιρίαι αἱ συντασσόμεναι συμφώνως πρὸς τὴν νομοθεσίαν ἑνὸς Κράτους - μέλους καὶ ἔχουσαι τὴν ἔδραν των, συμφώνως πρὸς τὸ Καταστατικόν, τὴν κεντρικὴν των διοίκησιν ἢ τὴν κεντρικὴν των ἐγκατάστασιν, εἰς τὸ ἔσωτερικὸν τῆς Κοινότητος.

Δὲν εἶναι περιττὸν νὰ ὑπενθυμίσωμεν, ὅτι τὰ φυσικὰ πρόσωπα, πρὸς τὰ ὁποῖα αἱ ἑταιρίαι εὐρίσκονται οὕτω ἐξομοιωμένοι, ἀντλοῦν τὰ δικαιώματά των ἐκ τοῦ ἄρθρου 52 τῆς ἰδρυτικῆς Συνθήκης τῆς Ε.Ο.Κ., τοῦ ὁποῦ το περιεχόμενον ἔχει ὡς ἑξῆς: «Ἐντὸς τῶν πλαισίων τῶν παρατιθεμένων διατάξεων, οἱ περιορισμοί, εἰς τὴν ἐλευθερίαν ἐγκαταστάσεως τῶν ὑπηκόων ἑνὸς Κράτους - μέλους, ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἑνὸς ἑτέρου Κράτους - μέλους, καταργοῦνται προοδευτικῶς, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς μεταβατικῆς περιόδου» (1).

Ἡ προδευτικὴ αὕτη κατάργησις ἐκτείνεται ὁμοίως καὶ εἰς τοὺς περιορισμοὺς ὡς πρὸς δημιουργίαν πρακτορειῶν, ὑποκαταστημάτων ἢ θυγατρῶν ἑταιριῶν, ὑπὸ τῶν ὑπηκόων ἑνὸς Κράτους - μέλους ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἑτέρου Κράτους - μέλους.

Ἡ ἐλευθερία τῆς ἐγκαταστάσεως ἀφορᾷ τὴν εἴσοδον εἰς τὰ μὴ μισθοδοτούμενα ἐπαγγέλματα καὶ τὴν ἀσκησίν των, ὡς καὶ τὴν σύστασιν καὶ διαχείρισιν τῶν ἐπιχειρήσεων καὶ κυρίως τῶν ἑταιριῶν ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ ἄρθρου 58 παράγρ. 2, ὑπὸ τοὺς ὅρους οὓς ὑπαγορεύει ἡ ἰσχύουσα νομοθεσία τῆς χώρας ὑποδοχῆς καὶ διὰ τοὺς ἰδίους αὐτῆς ὑπηκόους, ὑπὸ τὴν ἐπιφύλαξιν τῶν διατάξεων τῶν ἀναφερομένων εἰς τὰ οἰκεῖα κεφάλαια.

Ἡ ἐφαρμογὴ τῶν δύο προαναφερθέντων ἄρθρων καὶ ὁ συνδυασμὸς αὐτῶν, ἐγείρουσιν συζητήσεις ἐπὶ τῶν κάτωθι κυρίως σημείων:

1) Ἐξεταστὸν ποῖον εἶναι τὸ κριτήριον, τὸ ὑπερέχον εἰς τὸ

(1) Ἐκ τῆς ἐξομοιώσεως τῶν νομικῶν πρὸς τὰ φυσικὰ πρόσωπα πηγάζει ἡ ὑποχρέωσις τῶν Κρατῶν - μελῶν πρὸς κατάργησιν παντὸς περιορισμοῦ ἢ ἐμποδίου εἰς τὴν ἐγκατάστασιν τούτων. Πλείστα εἶναι αἱ κατηγορίαι τῶν πρὸς κατάργησιν περιορισμῶν. Χάριν παραδείγματος ἀναφέρομεν τὸ ἄρθρον 292 τοῦ γερμανικοῦ Aktiengesetz καθ' ὃ ἡ ἀσκησις ἐπὶ τοῦ ἔθνικοῦ ἐδάφους δραστηριότητος παρ' ἀνωνύμου ἀλλοδαπῆς ἑταιρίας ἢ ἑτερορρυθμοῦ κατὰ μετοχὰς τοιαύτης, ὑποβάλλεται εἰς τὴν ὑποχρέωσιν τῆς προηγουμένης χορηγήσεως ἀδείας τοῦ ὑπουργοῦ οἰκονομικῶν. Παρομοία ἀδεια ἀπαιτεῖται ἐν Ἑλλάδι ὑπὸ τοῦ Ν. 1023/1917 περὶ ἰδιωτικῆς ἐπιχειρήσεως ἀσφα-

άρθρον 58, διὰ τὴν ἑξομοίωσιν τῶν νομικῶν προσώπων πρὸς τὰ φυσικὰ τοιαῦτα.

2) Περαιτέρω, ποῖα εἶναι τὰ δικαιώματα τῶν ἐταιριῶν τὰ ἀπορρέοντα ἐξ αὐτῆς τῆς ἑξομοιώσεως.

β) Τὸ κριτήριον τῆς ἑξομοιώσεως τῶν νομικῶν προσώπων πρὸς τὰ φυσικὰ πρόσωπα

Διὰ νὰ δύναται μία ἐταιρία νὰ ἐπωφεληθῆται τοῦ δικαιώματος τῆς ἐγκαταστάσεως, δεόν νὰ πληροῖ τὰς ἀκολούθους προϋποθέσεις:

- 1ο) Νὰ ἐπιδιώκῃ ὡς ἀντικειμενικὸν σκοπὸν τὸ κέρδος⁽¹⁾.
- 2ο) Νὰ ἔχῃ συσταθῆ συμφώνως πρὸς τὴν νομοθεσίαν ἑνὸς Κράτους - μέλους τῆς Ε.Ο.Κ..
- 3ο) Νὰ ἔχῃ τὴν ἐκ τοῦ καταστατικοῦ αὐτῆς ἕδραν ἢ τὴν κεντρικὴν διοίκησιν ἢ τὴν κυρίαν ἐγκατάστασιν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Κοινότητος⁽²⁾.

Ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι τὸ ἄρθρον 68 παράγρ. 1η, τῆς Συνθήκης τῆς Ρώμης, ρητῶς ἀναφέρει ἕτερα συγκεκριμένα κριτήρια ἀφ' ἑνὸς καὶ ἀφ' ἑτέρου τὰ Γενικὰ Προγράμματα τὰ υἱοθετηθέντα ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου, ὀρίζουν ὅτι «ὁ δεσμὸς μιᾶς ἐταιρίας μετὰ τὴν οἰκονομίαν τοῦ Κράτους τῆς ἕδρας αὐτῆς, δεόν ν' ἀποκλείεται ὥστε νὰ ὀδηγῆ εἰς τὴν ἀξίωσιν τῆς ἐθνικότητος, κυρίως τῶν ἐταίρων ἢ τῶν μελῶν τῶν ὀργάνων διοικήσεως ἢ ἐποπτείας, ἢ τῶν προσώπων τῶν κατεχόντων τὸ ἐταιρικὸν κεφάλαιον, συμπεραίνεται *a contrario*, ὅτι τὸ κριτήριον τοῦ «ἐλέγχου» ἐγκαταλείπεται⁽³⁾. Κατωτέρω προβαίνομεν εἰς τὴν ἐν τάχει ἀνάλυσιν τῶν ὡς ἄνω τριῶν προϋποθέσεων.

1ο) Κερδοσκοπικὸς χαρακτήρ. Διὰ νὰ ἐπωφεληθῆ μία νομικὴ ἔννοια, τῶν διατάξεων τῆς Συνθήκης τῆς Ρώμης καὶ εἰδικώτερον, διὰ τὰ καθ' ἡμᾶς, τοῦ δικαιώματος ἐγκαταστάσεως, ὀφείλει νὰ ἀκολουθῆ μίαν κερδοσκοπικὴν δραστηριότητα.

Εὐρισκόμενοι, ἐνώπιον προβλήματος χαρακτηρισμοῦ νομικῶν ὄρων διεθνοῦς συνθήκης, ὡς ἡ Συνθήκη τῆς Ρώμης, δεόν ὅπως μὴ ἐρμηνεύωμεν τούτους, διὰ τῆς κλασσικῆς μεθόδου *lex fori*, δηλαδὴ τοῦ νόμου τοῦ ἐπιλαμβανομένου δικαστοῦ.

(1) Βλέπε Συνθήκη τῆς Ρώμης, ἄρθρον 58 παραγ. 2.

(2) Δὲν πρόκειται ἐνταῦθα δι' ἓν κριτήριον ἀθροιστικὸν ἀλλὰ διαζευτικὸν τοιοῦτον, καίτοι ταῦτα δύνανται νὰ συνυπάρχουν.

(3) Ὅρα, Γενικὰ Προγράμματα, Τίτλος 1ος «Οἱ εὐεργετούμενοι».

Ειδικῶς δι' ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν Συνθήκην ταύτην, αἱ ἀρχαὶ ἐπὶ τῶν προβλημάτων χαρακτηρισμοῦ, εἶναι διάφοροι. Συμφώνως τῷ ἄρθρῳ 177 τῆς Συνθήκης τῆς Ρώμης «τὸ Δικαστήριον εἶναι ἀρμόδιον νὰ ἀποφαίνηται εἰς βαθμὸν προδικαστικὸν α) ἐπὶ τῆς ἐρμηνείας τῆς παρούσης Συνθήκης καὶ β) ἐπὶ τῆς ἰσχύος...». Χρησιμοποιεῖ τις, ἢ καλύτερον ἀρχίζει διὰ τῆς συγκριτικῆς ἐρεύνης τῶν νομοθεσιῶν τῶν Κρατῶν - μελῶν προκειμένου νὰ δώσῃ χαρακτηρισμὸν τινα, ἐντὸς τοῦ πνεύματος τῆς Κοινότητος.

Εἰς τὸ κείμενον τῆς Συνθήκης, οὐδεὶς σαφῆς ἢ ἄμεσος χαρακτηρισμὸς τῆς ἐννοίας «κερδοσκοπικὸς χαρακτήρ» ἀνευρίσκεται. Τὸ ἄρθρον 58 παράγρ. 2, παρέχει ἕμμεσον λύσιν εἰς τὸ προκειμένον ζήτημα, ἐφ' ὅσον αἱ συνεργατικαὶ ἑταιρίαι, ἀπαριθμοῦνται μεταξὺ τῶν κατηγοριῶν τῶν ἑταιριῶν τὰς ὁποίας δέχεται ἡ Συνθήκη εἰς τὴν ἐλευθέραν ἐγκατάστασιν.

Τὸ ὅτι τὸ ἄρθρον 58 ρητῶς ἀναφέρει τὰς συνεργατικὰς ἑταιρίας, τοῦτο, ὀδηγεῖ εἰς τὴν παραδοχὴν ὅτι ἡ Συνθήκη τῆς Ε.Ο.Κ. υἱοθετεῖ εὐρείαν ἐρμηνεῖαν «τοῦ κερδοσκοπικοῦ χαρακτήρος». Τὸ κέρδος, κατὰ τὸ πνεῦμα τῆς Συνθήκης, εἶναι κεφαλαιώδους σημασίας, καὶ ὡς τοιοῦτον ἐκτιμᾶται εἰς χρῆμα. Ἴδου λοιπὸν ὅτι, ἐκ τῆς συνεργατικῆς ἑταιρίας, ρητῶς ἀναφερομένης ὑπὸ τῆς Συνθήκης τῆς Ρώμης μεταξὺ τῶν ἑταιριῶν τῶν δυναμένων ἐλευθέρως νὰ ἐγκατασταθοῦν, συνάγεται ἕμμέσως πλὴν σαφῶς, ὁ χαρακτηρισμὸς τῆς Κοινοτικῆς ἐννοίας τοῦ κερδοσκοπικοῦ σκοποῦ⁽¹⁾.

Εὐνόητον τυγχάνει ὅτι ὁ καλύτερος τρόπος ἐξευρέσεως λύσεως ἐφ' ἑνὸς νομικοῦ ζητήματος κοινοτικοῦ χαρακτηρισμοῦ, εἶναι ἡ θαθεῖα γνῶσις τῶν γενικῶν ἀρχῶν τοῦ Κοινοῦ Δικαίου τῶν Κρατῶν - μελῶν, συνδυαζομένη μὲ τὴν γνῶσιν τοῦ Συγκριτικοῦ Δικαίου καὶ τῆς συγκριτικῆς μεθόδου.

Ὅθεν, δέον νὰ παρέχεται τὸ προνόμιον τῆς ἐλευθέρως ἐγκαταστάσεως εἰς πᾶσαν ἔνωσιν προσώπων, ἣτις γενικῶς πραγματοποιεῖ ὑλικά πλεονεκτήματα ὑπὲρ τῶν συνεταίρων της. Ὁ ὅρος «ὠφέλημα» ἐρμηνεύεται, λοιπὸν, ὑπὸ τὴν λογιστικὴν τοῦ ἔννοιαν, ἥτοι πλεόνασμα τοῦ εὐεργετικοῦ ἐπὶ τοῦ παθητικοῦ⁽²⁾.

(1) Νομίζομεν ὅτι σκοπὸς τῆς πραγματοποιήσεως κέρδους δὲν εἶναι τὸ κύριον προσδιοριστικὸν στοιχεῖον διὰ τὴν ἐλευθέραν ἐγκατάστασιν μιᾶς ἑταιρίας ἀλλὰ κυρίως ἡ συμμετοχὴ αὐτῆς εἰς τὸν οἰκονομικὸν βίον, δέον νὰ εἶναι ἀποφασιστικὴ. Ἐπ' αὐτοῦ ὄρα Everling «Einzelheiten der selbstanbigen beruflichen Tätigkeit im Gemeinsamen Markt» Betriebsberater Cahier 24, 30.8.58 σελ. 857 καὶ Monaco R.O.P. Cit. σελ. 324.

(2) Ripert, Traité I, 4η ἐκδ. ἀριθ. 416, σελ. 109.

2ο) Ουδέμια αντιγνωμία ἐγείρεται ἐπὶ τῆς δευτέρας προϋποθέσεως, καθ' ἣν αἱ ἑταιρίαι θὰ συνιστῶνται συμφώνως πρὸς τὴν νομοθεσίαν ἑνὸς Κράτους - μέλους. Τοῦτο σημαίνει ὅτι τὰ νομικά πρόσωπα ὀφείλουν νὰ εἶναι ὑποκείμενα τοῦ ἔθνικοῦ των δικαίου πρὶν ἢ καταστοῦν ὑποκείμενα τοῦ Κοινοτικοῦ δικαίου(1).

3ο) Τὸ ζήτημα τῆς ἑρμηνείας τῆς διατάξεως, καθ' ἣν ἡ ἑταιρία ὀφείλει «νὰ ἔχη τὴν ἔδραν τῆς, τὴν κεντρικὴν τῆς διοίκησιν ἢ τὴν ἀρχικὴν τῆς ἐγκατάστασιν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Κοινότητος...», ἐγείρει συζητήσεις καὶ ἀντιγνωμίας. Ἐξεταστέον τυγχάνει, ἐὰν ἐπαρκῆ ἢ πλήρως ἑνὸς οἴουδήποτε τῶν τριῶν ὄρων διὰ νὰ παρέχωνται τὰ εὐεργετήματα τῆς ἐξομοιώσεως πρὸς τὰ φυσικά πρόσωπα. Δέον ὅπως μὴ παρορᾶται, ὅτι εἰς ὠρισμένας περιπτώσεις, ἡ ἔδρα δυνατὸν νὰ εἶναι καθαρῶς ὑποθετικὴ, πλασματικὴ, διὰ τὸν λόγον αὐτὸν δύναται νὰ λεχθῆ ἄνευ δισταγμοῦ, ὅτι ἡ καταστατικὴ ἔδρα οὐδέποτε ἐπαρκεῖ μόνη αὐτὴ νὰ μεταβιβάσῃ δικαιώματα ἀπορρέοντα ἐκ τῆς Συνθήκης καὶ κατὰ συνέπειαν δέον νὰ ἀπαιτῆται συγχρόνως τὸ ἓν ἐκ τῶν δύο ἐτέρων κριτηρίων. Ὑποστηρίζεται ἡ γνώμη, ὅτι δέον νὰ δοθῆ ἑρμηνεῖα κοινοτικὴ εἰς τὰς λέξεις «καταστατικὴ ἔδρα» ὥστε νὰ γίνῃ ἀποδεκτὸν ὅτι «ἡ καταστατικὴ ἔδρα» σημαίνει πάντοτε «πραγματικὴ ἔδρα» τῆς ἑταιρίας. Αἱ δύο αὗται ἀπόψεις, προσκρούουν εἰς τὴν γραμματικὴν ἑρμηνεῖαν τοῦ κειμένου. Προσκρούουν, ἐπίσης, δι' ὅτι ἀφορᾷ τὴν ἔννοιαν αὐτῆς ταύτης τῆς πραγματικῆς ἔδρας, εἰς τὸν κοινῶς παραδεδεγμένον καθορισμὸν (ὑπὸ τῶν διαφόρων Κρατῶν - μελῶν) τῆς καταστατικῆς ἔδρας. Ἐπικρατεῖ κοινῶς ὁ ἀντικειμενικὸς προσδιορισμὸς αὐτῆς, πρόκειται περὶ τῆς ἔδρας τῆς μνημονευομένης εἰς τὰ καταστατικά.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει, διὰ νὰ ἐπωφεληθῆ τῶν διατάξεων τοῦ ἄρθρου 58, ἑταιρία τις ἀρκεῖ νὰ ἔχη συσταθῆ, συμφώνως πρὸς τὴν νομοθεσίαν ἑνὸς Κράτους - μέλους καὶ νὰ ἔχη τὴν καταστατικὴν αὐτῆς ἔδραν, (δηλαδὴ τὴν ἀναφερομένην εἰς τὸ καταστατικὸν) ἢ τὴν κεντρικὴν αὐτῆς διοίκησιν ἢ τὴν κυρίαν τῆς ἐγκατάστασιν, εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Κοινότητος.

Αἱ ἑταιρίαι αἱ ἀνταποκρινόμεναι εἰς τὰ κριτήρια τοῦ ὡς ἄνω ἄρθρου 58, ἐξομοιοῦνται πρὸς τὰ φυσικά πρόσωπα, ἤτοι, ὡς τὰ φυσικά πρόσωπα, ἔχουν καὶ αὗται τὸ δικαίωμα νὰ ἐγκαθίστανται ὑπὸ τὰς προϋποθέσεις τῶν διατάξεων τῶν ἄρθρων 52 ἕως 58 τῆς Συν-

(1) Περὶ αὐτοῦ βλέπε Ricardo Monaco «La condizione giuridica delle società del Mercato Comune Europeo», εἰς il Diritto dell'Economia, Torino 1959, σελ. 655 καὶ ἐπ. Τὸ παρὸν θέμα ἀναλύεται καὶ ἀνωτέρω. Πρβλ. Κεφάλαιον IIον ὑπὸ στοιχείον β).

θήκης. Ἐάν, περαιτέρω, ἔχουν ἤδη ἐγκατασταθῆ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἑνὸς Κράτους - μέλους, ἔχουν συγχρόνως ἕν πρόσθετον δικαίωμα, τὸ τῆς δημιουργίας πρακτορείων, ὑποκαταστημάτων ἢ θυγατρῶν ἐταιριῶν ἐφ' οἴουδήποτε σημείου τῆς περιοχῆς τῆς Κοινότητος.

γ) Ἐγκατάστασις ἐταιρίας ἐπὶ τοῦ ἐδάφους Κράτους - μέλους τῆς Ε.Ο.Κ.

Διὰ τὰ ἐπωφεληθῆ τῆς Συνθήκης ἐταιρία τις, δεόν νὰ δημιουργηθῆ ἢ νὰ ἔχη συσταθῆ ὑφ' ὠρισμένους νομικοὺς τύπους, ὀριζομένους εἰς τὸ ἄρθρον 58, κατὰ τὰ ἀμέσως ἀνωτέρω. Εἶναι ἐκτὸς πάσης ἀμφιβολίας ὅτι ἡ Συνθήκη (ἡ ἰδρυτικὴ τῆς Ε.Ο.Κ.), ἐγείρει πλεῖστα προβλήματα νομικοῦ προσδιορισμοῦ, διὰ τὰ καθ' ἡμᾶς δέ, προβλήματα ἀφορῶντα τὰ νομικὰ πρόσωπα. Μεταξὺ τῶν προβλημάτων τούτων, ἕν, εὔρε ἐν τῇ Συνθήκῃ *expressis verbis* τὴν λύσιν του. Πρόκειται διὰ τὴν λύσιν τὴν ὁποίαν υἱοθετεῖ τὸ ἄρθρον 58 εἰς τὴν παράγραφον 2 αὐτοῦ, καθ' ἣν τόσο αἱ ἀστικάι ὅσον καὶ αἱ ἐμπορικάι ἐταιρίαί, ἄνευ διακρίσεως, δύνανται αἱ μὲν καὶ αἱ δὲ νὰ ἀπολαύουν τοῦ δικαίωματος ἐλευθρίας ἐγκαταστάσεως ἐντὸς τῆς περιοχῆς τῆς Κοινότητος. Εἶναι θέβαιον ὅτι αἱ ἐταιρίαί ἐπωφελοῦνται, ὡς οἱ ὑπήκοοι τῶν Κρατῶν - μελῶν, τῆς ἄρσεως τῶν ἀπαγορεύσεων εἰς τὴν ἐλευθερίαν ἐγκαταστάσεως, συμφώνως πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ Γενικοῦ Προγράμματος καὶ τῶν ληφθεισῶν κατευθυντηρίων διατάξεων εἰς ἐκτέλεσιν τοῦ τελευταίου τούτου⁽¹⁾.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει, ἡ μεταφορὰ τῆς δραστηριότητος μιᾶς ἐταιρίας ἐξ ἑνὸς Κράτους εἰς ἕτερον, προσκρούει ἐπὶ μιᾶς οὐσιώδους δυσκολίας. Εὐρισκόμεθα ἐνώπιον ἐτέρου τινὸς προβλήματος, ἐφ' ὅσον εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην, σχεδὸν πάντοτε, ἡ μεταφορὰ τῆς ἔδρας, ἐπιφέρει τὸν πολιτικὸν θάνατον τῆς ἐταιρίας, καίτοι ἡ ἐταιρία ἔχει συσταθῆ συμφώνως πρὸς τὸ ἄρθρον 58 τῆς Συνθήκης τῆς Ρώμης.

Τὸ νομικὸν πρόβλημα τὸ ὁποῖον ἐνταῦθα ἐπισημαίνεται, ἀντιμετωπίσθη ὑπὸ τῶν συντακτῶν τῆς Συνθήκης, οἵτινες προέβλεψαν εἰς τὸ ἄρθρον 220 αὐτῆς, ὅτι τὰ Κράτη - μέλη θὰ ὑποχρεοῦνται μεταξὺ των, ἐφ' ὅσον τοῦτο κρίνεται ἀναγκαῖον, ὅπως διὰ διαπραγματεύσεων ἐξασφαλίσουν εἰς τοὺς ὑπηκόους των «...τὴν ἀ-

(1) Συμφώνως τῷ πύλῳ VI τοῦ Γενικοῦ Προγράμματος περὶ καταργήσεως τῶν περιορισμῶν καὶ τοῦ ἀρθροῦ τῆς Συνθήκης 54 παρ. 3, γ, ἡ Ἐπιτροπὴ τῆς Ε.Ο.Κ. πρὸσέπειν καὶ τὸ Συμβούλιον ἐψήφισεν τὴν πρώτην κατευθυντήριον διάταξιν περὶ τοῦ συντονισμοῦ τῶν νομοθεσιῶν ἐπὶ τῶν ἐταιριῶν, (DIRECTIVE) τὴν 9ην Μαρτίου 1968. Πρὸβλ. *Journal Officiel* τῶν Κοινοτήτων Νο 165, τῆς 24.3.1968.

μοιθαιάν αναγνωρίσιν τῶν ἑταιριῶν ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ ἄρθρου 58 παράγραφος 2, τὴν διατήρησιν τῆς νομικῆς προσωπικότητος, εἰς περιπτώσιν μεταφορᾶς ἀπὸ χώρας εἰς χώραν καὶ τὴν δυνατότητα τῆς συγχωνεύσεως τῶν ἑταιριῶν, αἱ ὁποῖαι ὑπάγονται εἰς διαφόρους ἔθνικὰς νομοθεσίας...».

Αἱ προσφερόμεναι δυνατότητες ὑπὸ τοῦ ἄρθρου τούτου, ἐγκαίρως εἴλκυσαν τὴν προσοχὴν τῶν Κρατῶν - μελῶν, διὰ νὰ χρησιμοποιοῦν ἐν εὐθέτῳ χρόνῳ⁽¹⁾.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ, εἶναι σκόπιμον νὰ λεχθῆ ὅτι καὶ διὰ τὴν κατάρτισιν τῶν προβλεπομένων συμβάσεων ἀπαιτεῖται ὅπως οἱ Ἐξ προβοῦν εἰς τὴν προσέγγισιν τῶν νομοθεσιῶν των ἐν ἀναγκαίῳ μέτρῳ. Καταδεικνύεται καὶ αὐθις, ὅτι ὁ μόνος ἀποτελεσματικὸς τρόπος διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τούτου τοῦ σκοποῦ τῆς Συνθήκης εἶναι ἡ προσέγγισις τῶν ἑθνικῶν νομοθεσιῶν καὶ οὐχὶ ἡ δημιουργία νέων τύπων ἑταιριῶν, ὅπως ἐπροτάθη κατὰ καιροῦς ἐντὸς τῶν πλαισίων τῶν ὑπηρεσιῶν τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Ε.Ο.Κ.. Διὰ νὰ ἐπιτευχθῆ ἡ προσέγγισις, δεόν ὅπως ἐρευνηθοῦν ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὰ πρὸς ἑναρμόνισιν ζητήματα, ἡ καλυτέρα δὲ μέθοδος πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτόν, εἶναι ἡ τῆς συγκρίσεως.

δ) Τὰ νομικὰ πρόσωπα ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς Συνδέσεως Ἑλλάδος - Ε.Ο.Κ.

Ἐξ ὑπαρχῆς δεόν νὰ σημειωθῆ ὅτι καὶ ἡ Συμφωνία τῶν Ἀθηνῶν δὲν ἀσχολεῖται μόνον μὲ τὰ φυσικὰ πρόσωπα, ἀλλὰ καὶ μὲ τὰ νομικὰ τοιαῦτα. Κατὰ τὸ ἄρθρον 5 παράγρ. 2, τῆς Συμφωνίας, αἱ ἑταιρίαι εἰς τὴν περιπτώσιν κατὰ τὴν ὁποῖαν ἔχουν συσταθῆ συμφώνως πρὸς τὴν νομοθεσίαν ἑνὸς Κράτους - μέλους τῆς Κοινότητος ἢ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἔχουν τὴν καταστατικὴν ἔδραν των, τὴν κεντρικὴν των διοίκησιν ἢ τὰς κυριωτέρας ἐγκαταστάσεις των εἰς τὸ ἔδαφος ἑνὸς τῶν συμβαλλομένων Μερῶν, ἐξομοιοῦνται πρὸς φυσικὰ πρόσωπα, δι' ὅ,τι ἀφορᾷ τοὺς ὄρους, τοὺς ὁποῖους ταῦτα δεόν νὰ πληροῦν διὰ τὴν ἐγκατάστασίν των, ἐπὶ τῷ σκοπῷ ἀσκήσεως εἴτε δραστηριότητος μὴ μισθοδοτουμένης, εἴτε δημιουργίας πρακτορειῶν, ὑποκαταστημάτων ἢ ἑταιριῶν *filiales*, εἰς τὸ ἔδαφος ἑνὸς Κράτους - μέλους τῆς Κοινότητος ἢ τῆς Ἑλλάδος.

Τὸ νέον στοιχεῖον τὸ ὁποῖον εἰσάγει ἡ Συμφωνία, ἐν σχέσει

(1) Τὸ σχέδιον Συμβάσεως περὶ ἀμοιβαίας ἀναγνωρίσεως τῶν ἑταιριῶν, ἐπερατώθη τῶν Ἰουνίων τοῦ 1965 ὑπὸ τῶν ὑπηρεσιῶν τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ κατόπιν μακρᾶς διαδικασίας, οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν Κρατῶν - μελῶν ὑπέγραψαν, μὲν τὴν 29.2.1968, τὴν ἐν λόγῳ σύμβασιν

πρὸς τὴν Συνθήκην τῆς Ρώμης, εἶναι ὁ δεύτερος ὅρος τὸν ὁποῖον ἐσημειώσαμεν ἀνωτέρω. Ἡ *a priori* ἐγκατάστασις εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἑνὸς τῶν συμβαλλομένων Μερῶν, ἀποτελεῖ ὅρον *sine qua non* διὰ τὰ φυσικὰ πρόσωπα, τὰ ἐπιθυμοῦντα νὰ δημιουργήσουν κυρίαν ἢ δευτερεύουσαν ἐγκατάστασιν εἰς τὸν γεωγραφικὸν χῶρον τοῦ ἑτέρου Μέρους. Ἐκτὸς αὐτῆς τῆς παρατηρήσεως αἱ ὠφελούμεναι ἔταιρίαι ἐκ τῆς Συνθήκης τῆς Ρώμης, ἀνταποκρινόμεναι εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ ἄρθρου 58, δύνανται ἐπίσης νὰ ἐπωφεληθοῦν τοῦ καθεστῶτος τοῦ ἰδρυομένου ὑπὸ τῆς Συμφωνίας. Πράγματι, τὸ ἄρθρον 58 τῆς Συνθήκης τῆς Ρώμης, ἀναφέρεται δις εἰς τὸ κείμενον τῆς Συμφωνίας· τὸ πρῶτον εἰς τὸ ἄρθρον 5 αὐτῆς, ἐπαναλαμβάνον τὸν ὅρον τοῦ ἄρθρου 58 καὶ τὸ δεύτερον εἰς τὸ ἄρθρον 47, ρητῶς παραπέμπον εἰς τὴν Συνθήκην. Πρόκειται κατὰ τὴν γνώμην μας περὶ πλεονασμοῦ, ἐφ' ὅσον κατ' οὐδὲν ὠφελεῖ ἢ ἐπανάληψις αὕτη.

Οὕτω, μόνον αἱ κατηγορίαι τῶν ἔταιριῶν, αἱ ὁποῖαι ἐμπίπτουν εἰς τὸ καθεστῶς τῆς Συνδέσεως γενικῶς, ὠφελοῦνται ὡσαύτως ἐκ τοῦ δικαιώματος τῆς ἐγκαταστάσεως. Κατὰ τὸ ἄρθρον 5 παράγρ. 2, ὡς καὶ τὸ ἄρθρον 47 τὸ ὁποῖον παραπέμπει εἰς τὸ ἄρθρον 58 τῆς Συνθήκης «διὰ τοῦ ὅρου ἔταιρίαι, νοοῦνται αἱ ἔταιρίαι Ἰαστικοῦ ἢ Ἐμπορικοῦ Δικαίου περιλαμβανομένων καὶ τῶν συνεταιρισμῶν ἢ ἄλλων νομικῶν προσώπων, ρυθμιζομένων ὑπὸ τοῦ Δημοσίου ἢ τοῦ Ἰδιωτικοῦ Δικαίου μὲ ἐξάφρασιν τῶν ἔταιριῶν μὴ κερδοσκοπικοῦ χαρακτήρος».

Καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν παροχὴν ὑπηρεσιῶν εἰς τὰ πλαίσια τῆς Συνδέσεως Ἑλλάδος — Ε.Ο.Κ., ἀπολαμβάνουν τοῦ δικαιώματος τούτου :

- Οἱ ὑπήκοοι, ἀφ' ἑνὸς τῶν Κρατῶν - μελῶν τῆς Κοινότητος καὶ ἀφ' ἑτέρου τῆς Ἑλλάδος, ἐφ' ὅσον εἶναι ἐγκατεστημένοι ἐντὸς τῆς Κοινότητος ἢ τῆς Ἑλλάδος.
- Αἱ ἔταιρίαι, ἐφ' ὅσον συνεστήθησαν συμφώνως πρὸς τὴν νομοθεσίαν ἑνὸς Κράτους - μέλους τῆς Κοινότητος ἢ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἔχουν τὴν ἕδραν των, τὴν κεντρικὴν των διοίκησιν ἢ τὰς κυριωτέρας ἐγκαταστάσεις των εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Κοινότητος τῆς Ἑλλάδος.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Ν Π ο ν

ΠΕΔΙΟΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ ΚΑΘ' ΥΛΗΝ (Ratione Materiae)

- A. Αί άπελευθερωτέαι έπαγγελματικαί δραστηριότητες.
 - α. Γενικότητες.
 - β. Προτεραιότης δι' ώρισμένους τομείς.

- B. Αί κυριώτεραι ομάδες άπελευθερωτέων δραστηριοτήτων.
 - α. Βιομηχανικαί καί έμπορικαί δραστηριότητες.
 - β. Δραστηριότητες τοϋ χονδρικού έμπορίου.
 - γ. Βιοτεχνικαί δραστηριότητες.

- Γ. Πεδίον έφαρμογής καθ' ύλην τοϋ δικαιώματος έγκαταστάσεως
εις τά πλαίσια Έλλάδος — Ε.Ο.Κ.

Α. ΑΙ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΤΕΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

α) Γενικότητες

Εἰς ἕτερα μέρη τῆς ἀνά χειῖρας μελέτης, εἵχομεν τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐρευνήσωμεν τὰ περὶ τῶν ὠφελουμένων ἐκ τῶν μέτρων, ἅτινα ἐλήφθησαν διὰ τὴν διευκόλυνσιν τῆς πραγματοποιήσεως τοῦ δικαιώματος τῆς ἐγκαταστάσεως. Εἶναι ἀπαραίτητον νὰ προσδιορίσωμεν ἐνταῦθα, ποῖαι εἶναι αἱ ἐπαγγελματικαὶ δυνατότητες τῶν μνημονευθέντων εὐεργετουμένων φυσικῶν καὶ νομικῶν προσώπων. Δέον νὰ καθορισθῇ ἐπακριβῶς, ποῖαι εἶναι αἱ δραστηριότητες αἵτινες θὰ ἀποτελέσουν τὸ ἀντικείμενον τοῦ ἐπαγγελματικοῦ τῶν ἐνδιαφέροντος.

Εἰς προηγούμενον κεφάλαιον ἐμελετήσαμεν τὸ περιεχόμενον τῆς ἐλευθερίας τῆς ἐγκαταστάσεως, ἀλλὰ τοῦτο ἐγένετο μόνον ὑπὸ τὸ πρῖσμα τῆς κατὰ τόπον ἐφαρμογῆς αὐτῆς (*ratione loci*). Ἀπομένει νὰ μελετήσωμεν μίαν ἄλλην ὄψιν τοῦ αὐτοῦ προβλήματος, ἀφορῶσαν τὸν προσδιορισμὸν τοῦ πεδίου τῶν ἐπαγγελματικῶν δραστηριοτήτων. Δέον νὰ χαράξωμεν τὰ νομικὰ πλαίσια τοῦ αὐτοῦ τομέως, ἀλλὰ καθ' ὕλην (*ratione materiae*). Αἱ διατάξεις τῆς Συνθήκης, αἱ ἀφορῶσαι τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἐγκαταστάσεως καὶ τὴν ἐλευθέραν παροχὴν ὑπηρεσιῶν, ἐφαρμόζονται εἰς τὸ σύνολον τῶν μὴ μισθωτῶν ἐπαγγελματικῶν δραστηριοτήτων, ὑφ' ἀπάσας τὰς μορφὰς αὐτῶν.

Τὸ Γενικὸν Πρόγραμμα διὰ τὴν κατάργησιν τῶν ἀπαγορεύσεων εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἐγκαταστάσεως, σκοπῶς δὲν περιέλαβε κατὰ τὴν σύνταξίν του, τοὺς μεγάλους κλάδους τῶν ἀνεξαρτήτων δραστηριοτήτων μὴ κατονομάσαν ταύτας, ἀλλὰ προτιμῆσαν διαφορετικὰς μεθόδους. Πάντως ἡ παραίτησις ἀπὸ τὴν αὐστηρὰν μέθοδον τοῦ διαχωρισμοῦ καὶ τῆς κατονομάσεως κατὰ κλάδους ἀπάντων τῶν δραστηριοτήτων, εἶναι σαφῶς δικαιολογημένη, ἐφ' ὅσον ἐκ τῆς συγκριτικῆς μελέτης εἰς τὰ Ἑξ Κράτη - μέλη, ἀποδεικνύεται ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ εὐρεθοῦν κοινοὶ προσδιορισμοί, ὀρισμοί, ἢ κοινὰ κριτήρια ἀφορῶντα μεμονομένας περιπτώσεις ἢ καὶ ὀλοκλήρους κλάδους, καίτοι οὗτοι συνδέονται στενῶς μεταξύ των, ὡς π.χ. τῆς βιοτεχνίας, ἐμπορίου, βιομηχανίας κ.λ.π. Τὸ πρόβλημα καθίσταται περισσότερο πολὺπλοκον μεταξὺ τῶν ὑποδιαίρέσεων τῶν κλάδων αὐτῶν. Βεβαίως ἡ λύσις τοῦ ἐν λόγω προβλήματος, εὐρίσκεται βασικῶς εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἐναρμονίσεως τῶν κανονισμῶν ἢ τῆς ἀμοιβαίας ἀναγνωρίσεως τῶν διπλωμάτων, κ.ο.κ.

Ἐν τούτοις, καίτοι ἡ διαίρεσις κατὰ τομεῖς τῶν ποικίλων δραστηριοτήτων, δὲν ἀνευρίσκεται εἰς τὸ κυρίως κείμενον τοῦ Γενικοῦ Προγράμματος, ὅμως τὰ παραρτήματα αὐτοῦ, ἀποτελοῦντα ἀναπόσπαστον τμήμα του, περιέχουν λεπτομερεῖς πίνακας αὐτῶν(1). Ἡ ταξινόμησις εἶναι διεθνοῦς τύπου καὶ ἀφορᾷ πάντας τοὺς κλάδους τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος. Ἐν συνεχείᾳ, τὸ Πρόγραμμα, εἰς τὸν τίτλον αὐτοῦ IV, καθορίζει ἓν μικρὸν ἀριθμὸν κοινῶν προθεσμιῶν δι' ὠρισμένα σύνολα ἀνεξαρτήτων δραστηριοτήτων, συμφώνως πρὸς τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 54, παράγρ. 3, καθορίζον περαιτέρω ὠρισμένας προτεραιότητας, αἵτινες θὰ ἀποτελέσουν τὸ θέμα τῆς κατωτέρω μελέτης.

β) Προτεραιότης δι' ὠρισμένους τομεῖς δραστηριοτήτων

Ἐτέρα τις ὑποχρέωσις, ἀπορρέουσα ἀμέσως ἐκ τῶν διατάξεων τῆς Συνθήκης, δέον νὰ ἐλκύσῃ τὴν προσοχὴν τοῦ ἐρευνητοῦ. Πρόκειται διὰ τὴν ἀρχὴν καθ' ἣν ἡ διδομένη προτεραιότης εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν δραστηριοτήτων δέον νὰ εἶναι σύμφωνος μὲ τὸ πνεῦμα τῆς ἀναπτύξεως τῶν συναλλαγῶν καὶ τὸν τελικὸν σκοπὸν τῆς οἰκονομικῆς ἐνοποιήσεως τῆς Ε.Ο.Κ.. Ἄλλωστε εἶναι ἀληθές, ὅτι εἰς τὴν πραγματοποιήσιν τῆς ἐνοποιήσεως τῶν οἰκονομιῶν τῆς Κοινότητος, αἱ ἀνεξάρτητοι δραστηριότητες ἐν τῷ συνόλω των, συνδράμουσι ἀποφασιστικῶς καὶ ἀποτελοῦν σπουδαῖον προωθητικὸν παράγοντα.

Ἡ προσδιορισθεῖσα ὑπὸ τῆς Συνθήκης προτεραιότης, ρυθμίζεται ἐπὶ τῇ θάσει τῆς ἀρχῆς τῆς οἰκονομικῆς σουδαιότητος ἐκαστῆς δραστηριότητος, ὡς πρὸς τὴν ἐπιτάχυνσιν τῆς οἰκονομικῆς ὀλοκληρώσεως. Τὸ ἄρθρον 54 παράγρ. 3, α) ὀρίζει ὅτι κατὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ἐν γένει, δέον νὰ δίδεται «... προτεραιότης εἰς δραστηριότητας τῶν ἢ ἐλευθέρων ἐγκατάστασις, ἀποτελεῖ συνεισφορὰν ἰδιαιτέρως χρήσιμον διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς παραγωγῆς καὶ τῶν συναλλαγῶν». Ὅθεν, ἐπιβάλλεται ὅπως ἀπελευθερωθοῦν εἰς πρῶτον στάδιον, τὸ πλεῖστον τῶν καθαρῶς βιομηχανικῶν δραστηριοτήτων, τὸ εἰσαγωγικόν, ἐξαγωγικὸν καὶ χονδρικὸν ἐμπόριον, ὡς δὲ τυγχάνει εὐνόητον καὶ τινα τούτων συγγενῆ ἐπαγγέλματα.

Πράγματι, συμφώνως πρὸς τὴν ὀρθὴν ἐρμηνείαν τοῦ ἄρθρου τούτου, τὸ Συμβούλιον τῆς Εὐρωπαϊκῆς Οἰκονομικῆς Κοινότητος ἔθεσεν εἰς ἐφαρμογὴν τὴν ἀρχὴν τοῦ τίτλου IV, καὶ προσδιώρισεν ἐντὸς τοῦ Γενικοῦ Προγράμματος, τὴν κατάργησιν τῶν ἀπαγο-

(1) Ἡ ταξινόμησις αὕτη, ἐγένετο ἐπὶ τῇ θάσει ὑπαρχούσης τοιαύτης, συνταχθείσης ὑπὸ τοῦ Γραφείου Στατιστικῆς τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν (C.I.T.I.).

ρεύσεων εις τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἐγκαταστάσεως, λαθὼν ὑπ' ὄψιν τὴν πρότασιν τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Ε.Ο.Κ., τὰς ἀπόψεις τῆς Οἰκονομικῆς καὶ Κοινωνικῆς Ἐπιτροπῆς, τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινοβουλευτικῆς Συνελεύσεως, καὶ τὰς διατάξεις τῆς Συνθήκης, κυρίως δὲ τοῦ ἄρθρου 54 αὐτῆς.

Συνεπῶς, συμφώνως πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ Γενικοῦ Προγράμματος, ἀπελευθερωτέαι δραστηριότητες εἶναι ἅπασαι αἱ ἐπαγγελματικαὶ δραστηριότητες αἱ σχετικαὶ μὲ τὸ ἐμπόριον, τὴν βιομηχανίαν, τὴν βιοτεχνίαν, τὰ ἐλεύθερα ἐπαγγέλματα καὶ τὴν γεωργίαν. Κατ' ἐξαιρέσιν τῶν ἀνωτέρω δὲν θὰ ἐφαρμοσθοῦν αἱ διατάξεις τοῦ προγράμματος εἰς ὠρισμένας δραστηριότητας, ἢ θὰ ἐφαρμοσθοῦν ὑφ' ὠρισμένην εἰδικὴν διαδικασίαν, δυνάμει ρητῆς ἐπιφυλλάξεως ἄλλων διατάξεων τῆς Συνθήκης τῆς Ρώμης. Κατωτέρω, θὰ μελετήσωμεν κεχωρισμένως τὰς κυριώτερας κατηγορίας τῶν δραστηριοτήτων τούτων.

B. ΑΙ ΚΥΡΙΩΤΕΡΑΙ ΟΜΑΔΕΣ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΤΕΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ

α) Βιομηχανικαὶ καὶ ἐμπορικαὶ δραστηριότητες

ὑπὸ τὴν ἐπιφύλαξιν τῶν γενικῶν ἐξαιρέσεων, διὰ τὰς ὁποίας ἀφιερῶσαμεν τὸ ἐπόμενον Κεφάλαιον, ὑπὸ τὸν τίτλον «Κατηγορίαι δραστηριοτήτων ἐξαιρούμεναι τοῦ δικαιώματος ἐγκαταστάσεως», ἅπασαι αἱ λοιπαὶ δραστηριότητες, δέον νὰ ἀπελευθερωθοῦν δυνάμει τοῦ Γενικοῦ Προγράμματος, πλὴν μιᾶς εἰσέτι ἐξαιρέσεως ἀφορώσης τὰς μεταφοράς, διὰ τὰς ὁποίας καθιεροῦται εἰδικὸν καθεστῶς. Τὸ ἄρθρον 61, παράγρ. 1 τῆς Συνθήκης, ἀφορῶν τὴν ἐλευθέραν κυκλοφορίαν τῶν ὑπηρεσιῶν εἰς τὸν τομέα τῶν μεταφορῶν καθορίζει ὅτι πρόκειται διὰ περιοχὴν δραστηριοτήτων ἣτις «διέπεται εἰδικῶς ὑπὸ τῶν διατάξεων τοῦ σχετικοῦ κεφαλαίου ἐπὶ τῶν μεταφορῶν». Περαιτέρω συμφώνως τῷ ἄρθρῳ 75 τῆς Συνθήκης τῆς Ρώμης ἢ Κοινῇ Πολιτικῇ ἢ ἐφαρμοστέα εἰς τὰς μεταφοράς θὰ περιλάβῃ: α) Κοινὸς κανόνας ἐφαρμοστέους εἰς τὰς διεθνεῖς μεταφοράς, τὰς ἐκτελουμένας ἐξ ἀναχωρήσεως ἢ ἐχούσας προορισμὸν ἕδαφος Κράτους - μέλους, ἢ διατρέχοντας ἕδαφος ἑνὸς ἢ περισσοτέρων Κρατῶν - μελῶν, β) τοὺς ὅρους ὑφ' οὓς γίνονται δεκτοὶ μεταφορεῖς μὴ κατοικοῦντες εἰς ἓν Κράτος - μέλος, καὶ γ) πᾶσαν ἑτέραν χρήσιμον διάταξιν.

Εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὰς θαλασσίας καὶ ἐναερίους μεταφοράς, τὸ ἄρθρον 84 παράγρ. 2, ὀρίζει ὅτι «Τὸ Συμβούλιον ἀποφαινόμενον ὁμοφώνως, θὰ δύναται νὰ ἀποφασίσῃ ἕαν, ὑπὸ ποίων μέτρων καὶ

ὕπὸ ποίαν διαδικασίαν, αἱ κατάλληλοι διατάξεις θὰ δυνηθῶν ν' ἀποφασισθῶν διὰ τὴν θαλασσίαν καὶ ἐναέριον μεταφορὰν».

Ἐξαιρουμένων τῶν ἀνωτέρω περιπτώσεων, παραμένει ἐκτὸς πάσης ἀμφιβολίας ὅτι ἡ οἰκονομικὴ σπουδαιότης τῶν δραστηριοτήτων τῆς ὁμάδος τῆς βιομηχανίας καὶ τοῦ ἐμπορίου, δικαιολογεῖ πλήρως τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς κατὰ προτεραιότητα, ὡς τὸ ἄρθρον 54 παράγρ. 3 α) ὀρίζει. Ἡ προτεραιότης ὡς πρὸς τὴν βιομηχανίαν καὶ τὸ χονδρικὸν ἐμπόριον, ὅπερ περιλαμβάνει τὰς εἰσαγωγὰς καὶ ἐξαγωγὰς, δὲν ἐρρυθμίσθη εἰς τὸ Γενικὸν Πρόγραμμα, πρῶτον ὅπερ διευκόλυνε τὴν λήψιν κατευθυντηρίων διατάξεων. Φρονοῦμεν ὅτι, αἱ βοηθητικαὶ δραστηριότητες τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιομηχανίας, λόγῳ στενῆς συναφείας τῶν πρὸς τοὺς κλάδους τούτους, δεόν νὰ τύχουν ἰδίας προτεραιότητος καὶ ν' ἀπελευθερωθῶν συγχρόνως μὲ ἐκείνους. Κατωτέρω, προσδιορίζομεν τὸ πεδίον ἐφαρμογῆς ἐπὶ τῶν δραστηριοτήτων τοῦ χονδρικοῦ ἐμπορίου, δεδομένου ὅτι πρόκειται περὶ περιπτώσεως ἧτις θὰ ἐπιφέρῃ ἰδιαιτέρως χρήσιμον συνεισφορὰν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν συναλλαγῶν καὶ συνεπῶς ἡ ἀπελευθέρωσις τούτων, δεόν νὰ ἐπέλθῃ τὸ ταχύτερον δυνατὸν.

β) Δραστηριότητες τοῦ χονδρικοῦ ἐμπορίου.

Θεωροῦμεν χρήσιμον ν' ἀναφέρωμεν ἐνταῦθα, ὅτι τὸ χονδρικὸν ἐμπόριον φαρμάκων καὶ φαρμακευτικῶν προϊόντων ὡς καὶ τὸ χονδρικὸν ἐμπόριον ἄνθρακος, δὲν ἐρευνῶνται ἐν τῷ παρόντι, ἐφ' ὅσον κατὰ τὰ κατωτέρω, εἰδικὴ τούτων προβλέπεται ρύθμισις. Ἐφ' ᾧ καὶ εἰσερχόμεθα εἰς τὴν ἀνάλυσιν τῶν δραστηριοτήτων τοῦ χονδρικοῦ ἐμπορίου.

Γενικῶς, ἔμπορος χονδρικῆς πωλήσεως, εἶναι ὁ ἀγοράζων ἀπὸ τὸν παραγωγὸν μεγάλας ποσότητας ἐμπορευμάτων, ἐπὶ σκοπῷ μεταπωλήσεως αὐτῶν εἴτε χονδρικῶς εἴτε ἡμιχονδρικῶς. Ταῦτα ὡς γνωστὸν κατὰ τὸν κλασσικὸν ὀρισμὸν.

Διὰ τὰ καθ' ἡμᾶς, εἰδικώτερον, προέχει νὰ συμβουλευθῶμεν τὴν κατευθυντήριον διάταξιν τοῦ Συμβουλίου τῆς Ε.Ο.Κ., ἧτις ἀφορᾷ καὶ ἐφαρμόζεται ἐπὶ τῶν μὴ μισθοδοτουμένων δραστηριοτήτων τῶν ἐμπιπτουσῶν εἰς τὴν σφαῖραν τοῦ χονδρικοῦ ἐμπορίου⁽¹⁾. Συμφώνως πρὸς τὴν κατευθυντήριον ταύτην διάταξιν,

⁽¹⁾ Ὅρα, Κατευθυντήριον Διάταξιν τοῦ Συμβουλίου τῆς Ε.Ο.Κ, τῆς 25ης Φεβρουαρίου 1964 δημοσιευθεῖσαν εἰς τὴν Ἐπίσημον Ἐφημερίδα τῶν Κοινοτήτων τὴν 4.4.64 ὑπὸ 863/64 Νο 56, περὶ πραγματοποιήσεως τῆς ἐλευθερίας ἐγκαταστάσεως καὶ τῆς ἐλευθέρας παροχῆς ὑπηρεσιῶν ὡς πρὸς τὰς δραστηριότητας τὰς ἀναγομένας εἰς τὸ χονδρικὸν ἐμπόριον.

χονδρέμπορος θεωρείται πᾶν φυσικὸν ἢ νομικὸν πρόσωπον, ὅπερ ἄγοράζει συνήθως κατ' ἐπάγγελμα ἐμπορεύματα ἐπ' ὄνόματί του καὶ δι' ἴδιον αὐτοῦ λογαριασμὸν καὶ τὰ μεταπωλεῖ, εἴτε εἰς ἄλλους ἐμπόρους, χονδρικῶς ἢ λιανικῶς, εἴτε εἰς μεταποιητὰς ἢ ἄλλους χονδρέμπορους. Ὡς ἐκ τούτου καθίσταται φανερόν, ὅτι τὰ ἐμπορεύματα δύναται νὰ μεταπωλῶνται, εἴτε εἰς οἶον κατάστασιν εὐρίσκονται, εἴτε ἐν μεταποιήσει. Ἡ τελευταία αὕτη περίπτωσις ἀποτελεῖ σύνηθες φαινόμενον εἰς τὸ χονδρικὸν ἐμπόριον. Ἴδου λοιπὸν ποῖοι, ἐκ τοῦ κλάδου τοῦ χονδρικοῦ ἐμπορίου ὠφελούνται τῆς ἐλευθερίας ἐγκαταστάσεως, κατὰ τὸ πνεῦμα τῆς κατευθυντηρίου ταύτης διατάξεως.

Εἰς τὰ πλαίσια τῶν μὴ μισθωτῶν δραστηριοτήτων ἡ ἔννοια τοῦ χονδρέμπορου, ὀρίζεται εἰς τὸ ἄρθρον 2 παρᾶγρ. 2 τῆς ρηθείσης ἀνωτέρω κατευθυντηρίου διατάξεως, διὰ μιᾶς περιγραφῆς τῶν χαρακτηριστικῶν οἰκονομικῶν δραστηριοτήτων. Τὸ ἄρθρον αὐτὸ παρέχει τὰς πλέον σαφεῖς, ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς πελατείας τοῦ χονδρικοῦ ἐμπορίου, διευκρινίσεις. Περαιτέρω τοῦτο περιλαμβάνει οὐχὶ μόνον χονδρέμπορους καὶ λιανεμπόρους, ἀλλ' ἐπίσης μεταπράττας καὶ ἐπαγγελματίας καταναλωτὰς. Οὕτω ὠρισμένοι πωλήσεις πρὸς γεωργούς, ὑπεισέρχονται εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ χονδρικοῦ ἐμπορίου, ὡσὰκις θεβαίως πρόκειται περὶ πωλήσεως ἐμπορευμάτων τὰ ὁποῖα δὲν προορίζονται διὰ προσωπικὴν χρῆσιν, ἀλλὰ δι' ἐπαγγελματικούς σκοπούς. Δυνατὸν ἐπίσης νὰ γίνῃ ἀποδεκτόν, ὅτι αἱ πωλήσεις εἰς νοσοκομεῖα, δημοσίας ἢ ιδιωτικὰς ὑπηρεσίας κλπ., συνιστοῦν ἕτερος μεγάλους καταναλωτὰς καὶ θεωροῦνται οὕτω δραστηριότητες χονδρικοῦ ἐμπορίου. Τὸ αὐτὸ ἄρθρον ὀρίζει τέλος, ὅτι τὸ χονδρικὸν ἐμπόριον δύναται νὰ ἀσκήται ὑπὸ τὴν μορφήν τοῦ ἐσωτερικοῦ ἐμπορίου, τῶν ἐξαγωγῶν, τῶν εἰσαγωγῶν ἢ τῆς διαμετακομίσεως. Πέραν τούτων, ἡ ἀλλαγὴ ἐμφανίσεως τῶν ἐμπορευμάτων, μεταποίησις τις, συνήθης ἄλλωστε εἰς τὸ χονδρικὸν ἐμπόριον, παραδείγματος χάριν ἢ ἐμφιᾶλωσις κ.λ.π., δύναται ν' ἀποτελέσῃ ἀντικείμενον χονδρικοῦ ἐμπορίου καὶ δέον νὰ μὴ θεωρῆται τοῦτο ἔργον τῆς βιομηχανίας.

Τὸ ἄρθρον 2 τῆς προαναφερθείσης κατευθυντηρίου διατάξεως, ἀξιοῖ κατ' ἀρχὴν, ὅπως πάντες οἱ ἔμποροι χονδρικῆς πωλήσεως, ἀσκοῦν τὴν δραστηριότητά των ἐπ' ὄνόματί των καὶ δι' ἴδιον αὐτῶν λογαριασμὸν· ἄλλαις λέξεσιν, ἀποκλείει ἐπὶ τοῦ παρόντος τὸν ἐντολοδόχον, τὸν ἐμπορικὸν ἀντιπρόσωπον ἢ τὸν μεσίτην. Πλὴν τούτου, τὸ ἄρθρον 3, ἀποκλείει τὸ χονδρικὸν ἐμπόριον φαρμάκων καὶ φαρμακευτικῶν προϊόντων ὡς καὶ τὸ χονδρικὸν ἐμπόριον ἄνθρακος. Πᾶσαι αἱ ἐξαιρούμεναι αὗται δραστηριότητες θὰ ἀπελευθερωθοῦν μεταγενεστέρως. Τούναντίον, ἐπιτρέπεται τὸ χον-

δρικόν εμπόριον τῶν ἱατρικῶν καὶ χειρουργικῶν ἐργαλείων (instruments).

Περαιτέρω κατὰ τὸ ἄρθρον 4, τὰ Κράτη - μέλη ὑποχρεοῦνται νὰ ἄρουν τὰς ἀπαγορεύσεις αἰτινες κωλοῦν κατ' ἀρχὴν τοὺς χονδρεμπόρους κ.λ.π. νὰ ἐγκατασταθοῦν ἢ νὰ προσφέρουν τὰς ὑπηρεσίας των εἰς τὴν χώραν ὑποδοχῆς, ὑπὸ τοὺς ἰδίους ὄρους οἵτινες ἰσχύουν διὰ τοὺς ἡμεδαπούς. Προφανῶς, δέον ν' ἀρθοῦν πᾶσαι αἱ ἀπαγορεύσεις, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἀποτέλεσμα μιᾶς διοικητικῆς πρακτικῆς καὶ ἔχουν ὡς ἐπακόλουθον, νὰ ἐφαρμόζεται εἰς τοὺς εὐεργετούμενους ὑπὸ τῆς Συνθήκης τῆς Ρώμης, διακριτικὴ μεταχειρίσις, ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐφαρμοζομένην πρὸς τοὺς ἡμεδαπούς. Ὅσακις εἰς Κράτος - μέλος ὑποδεχόμενον ἐν ὑπήκοον, ἀπαιτεῖται π.χ. ἀπόδειξις ἐντιμότητος (κατὰ τὸ ἄρθρον 6 τῆς ἄνω κατευθυντηρίου διατάξεως) διὰ τοὺς ἡμεδαπούς ὑπηκόους οἱ ὁποῖοι ἐπιθυμοῦν νὰ εἰσέλθουν εἰς τὸ ἐπάγγελμα, ἢ παρουσίας ἐνὸς ἀντιγράφου ποινικοῦ μητρώου ἢ ἐνὸς ἀναλόγου ἐγγράφου, διὰ τοὺς ὑπηκόους τῶν ἄλλων Κρατῶν - μελῶν, δέον νὰ θεωρῆται ὡς ἐπαρκὲς στοιχεῖον. Ὁ Γαλλικὸς Νόμος τῆς 30ῆς Αὐγούστου 1947 ἀπαιτεῖ ὅπως τὸ ἄσκον ἐμπορίαν πρόσωπον μὴ ἔχη διωχθῆ ποινικῶς κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν δύο τελευταίων ἐτῶν καὶ μὴ τελῆ εἰς κατὰστασιν πτωχεύσεως κ.λ.π. Ἴδου λοιπὸν εἰς τί ὠφελεῖ ὁ νέος ὀρισμός. Τὰ ἔγγραφα τῆς χώρας προελεύσεως συνιστοῦν ἐπαρκὲς τεκμήριον διὰ τὴν χώραν ὑποδοχῆς, ἐφ' ὅσον ἄλλωστε, ἐπὶ τοῦ παρόντος τὰ Κράτη - μέλη δὲν ἀνεγνώρισαν ἕτερα ἀνάλογα τῶν δικαστικῶν ἐγγράφων, ὡς τὰ πιστοποιητικὰ ἐντίμου θίου, ἡθῶν κ.ἄ.

γ) Βιοτεχνικαὶ δραστηριότητες

Τὸ σύνολον τῶν δραστηριοτήτων τοῦ κλάδου τῆς βιοτεχνίας, συγκροτοῦν ἐπάγγελμα, τὸ ὁποῖον χαρακτηρίζεται, συνήθως, διὰ τοῦ μετρίου μεγέθους καὶ τοῦ οἰκογενειακοῦ χαρακτήρος τῆς ἐπιχειρήσεως καθὼς καὶ τῆς ἀνεξαρτησίας τοῦ βιοτέχνου. Ἐξ ὑπαρχῆς τίθεται τὸ πρόβλημα τοῦ ἐνιαίου ἢ κοινοῦ προσδιορισμοῦ τῆς βιοτεχνίας, τῆς ὁποίας ἡ ἔννοια καλύπτει ἕκτασιν δραστηριοτήτων καὶ διαστάσεων ἐπιχειρήσεων πολὺ μεταβλητῶν, ἀναλόγως τῶν διαφόρων Κρατῶν - μελῶν. Τῷ ὄντι, συμβαίνει ὥστε, δραστηριότης τις, θεωρουμένη ὡς βιοτεχνική, εἰς ἓν Κράτος - μέλος, νὰ μὴ θεωρῆται ὡς τοιαύτη εἰς λοιπὰ Κράτη - μέλη ἀφ' ἐνὸς καὶ ἀφ' ἑτέρου ὁ προσδιορισμὸς τῆς βιοτεχνίας, ὡς πρὸς τὸ μέγεθος τῶν διαστάσεων αὐτῆς ποικίλλει ἀπὸ Κράτους εἰς Κράτος. Εἰς τὴν Γαλλίαν παραδείγματος χάριν, δὲν θεωροῦνται ὡς βιοτεχνικαί, παρὰ μόνον αἱ κερδοσκοπικαὶ ἐπιχειρήσεις, τῶν ὁποίων ἡ πραγ-

ματική δύναμις δὲν ὑπερβαίνει τοὺς πέντε μονίμους μισθωτοὺς. Εἰς τὴν Γερμανίαν, δὲν ὑφίσταται ἀνάλογος ρύθμισις· κατὰ τελευταίαν ἐκτίμησιν τῶν βιοτεχνικῶν ἐπιχειρήσεων, ὑπελογίσθησαν 125 ἐπιχειρήσεις, τῶν ὁποίων ἡ δύναμις ἀνῆρχετο εἰς 5 — 10 ἐργαζομένους καὶ 30.000 ἐπιχειρήσεις μὲ προσωπικὸν ἄνω τῶν 10 ἐργαζομένων. Ἐπισημαίνεται τὸ γεγονός τοῦτο, διότι δυνατὸν νὰ ὀδηγήσῃ εἰς μίαν ἄνισον μεταχείρισιν τῶν ἐπιχειρήσεων τῆς αὐτῆς δραστηριότητος καὶ εἰς μίαν νόθευσιν τοῦ συστήματος ἐλευθέρου ἀνταγωνισμοῦ. Παραδείγματος χάριν, εἰς τὴν Γαλλίαν εἰς Ἀλλοδαπὸς θὰ ἠδύνατο νὰ ἰδρῦσῃ ἓν ἐργαστήριον ἐπισκευῆς αὐτοκινήτων μὲ 10 ὑπαλλήλους, τῆς ἐπιχειρήσεως αὐτῆς μὴ θεωρουμένης βιοτεχνικῆς, ἀλλὰ βιομηχανικῆς. Ἀντιθέτως, μία Γαλλικὴ ἐπιχειρήσις, ἣτις θὰ ἐγκαθίστατο εἰς τὸ Λουξεμβούργον, εἰς τὴν Γερμανίαν, ἢ εἰς τὰς Κάτω Χώρας, θὰ ἐθεωρεῖτο ὡς βιοτεχνικὴ κ.ο.κ.

Διὰ τὴν θεραπείαν τοῦ ζητήματος τούτου, ἡ μέθοδος ταξινομήσεως τῶν δραστηριοτήτων, ἀναλόγως τοῦ χαρακτήρος των, ἐγκατελείφθη ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Προγράμματος τὸ ὁποῖον δὲν λαμβάνει ὑπ' ὄψιν τὸν βιομηχανικὸν ἢ βιοτεχνικὸν χαρακτήρα τῶν ἐπιχειρήσεων μιᾶς συγκεκριμένης δραστηριότητος, ἀλλὰ δέχεται τὴν ἀπελευθέρωσιν μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος κατὰ ἓν συγκεκριμένον στάδιον, ἄνευ ἀναφορᾶς εἰς τὸ μέγεθος καὶ τὴν φύσιν τῆς ἐπιχειρήσεως.

Συνεπῶς ἡ μέθοδος αὕτη, δὲν ἐπιβάλλει κατ' ἀνάγκην τὴν προτεραιότητα ὅλων τῶν βιοτεχνικῶν ἐπιχειρήσεων. Παρατηρητέον, παραδείγματος χάριν, ὅτι ἡ βιοτεχνία τροφίμων ἀπελευθεροῦται εἰς τὸ δεύτερον ἡμισυ τοῦ δευτέρου σταδίου, ὡς τοῦτο ὀρίζεται ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Προγράμματος. Ἐν συνεχείᾳ, ἡ ἐπιχειρήσις προσωπικῶν ὑπηρεσιῶν, οἰκιακῶν ὑπηρεσιῶν, πλυντηρίων, κομμωτηρίων, φωτογραφείων κ.λ.π. προβλέπεται διὰ τὸ πρῶτον ἡμισυ τοῦ τρίτου σταδίου κ.ο.κ. Γενικῶς ὑφίσταται καθυστέρησις, ὡς πρὸς τὴν τήρησιν τῶν χρονικῶν ὀρίων τῶν ἄνω σταδίων, τοῦ Γενικοῦ Προγράμματος, περὶ ἀπελευθερώσεως τῶν μὴ μισθοδοτουμένων δραστηριοτήτων, ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς περιοχῆς τῆς Κοινότητος.

Γ. ΠΕΔΙΟΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΚΑΘ' ΥΛΗΝ
ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ
ΕΙΣ ΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ — Ε.Ο.Κ.

Συμφώνως πρὸς τὴν ἀρχὴν τοῦ ἄρθρου 52 τῆς Συνθήκης τῆς Ρώμης, εἰς τὸ ὁποῖον παραπέμπει τὸ ἄρθρον 47 τῆς Συμφωνίας, ἡ ἐλευθέρω ἐγκατάστασις ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς Συνδέσεως, ἀφορᾷ ὡσαύτως τὰς μὴ μισθοδοτούμενας δραστηριότητας ἐν γένει, οἱ δὲ μισθωτοὶ ἐργάται δὲν ἐπωφελοῦνται τῶν διατάξεων αὐτῶν.

Τὸ ἄρθρον 49 τῆς Συμφωνίας δὲν παραπέμπει δυστυχῶς εἰς τὰ ἀντίστοιχα ἄρθρα τῆς Συνθήκης, ὁμιλοῦν μόνον περὶ παροχῆς ὑπηρεσιῶν. Οὕτω ἐξεταστέον τὸ ζήτημα τῶν ὑπηρεσιῶν, περὶ ὧν ἐνταῦθα πρόκειται. Κατ' ἀναλογίαν τῶν ὅσων ἀναφέρονται εἰς τὴν Συνθήκην τῆς Ρώμης καὶ δὴ ἐν ἄρθρῳ 60 αὐτῆς, δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι πρόκειται περὶ τῶν ὑπηρεσιῶν τῶν «προσφερομένων συνήθως ἐναντι ἀμοιβῆς». Περαιτέρω, τὰ ἄρθρα 5 παράγρ. 2 καὶ 47 τῆς Συμφωνίας, ἐξομοιώνουν τὰς ἐταιρίας κερδοσκοπικοῦ χαρακτήρος πρὸς τὰ φυσικὰ πρόσωπα. Συνεπῶς, τὸ πεδῖον ἐφαρμογῆς «ratione materiae» τοῦ δικαιώματος ἐγκαταστάσεως, ἐκτείνεται κατ' ἀρχὴν ἐπὶ τοῦ συνόλου τῶν οἰκονομικῶν δραστηριοτήτων.

Εἰς τὸν γενικὸν τοῦτον κανόνα, ἐπισημαίνομεν ὠρισμένας ἐπιφυλάξεις καὶ ἐξαιρέσεις. Τὸ ἄρθρον 55 ἐδ. 1 τῆς Συνθήκης, εἰς τὸ ὁποῖον παραπέμπει τὸ ἄρθρον 47 τῆς Συμφωνίας τῶν Ἀθηνῶν, καθορίζει ἐξαιρέσιν τινά, θασίζομένην εἰς τὴν συμμετοχὴν ὠρισμένων δραστηριοτήτων εἰς τὴν ἀσκήσιν δημοσίας ἐξουσίας, ὡς ἀναλύεται ἐν ἐκτάσει κατωτέρω. Συμφώνως πρὸς τὰς ἐρμηνείας, τὰς πλέον ἐγκύρους καὶ τὰς πλέον παραδεδεγμένας, διδομένας ἐκ τῶν ἀρμοδίων ὑπηρεσιῶν τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Ε.Ο.Κ., ὁ ὅρος «δραστηριότης» εἶναι ἀκατάλληλος ἐν ᾧ μέτρῳ ταυτίζεται μὲ ἐκεῖνον τοῦ «ἐπαγγέλματος»: τοῦτο δὲ διότι ὁ πρῶτος ὅρος σημαίνει μόνον ὠρισμένην ἐνέργειαν καὶ οὐχὶ σειρὰν ἐνεργειῶν, αἵτινες συνθέτουν τὴν ἔννοιαν τοῦ ἐπαγγέλματος. Συνεπῶς, δὲν εἶναι ἐπιτρεπτόν νὰ ἐξαιροῦνται ὠρισμένα ἐπαγγέλματα ἐν τῷ συνόλῳ των, ἀποκλειόμενα τοῦ δικαιώματος τῆς ἐλευθέρως ἐγκαταστάσεως, ἀλλὰ δέον νὰ ἐξετάζηται *in concreto*, ἐκάστη δραστηριότης κεχωρισμένως, ἐφ' ὅσον, ὡς εἰκόσ, πᾶσα ἀνεξάρτητος δραστηριότης, δὲν συμμετέχει εἰς τὴν ἀσκήσιν ἐξουσίας ἐπὶ μόνῳ τῷ λόγῳ ὅτι ἐξυπηρετεῖ τὸ δημόσιον συμφέρον.

Εἶναι ἀπαραίτητον ν' ἀναφέρωμεν ἐνταῦθα τὰς γενικὰς ἐξαιρέσεις, τὰς ὁποίας καθιερῶνει τὸ ἄρθρον 56 τῆς Συνθήκης (σύγ-

κρινε άρθρον 47 τής Συμφωνίας), δικαιολογουμένης έκ λόγων δημοσίας τάξεως, ασφαλείας και υγείας. "Άλλωστε, τὸ Συμβούλιον Συνδέσεως, εἰς τὸ ὁποῖον ἡ συμφωνία ἀναθέτει τὴν φροντίδα νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς καὶ τὴν προοδευτικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ καθεστώτος τῆς συνδέσεως, δύναται νὰ διατυπώσῃ καὶ ἄλλας ἐξαιρέσεις, τὰς ὁποίας θὰ θεωρήσῃ εἰς τὸ μέλλον ἀναγκαῖον. Ἡ σημασία τοῦ πεδίου ἐφαρμογῆς «ratione materiae» ἐντὸς τῆς συνδέσεως, καθορίζεται διὰ τῆς προοδευτικότητος τῶν "Ἐξ εἰς τὸν προκείμενον τομέα. Πράγματι, συμφώνως πρὸς τὸ ἄρθρον 48 τῆς Συμφωνίας «...ἡ προοδευτικὴ ἐφαρμογὴ λαμβάνει χώραν, μετὰ τὴν θέσιν ἐν ἰσχύϊ, τῶν ἀντιστοίχων κατευθυντηρίων κανόνων «directives» τῶν προβλεπομένων εἰς τὰ ἄρθρα 52 ἕως 56 περιλαμβανομένου τῆς Συνθήκης...». Εἶναι λοιπὸν προφανές, ὅτι ἡ ἐπιλογή τῶν συμβαλλομένων Μερῶν, ὅπως προτείνουν τὴν ἀπελευθέρωσιν μιᾶς δραστηριότητος προορίζεται ἀπὸ τὸν ἀριθμὸν καὶ τὸ ἀντικείμενον τῶν directives τὰς ὁποίας ἐξέδωκε τὸ ἐξ Ὑπουργῶν Συμβούλιον τῆς Κοινότητος.

Κατ' ἀκολουθίαν, συνάγεται ὅτι, ὅταν ἓν ἐκ τῶν συμβαλλομένων Μερῶν, θὰ προτείνῃ in concreto τὴν ἀπελευθέρωσιν ὀρισμένης δραστηριότητος, θὰ πρέπει νὰ ἔχῃ ἐπιλέξει ταύτην μεταξὺ τῶν δραστηριοτήτων, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν τὸ ἀντικείμενον τῶν τριᾶκοντα τριῶν ἐκδεδομένων ἤδη directives παρὰ τοῦ ἐξ Ὑπουργῶν Συμβουλίου(1).

(1) Θεωροῦμεν χρήσιμον νὰ πειραθῶμεν κατωτέρω ἐν συντομίᾳ τοὺς 33 κατευθυντήριους κανόνους (directives), τῶν ὁποίων οἱ τομῆες εἶναι ἤδη δεκτικοὶ προτάσεων ἐκ μέρους τῶν δύο Μερῶν: 63/261 καὶ 63/262 γεωργία, 63/340 πῆλινωμῆ παρεχομένων ὑπηρεσιῶν, 63/223 καὶ 63/224 χονδρεμπόριον καὶ βοηθητικὰ πρόσωπα ἐμπορίου, 63/607 κινηματογράφος, 63/225 ἀντισφάλις καὶ ἀντιπαιρασχώρησις, 64/428 ὄρυχεῖα, 64/477 καὶ 64/429 βιομηχανία μεταποιήσεως, 65/1 γεωργία, 64/220 καὶ 64/221 διακίνησις καὶ πειραμονή, 65/264 κινηματογράφος, 66/162 ἠλεκτρισμὸς, ἀεριόφως, ὕδωρ - ὑγειονομικαὶ ὑπηρεσίαι, 67/43 ὑποθέσεις ἀκινήτων καὶ ὑπηρεσίαι παρεχόμεναι πρὸς ἐπιχειρήσεις, 67/531 γεωργία (ἀγροτικὰ μισθώσεις), 67/530 γεωργία (δικαίωμα μεταβολῆς ἐκμεταλλεύσεως), 67/532 γεωργία (συμμετοχὴ εἰς τοὺς συνεταρισμούς), 67/654 δασολογία, 58/192 γεωργία (πιστώσεις), δύο κατευθυντήριοι κανόνες περὶ λιανικοῦ ἐμπορίου τῆς 30.7.68, δύο κατευθυντήριοι κανόνες περὶ ξενοδοχείων καὶ ἐστιατορίων τῆς 30.7.68, δύο κατευθυντήριοι κανόνες περὶ βιομηχανικῶν τροφίμων καὶ ποτῶν τῆς 30.7.68, κινηματογράφος τῆς 30.7.68, ὁ πρῶτος κατευθυντήριος κανὼν περὶ τῆς ἐναρμονίσεως τοῦ δικαίου τῶν ἐταιριῶν τῆς 11.3.68, ὡς καὶ κατευθυντήριος διάταξις περὶ γεωργίας (συμμετοχὴ εἰς ἐπιχειρήσεις) τῆς 20.12.68, κατευθυντήριος διάταξις περὶ ὄρυχεῶν (πετρελαίου καὶ ὑγρασιῶν) τῆς 13.3.69, τέλος κατευθυντήριος διάταξις περὶ βιομηχανίας καὶ βιοτεχνίας τῆς 4.3.69.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Ν ΙΙΙον

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΕΞΑΙΡΟΥΜΕΝΑΙ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ

- Α. Έπαγγέλματα ασκούμενα μόνον παρὰ ὑπηκόων Κράτους τινός.
- Β. Δραστηριότητες μετέχουσαι εἰς τὴν ἄσκησιν δημοσίας ἐξουσίας.
- α. Τὸ ἄρθρον 55 τῆς Συνθήκης τῆς Ρώμης.
 - β. Ποῖα ἔπαγγέλματα καὶ δραστηριότητες ἀφορᾷ τὸ ἄρθρ. 55.
 - γ. Ἔτεροι δραστηριότητες μετέχουσαι εἰς τὴν ἄσκησιν δημοσίας ἐξουσίας.
- Γ. Ἐξαιρέσεις ὀφειλόμεναι εἰς λόγους δημοσίας τάξεως, δημοσίας ἀσφαλείας καὶ δημοσίας ὑγείας.
- α. Ἡ δημοσία τάξις καὶ ὁ γενικὸς αὐτῆς χαρακτήρ.
 - β. Ἡ ἔννοια τῆς δημοσίας ἀσφαλείας, δημοσίας τάξεως καὶ ὑγείας κατὰ τὸ ἄρθρον 56 τῆς Συνθήκης τῆς Ρώμης.

Α. ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ ΑΣΚΟΥΜΕΝΑ ΜΟΝΟΝ ΠΑΡΑ ΥΠΗΚΟΩΝ ΚΡΑΤΟΥΣ ΤΙΝΟΣ

Δέν ύφίσταται λόγος νά άπαριθμήσωμεν τά άσκούμενα, άποκλειστικώς παρ ά υπηκόων Κράτους τίνος, έπαγγέλματα, ύπό τό κρατοϋν καθεστώς και τοϋτο άφ' ένός μέν, διότι εις μίαν άπαρίθμησιν, τοσοϋτον μεγάλη, ύφίσταται πάντα ό κίνδυνος, ώς εινα φυσικόν, παραλείψεως ή διαφυγής σοβαρών περιπτώσεων, άφ' έτέρου δέ, διότι έργον μας εινα νά έξάγωμεν ένταϋθα άρχάς και συμπεράσματα άπορρέοντα έκ τών διατάξεων τής Συνθήκης τής Ρώμης.

Παρά ταϋτα, θεωροϋμεν χρήσιμον, νά έκθέσωμεν έν όλίγοις ότι, μέχρι τής ισχύος τών διατάξεων τής Συνθήκης τής Ρώμης, σχεδόν εις άπαντα τά Κράτη - μέλη τής Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, αί έμπορικαί, βιομηχανικαί, βιοτεχνικαί, τραπεζικαί και άσφαλιστικαί δραστηριότητες, καθώς και τής έκμεταλλεύσεως τοϋ ύπεδάφους, μεταλλευμάτων, πετρελαίου και αί δραστηριότητες αί αναγόμενα εις τά Ιατρικά, φαρμακευτικά, έλεύθερα έπαγγέλματα και μεταφοράς ήσκούντο σχεδόν άποκλειστικώς ύπό τών υπηκόων έκάστου Κράτους - μέλους.

Τυγχάνει πρόδηλον, ότι έκάστη τών άνω μεγάλων κατηγοριών δραστηριοτήτων, περιλαμβάνει και άλλας υποκατηγορίας. Μεταξύ τών δραστηριοτήτων τούτων, ή Συνθήκη τής Ρώμης, έλάχιστες λαμβάνει ύπ' όψιν, δεδομένης τής γενικής άρχής τής καθιερωμένης ύπό τοϋ άρθρου 7 αϋτής, δυνάμει τοϋ όποίου, οϋδεις δύναται νά τίθεται ύπό άνισον μεταχείρισιν λόγω τής έθνικότητός του, έν συνδυασμῶ θεβαίως και μέ τό άρθρον 52 τής Συνθήκης, τό όποιον έγκαθιδρύει μίαν τελείαν έλευθερίαν εις τό δικαίωμα τής έγκαταστάσεως και δή έντός ώρισμένων τακτών προθεσμιών. Συμφώνως πρὸς όσα άνεπτύχθησαν άνωτέρω, όταν όμιλῶμεν περι έλευθερίας έγκαταστάσεως, έννοοϋμεν πάντοτε τās μη μισθοδοτούμενας δραστηριότητας και, θεβαίως τήν άσκησιν αϋτών.

Συνεπῶς, ή πρώτη μεγάλη κατηγορία δι' ήν ή έλευθερία τής έγκαταστάσεως δέν εφαρμόζεται, εινα ή τών «μισθωτών» δραστηριοτήτων. Πλήν τής μεγάλης αϋτής κατηγορίας, αί λοιπαί θ' αναφερθοϋν έν συνεχεία, ώς έξαιρούμενα τοϋ πεδίου εφαρμογής, και άποτελοϋσαι έν τή πλειονότητι τών περιπτώσεων προσωρινῶς έξαιρετέας δραστηριότητας. Τοϋτο έξ άλλου έξάγεται έκ τοϋ άρθρου 57 τής Συνθήκης, όρίζοντος έξαιρέσεις εις τήν σταδιακήν άπελευθέρωσιν τών άπαγορεύσεων δι' ό,τι άφορᾷ τά Ιατρικά, παραϊατρικά και φαρμακευτικά έπαγγέλματα, ὧν ή άπελευθέρωσις θά

έξαρτηθῆ ἔκ τοῦ συντονισμοῦ τῶν ὄρων ἀσκήσεων των, εἰς τὰ διάφορα Κράτη - μέλη τῆς Ε.Ο.Κ. (1). Τὸ αὐτὸ ἄρθρον, εἰς τὴν παράγραφον αὐτοῦ 2, καθιερώνει τὴν ἰδίαν ἀρχὴν διὰ τὰ ἐν εὐρείᾳ ἐννοίᾳ τραπεζικὰ ἐπαγγέλματα.

Ἡ ἀπελευθέρωσις ἀπάντων τῶν ὡς ἄνω κλάδων δραστηριοτήτων θὰ ἐπιτευχθῆ ἐντὸς εὐθέτου χρόνου. Ἡ ἀσκήσις καὶ τούτων δὲν θὰ θραδύνη νὰ εἶναι δυνατὴ ὑφ' ὄλων τῶν ὑπηκόων τῶν Κρατῶν - μελῶν τῆς Κοινότητος (2).

Ἐννοεῖται, ὅτι σὺν τῷ χρόνῳ, δεόν ὅπως ἐπέλθη ὁ προβλεφθεὶς συντονισμὸς τῶν νομοθετικῶν διατάξεων, μεταξὺ τῶν Κρατῶν - μελῶν ἀφ' ἑνός, καὶ ἀφ' ἑτέρου λύσις τοῦ προβλήματος τῆς ἀμοιβαίας ἀναγνωρίσεως τῶν ἀπαραιτήτων διὰ τὴν ἀσκήσιν των, διπλωμάτων, πιστοποιητικῶν καὶ ἄλλων τίτλων. Ἡ ρύθμισις τῶν δύο αὐτῶν προβλημάτων, ἐπαφίεται εἰς τὴν πρωτοβουλίαν τοῦ Συμβουλίου ὑπερ τῆς προτάσει τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ μετὰ γνώμην τῆς Συνελεύσεως, ἀποφαινομένη ὁμοφώνως κατὰ τὸ πρῶτον στάδιον (ἤδη παρελθόν) καὶ κατὰ εἰδικὴν πλειοψηφίαν ἐν συνεχείᾳ (3).

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ θέμα τῶν μεταφορῶν, διὰ τὴν ρύθμισιν τούτου, εἰς ὀλόκληρος τίτλος ἐν τῇ Συνθήκῃ ἀφιερώνεται εἰς δὲ τὰ ἄρθρα αὐτοῦ 74 - 84 διακανονίζονται αἱ σχετικαὶ λεπτομέρειαι. Τέλος, τὸ ἄρθρον 223 εἰς τὴν παράγραφον του 1η β, ὀρίζει, ὅτι ἔκαστον Κράτος - μέλος δύναται νὰ λαμβάνη τὰ ἀναγκαῖα μέτρα, ἅτινα θεωρεῖ ἀπαραίτητα διὰ τὴν προστασίαν τῶν οὐσιωδῶν συμφερόντων τῆς ἀσφαλείας του καὶ τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται εἰς τὴν παραγωγὴν ἢ τὸ ἐμπόριον ὄπλων, πολεμοφοδίων καὶ ὑλικοῦ πολέμου.

Εἶναι ἀπαραίτητον νὰ σημειωθῆ, ὅτι ἐφ' ὅσον τὸ δικαίωμα εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἐγκαταστάσεως, τίθεται ὡς γενικὸς κανὼν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Οἰκονομικῆς Κοινότητος, ἀναγκαῖως δεόν νὰ ἐρμηνεύσωμεν αὐστηρῶς τὰς ὑπαγορευμένας ὑπὸ τῆς Συνθήκης τῆς Ρώμης, ἐξαιρέσεις. Ἄλλωστε ἡ ὑποχρέωσις αὕτη, ὑπαγορεύεται καὶ ὑπὸ διαφόρων ἄρθρων αὐτῆς.

Κατὰ συνέπειαν, συνάγεται a contrario ὅτι, οἰαδήποτε δραστη-

(1) *Traite de Rome*, ἄρθρον 57, παράγραφος 3.

(2) Οἱ ἐμπειρογνώμονες τῶν Κρατῶν τῆς Ε.Ο.Κ. συσκέπτονται εἰσέτι ἐπὶ τῶν προβλημάτων τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν δραστηριοτήτων αὐτῶν καὶ δι' ὠρισμένους κλάδους ἢ Ἐπιτροπὴ ἔχει καθιερώσει ἀνάλογον σχέδιον κατευθυντηρίου διατάξεως προωθημένου ἤδη εἰς τὸ Συμβούλιον τῶν Ὑπουργῶν.

(3) Ἡ δωδεκάετης μεταβατικὴ περίοδος παρήλθεν τὴν 12.12.1969, καὶ τὸ σημαντικώτερον μέρος τῶν πολυπλόκων τούτων θεμάτων δὲν εὗρεν εἰσέτι τὴν ὀριστικὴν λύσιν του.

ριότης δὲν ἀπαγορεύεται ρητῶς ὑπὸ τῶν διατάξεων τῆς Συνθήκης, ἐπιτρέπεται ἐλευθέρως ν' ἀσκηθῆ. Εἰς τὴν σειρὰν ταύτην τῆς ἀναλύσεως τῶν ἐξαιρέσεων εἶναι ἐνδιαφέρον νὰ σημειώσωμεν τὸ περιεχόμενον τοῦ ἄρθρου 55 κατὰ τὸ ὁποῖον ἐξαιροῦνται αἱ δραστηριότητες εἰς ἓν Κράτος - μέλος, αἱ μετέχουσαι εἰς τὴν ἄσκησιν τῆς δημοσίας ἐξουσίας, ἔστω καὶ κατὰ περίπτωσιν. Τὸ ἄρθρον ὀρίζει περαιτέρω ὅτι τὸ Συμβούλιον, ἀποφασίζον κατὰ εἰδικὴν πλειοψηφίαν, κατόπιν προτάσεως τῆς Ἐπιτροπῆς, δύναται νὰ ἐξαίρη ὠρισμένης δραστηριότητος, τῆς ἐφαρμογῆς τῶν διατάξεων ἐπὶ τῆς ἐλευθερίας τῆς ἐγκαταστάσεως.

B. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΜΕΤΕΧΟΥΣΑΙ Εἰς τὴν Ἀσκήσιν Δημοσίας Ἐξουσίας

α) Τὸ ἄρθρον 55 τῆς Συνθήκης τῆς Ρώμης.

Ὡς ἤδη ἐλέχθη ἀμέσως ἀνωτέρω, τὸ ἄρθρον 55 τῆς Συνθήκης τῆς Ρώμης εἰσάγει ἕτερον τομέα ἐξαιρέσεων εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ἐλευθερίας τῆς ἐγκαταστάσεως.

Προηγεῖται ἡ ἀποσαφήνις ἐνὸς προβλήματος συνισταμένου εἰς τὸν καθορισμὸν τῆς ἐννοίας τῆς ἀσκήσεως δημοσίας ἐξουσίας, καθ' ὅτι εἰς τὰς διατάξεις τοῦ ἐν λόγῳ ἄρθρου δὲν ὑφίσταται προσδιορισμὸς τις περὶ αὐτῆς. Φαίνεται ἀναγκαῖον, ὅπως γίνῃ σύγκρισις καὶ συνδυασμὸς τοῦ ἄρθρου 48, (ἀναφερομένου εἰς τὴν ἐλευθέραν κυκλοφορίαν τῶν μισθωτῶν ἐργατῶν), καθ' ὃ ἐξαίρεται ἡ κατηγορία τῶν ἀπασχολουμένων εἰς τὴν δημοσίαν διοίκησιν ὑπαλλήλων⁽¹⁾, μὲ τὸ ἄρθρον 55, τὸ ὁποῖον ἀναφέρεται εἰς τὰς δραστηριότητας τὰς μετεχούσας εἰς τὴν ἄσκησιν δημοσίας ἐξουσίας ἔστω καὶ ἐπ' εὐκαιρίᾳ. Εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν τοῦ ἄρθρου 48 παράγραφος 4, ἀπαντῶνται οἱ ὄροι, θέσις καὶ Δημοσία Διοίκησις. Ἡ ἐννοία τοῦ ὄρου «θέσις» δὲν ἐπιδέχεται ἀμφισβήτησιν, οὔτε ὑπὸ τῆς νομολογίας οὔτε ὑπὸ τῶν διαφόρων συγγραφέων. Πρόκειται περὶ τῆς μονιμότητος τῆς ὑπαλληλικῆς θέσεως, ἣτις δέον νὰ κατέχεται ὑπὸ τινος εἰς τὰ πλαίσια τῆς Δημοσίας Διοικήσεως καὶ νὰ συνδέεται ταυτοχρόνως μὲ τὴν διαχείρισιν δημοσίας ὑπηρεσίας δι' ἀμέσου σχέσεως⁽²⁾. Ἡ ἐννοία καὶ ὁ προσδιορισμὸς τῆς Δημο-

(1) Τὸ ἐν λόγῳ ἄρθρον 48 τῆς Συνθήκης τῆς Ρώμης εἰς τὴν παρ. 4 ὀρίζει: «Les Dispositions du Present Article ns sont pas Applicables aux emplois dans l'administration Publique».

(2) Πρβλ. M. Walline, Droit Administratif, No 1368.

σίας Διοικήσεως, τυγχάνει δύσκολος, ἐφ' ὅσον καὶ οἱ ὑφιστάμενοι ὀριμοὶ εἶναι διάφοροι καὶ οἱ συγγραφεῖς τοῦ Διοικητικοῦ Δικαίου δὲν ταυτίζουσι τὰς ἀπόψεις των ἐπ' αὐτοῦ.

Ἡ Συνθήκη, προτιμᾷ τὴν διοίκησιν, ὡς τὸ σύνολον τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν. Οἱ συντάκται τῆς Συνθήκης, ἠθέλησαν νὰ δώσουν περιορισμένην ἐφαρμογὴν εἰς τὸ ἄρθρον 48, ὅπερ ἀφορᾷ τὴν κυκλοφορίαν τῶν ἐργατῶν ἐντὸς τῆς Ε.Ο.Κ., διαφυλάττοντες διὰ τοὺς ὑπηκόους ἐκάστου Κράτους, τὰς θέσεις τῆς δημοσίας διοικήσεως. Περαιτέρω, ἠθέλησαν νὰ διαφυλάξουν τομέα εὐρύτερον εἰς τοὺς ὑπηκόους των, διὰ τοῦ ἄρθρου 55, μὲ τὴν ἔκφρασιν «δραστηριότητες μετέχουσαι, ἔστω καὶ ἐπ' εὐκαιρίᾳ εἰς τὴν ἄσκησιν δημοσίας ἐξουσίας». Ὅθεν, κατὰ τὸ ἄρθρον 55, διαφυλάσσονται εἰς τοὺς ὑπηκόους, οὐχὶ μόνον θέσεις ἀφορῶσαι πρόσωπα ἰδιότητος δημοσιούπαλληλικῆς, ἀλλ' ἐπίσης καὶ ἕτεραι κατηγορίαι καίτοι δὲν ἔχουν τὴν ἰδιότητα τοῦ δημοσίου ὄργανου. Τοῦτο ἀπορρέει ἐκ τῶν ὄρων, «μετέχουσαι ἔστω καὶ ἐπ' εὐκαιρίᾳ. . .» εἰς τὴν ἄσκησιν δημοσίας ἐξουσίας.

β) Ποῖα ἐπαγγέλματα καὶ δραστηριότητες ἀφορᾷ τὸ ἄρθρον 55.

Ὡς πρώτην κατηγορίαν ἐπισημαίνομεν τὰς βοηθητικὰς τῆς δικαιοσύνης δραστηριότητας. Συμβολαιογράφος, θέτων τὸν ἐκτελεστικὸν τύπον εἰς ἓν συμβόλαιον, συμμετέχει ἀναμφιβόλως εἰς τὴν ἄσκησιν δημοσίας ἐξουσίας. Δικαστικὸς κλητῆρ, ἐνεργῶν ἢ προβαίνων εἰς ἐκτέλεσιν, δυνάμει δικαστικῆς ἀποφάσεως, μετέχει ἀσυζητητὶ εἰς τὴν ἄσκησιν δημοσίας ἐξουσίας. Περαιτέρω, καίτοι ὁ δικηγόρος θεωρεῖται μεταξὺ τῶν βοηθητικῶν τῆς δικαιοσύνης προσώπων, γίνεται ἀποδεκτὸν ὅτι αἱ πράξεις του δὲν ταυτίζονται ἐν τῷ συνόλῳ των μὲ τὴν ἄσκησιν δημοσίας ἐξουσίας. Κατὰ τὴν κρατοῦσαν ἄποψιν, ἡ ἐξαίρεσις τοῦ ἄρθρου 55 δὲν ἐφαρμόζεται διὰ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ δικηγόρου. Ἐπίσης γίνεται ἀποδεκτὸν ὅτι ὁ δικηγόρος δὲν ἔχει σαφῆ ἰδιότητα κρατικοῦ ὄργανου, ἐφ' ὅσον δημοσίας ἐξουσίας. Ὅθεν, μεταξὺ τῶν βοηθητικῶν τῆς δικαιοσύνης προσώπων, οἱ δικηγόροι καὶ οἱ πραγματογνώμονες δὲν ἔχουν τὴν ἰδιότητα δημοσίων ὑπαλλήλων, καὶ συνεπῶς ἐκφεύγουσι τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ἄρθρου 55 τῆς Συνθήκης. Οἱ δικηγόροι συνεπῶς εὐρίσκονται σχεδὸν εἰς παρομοίαν μετὰ τῶν ἰατρῶν θέσιν εἰς τὰ πλαίσια τῆς Ε.Ο.Κ. Ἡ δημοσία ἐξουσία δὲν συμμετέχει ἐπαρκῶς εἰς τὰς πράξεις των. Ὑπὸ στενὸν πρῖσμα δέον νὰ ἐξετάζηται ἐὰν μία ἐκάστη συγκεκριμένη δραστηριότης τούτων μετέχει τῆς ἀσκή-

σεως τῆς δημοσίας ἐξουσίας⁽¹⁾. Ἐν τῷ μεταξύ, παρὰ τὴν κρατουσάν ἄποψιν περὶ ἐλευθέρως ἐγκαταστάσεως τοῦ δικηγόρου εἰς τὰς Χώρας τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς ὑφίστανται εἰσέτι προβλήματα τινα πρὸς λύσιν εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὸν κλάδον τοῦτον.

Εἰς τὰ Κράτη - μέλη τῆς Ε.Ο.Κ., ἡ ἐκπροσώπησις καὶ τὸ σύστημα τῶν ἐχόντων δικαίωμα ἀγορεύσεων ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων, εἶναι διάφορον.

Ὁρισμένοι χῶραι, ὡς ἡ Γαλλία, τὸ Βέλγιον, τὸ Λουξεμβούργον καὶ ἡ Ἰταλία γνωρίζουν δύο θεσμούς, τοῦ δικηγόρου καὶ τοῦ δικονομογράφου⁽²⁾. Ἀντιθέτως, εἰς τὴν Γερμανίαν, εἰς τὰς Κάτω Χώρας καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα δὲν ὑπάρχει παρὰ μόνον ἡ κατηγορία τῶν δικηγόρων. Ὅθεν, εἰς δικηγόρος θὰ δύναται προσεχῶς νὰ εἰσέλθῃ εἰς ἓνα ἐκ τῶν Κρατῶν - μελῶν τῆς Κοινότητος ἐπὶ τῇ θάσει καὶ τῇ προστασίᾳ τῶν διατάξεων τῆς Συνθήκης, ἐπὶ τῷ τέλει ὅπως παράσχῃ τὰς ὑπηρεσίας του, συμβουλὰς ἢ ἀγορεύσεις, ἄνευ ὑποχρεώσεως τούτου εἰς προηγουμένην ἐγκατάστασιν. Ἐξ ἄλλου θὰ δύναται νὰ δημιουργῇ κατὰ θούλησιν μόνιμον κυρίαν ἢ δευτερεύουσαν ἐγκατάστασιν μόνος ἢ ἐν συνεργασίᾳ μετ' ἄλλων συναδέλφων διαφόρων ἐθνικότητων εἰς ὀλόκληρον τὴν περιοχὴν τῆς Κοινότητος⁽³⁾.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν κατὰ παραχώρησιν ἀνάληψιν δημοσίων ἔργων, γίνεται δεκτὸν ὅτι ὁ ἀνάδοχος τῆς ἐκμεταλλεύσεως, πάντοτε πρόσωπον ἰδιωτικόν, οὐδέποτε κέκτηται τὴν ιδιότητα τοῦ δημοσίου ὑπαλλήλου, ὡς κατὰ μείζονα λόγον δὲν δύναται ν' ἀποκτήσῃ τὴν ιδιότητα ταύτην, οἱ ὑπάλληλοι τοῦ κατὰ παραχώρησιν ἐργολάβου. Ἐχοντες ὡς θάσιν τὸ ἄρθρον 55, δυνάμεθα νὰ ἰσχυρισθῶμεν ὅτι, πλὴν τῶν ἐξαιρέσεων τῶν εἰσαγομένων δι' αὐτοῦ, ἅπασαι αἱ ἄλλαι δραστηριότητες καὶ τὰ ἐλεύθερα ἐπαγγέλ-

(1) Πρβλ. Francesco de Fonzo, «Il Diritto di Stabilimento Della C.E.E.», εἰς Rivista di Politica Economica, Ἔτος 1959, σελ. 1581-1583.

(2) Ἡ δευτέρα αὕτη κατηγορία ἀποδίδεται διὰ τοῦ γαλλικοῦ ὅρου «ανουέ», ὅστις σημαίνει δικηγόρον προπαρασκευάζοντα τὰς διαδικασίαις ὑποθέσεων τῶν πελατῶν, τὰς δικονομαφείας, ἀλλὰ μὴ ἔχοντα δικαίωμα νὰ ἀγορεύῃ. Τὸ ἰσχυρικὸν τοῦτου συστήματος ἀποτελεῖ ἐν τῶν λόγων σίτινες ἐμποδίζουσι τὴν ταχέως ἀπελευθέρωσιν τοῦ ἐπαγγέλματος τούτου εἰς τὰ πλαίσια τῶν Ἐξ Κρατῶν - μελῶν τῆς Ε.Ο.Κ.

(3) Ἐκ τῶν Ἐξ Κρατῶν - μελῶν τῆς Ε.Ο.Κ., ἡ Ἰταλία καὶ τὸ Λουξεμβούργον, πρὸς τὸ παρὸν τουλάχιστον, προβάλλουσι σοβαρὰς ἀντιρρήσεις ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ δικηγορικοῦ ἐπαγγέλματος ἂν ἅπασαι αἱ δραστηριότητες τοῦ δικηγορικοῦ ἐπαγγέλματος ἐμπέπουσιν εἰς τὴν ἐξαιρέσιν τοῦ ἁρθροῦ 55 τῆς Συνθήκης Πάντως, τὸ γε νῦν ἔχον, ὑπάρχει σχέδιον κατευθυντηρίου διατάξεως ἐνώπιον τοῦ Συμβουλίου τῶν Ὑπουργῶν, περὶ τῶν τοιμῶν ἐλευθέρως παροχῆς νομικῶν συμβουλῶν καὶ ἐλευθέρως ἀγορεύσεως δι' ὀλόκληρον τὴν περιοχὴν τῆς Κοινότητος.

ματα είναι άνοικτά δι' όλους τους ύπηκόους τών Κρατῶν - μελῶν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Οικονομικῆς Κοινότητος, οἵτινες θά δύνανται ἐλευθέρως νά ἐγκαθίστανται καί νά ἀσκοῦν ταῦτα, ἐφ' οἴουδήποτε σημείου τοῦ γεωγραφικοῦ χώρου τῆς Κοινότητος.

γ) Ἔτεροι δραστηριότητες μετέχουσαι εἰς τήν ἄσκησιν δημοσίας ἐξουσίας.

Ἀνελύσαμεν ἀνωτέρω τὰ βοηθητικά τῆς δικαιοσύνης ἐπαγγελματικά νῦν ἀπομένει νά ἐξετάσωμεν τὰς λοιπὰς δραστηριότητας, αἵτινες μετέχουν εἰς τήν ἄσκησιν δημοσίας ἐξουσίας. Προφανῶς δὲν πρόκειται ἐνταῦθα περὶ τῶν πράξεων τῶν ἀμιγῶς διοικητικῶν ὀργανισμῶν, ἀλλὰ περὶ κατηγορίας δραστηριοτήτων, αἵτινες ἀσκοῦνται ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τῆς κρατικῆς ἐξουσίας. Ἡ κατηγορία αὕτη περιλαμβάνει τὰς δημοσίας ἐπιχειρήσεις, ὡς καὶ τὰς δημοσίας βιομηχανικὰς καὶ ἐμπορικὰς ὑπηρεσίας. Αὗται, τελοῦν γενικῶς ὑπὸ καθεστῶς ἀμφίρροπον, τὰ δὲ ὄργανά των δὲν ἔχουν τὴν ιδιότητα τοῦ δημοσίου ὑπαλλήλου· πρόκειται περὶ ἰδιωτικῶν ὑπαλλήλων. Εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην, θά ἠδύνατό τις νά συμπεριλάβῃ τὰς ἐθνικοποιημένας ἐπιχειρήσεις καὶ τὰς λεγομένας μικτῆς φύσεως ἐταιρίας ἐπὶ τῶν ὁποίων διαπιστοῦμεν τὴν ἄσκησιν «ἀμέσου καὶ διαρκοῦς» κρατικοῦ ἐλέγχου.

Δεχόμεθα τὴν ἄποψιν καθ' ἣν τὸ εἰδικὸν νομικὸν καθεστῶς ὑπὸ τὸ ὁποῖον τελοῦν αἱ ἐθνικοποιημένα ἐπιχειρήσεις, οὐδόλως ἐμποδίζει νά εἶναι ἰδιωτικοῦ καὶ οὐχὶ δημοσίου δικαίου. Τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ διὰ τὰς ἐταιρίας μικτῆς οἰκονομίας. Πέραν τούτων δυνάμεθα νά κατατάξωμεν εἰς τὸν τομέα αὐτόν, τὰς δραστηριότητας τὰς ἀνηκούσας εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν κοινωνικῶν ὑπηρεσιῶν, ὡς τοὺς ὀργανισμοὺς κοινωνικῆς ἀσφαλίσεως κ.λ.π. Πάντα τὰ προνόμια παραχωρούμενα ὑπὸ τῆς κρατικῆς ἐξουσίας, ἀνήκουν ἐπίσης εἰς αὐτὴν τὴν κατηγορίαν τῶν δραστηριοτήτων. Ἀπομένει τέλος, νά προσθέσωμεν, τὰς ὑπηρεσίας τῶν ἐπαγγελματικῶν ὀργανώσεων, αἵτινες ἐδημιουργήθησαν ὑπὸ τοῦ Κράτους, ὡς τὰ Ἐμπορικὰ καὶ Βιομηχανικὰ Ἐπιμελητήρια τὰς ἀφορώσας τὴν γεωργίαν κ.λ.π. Οἱ ὀργανισμοὶ οὗτοι, ἀπολαύοντες τῶν προνομίων τῆς δημοσίας ἐξουσίας, ἰδρυόμενοι διὰ διατάγματος, συνιστοῦν δημόσια ἰδρύματα καὶ τὸ προσωπικὸν τῆς διευθύνσεως ἔχει τὴν ιδιότητα δημοσίου ὑπαλλήλου, τὸ συμμετέχον ὅμως προσωπικόν, διὰ τῆς ἐγγραφῆς εἰς τοὺς καταλόγους τῶν μελῶν, εἶναι ἀμιγῶς ἰδιωτικόν. Ἄπαντες οἱ ὀργανισμοὶ οὗτοι καὶ ἅπασαι αἱ ἐπιχειρήσεις αὗται, ὁμοιομόρφως σχεδὸν ἀπαντῶνται εἰς ἅπαντα τὰ Κράτη - μέλη τῆς Κοινότητος καί, κατὰ συνέπειαν, ἐμπίπτουν εἰς τοὺς ὄρους

τοῦ ἄρθρου 55 τῆς Συνθήκης. Τὸ προσωπικὸν τὸ ὁποῖον μετέχει εἰς αὐτούς, εἶναι γενικῶς ἰδιωτικόν, διὰ τοῦτο δὲν δύναται τις νὰ δεχθῆ ἑξαίρεσιν τῶν ἄλλοδαπῶν ὑπηκόων Κράτους - μέλους ἀπὸ τὴν συμμετοχὴν ἢ ἀσκησιν τῶν δραστηριοτήτων τούτων. Ἡ ἀντίθετος ἀποψις ὀδηγεῖ εἰς τὴν ἀπαγόρευσιν τῆς ἀσκήσεως ὠρισμένων κατηγοριῶν δραστηριοτήτων, ἣτις εὐρίσκεται ἐκτὸς τοῦ σκοποῦ τοῦ ἄρθρου 55 ἐν συνδυασμῷ μὲ τὸ ἄρθρον 52, ὅπερ συνιστᾷ ὡς κανόνα τὴν ἐλευθέραν ἐγκατάστασιν. Ὅθεν, ἐπαγγέλματα ἢ δραστηριότητες ἀφορῶσαι ἅπαντας τοὺς ὀργανισμοὺς τούτους καὶ τὰς ἀναφερθείσας ἀνωτέρω ἐπιχειρήσεις, εἶναι προσιτὰ εἰς ὅλους τοὺς ὑπηκόους τῆς Κοινότητος, πλήν, ὡς εἶκός, ὠρισμένων ἐπαγγελμάτων, ἅτινα τελοῦν ὑπὸ τὴν ἐπιφύλαξιν πληρώσεως προηγουμένων προϋποθέσεων. Συνεπῶς, οἱ ὀργανισμοί, τὰ σωματεία, τὰ ἰδρύματα κ.λ.π., εἶναι ἐξ ἴσου ἀνοικτὰ, διὰ τοὺς προαναφερθέντας λόγους, τόσον εἰς τοὺς ὑπηκόους Κράτους - μέλους, ὅσον καὶ εἰς τοὺς ἄλλοδαποὺς ἢ ἐπὶ τὸ ἀκριθέστερον τοὺς ὑπηκόους πάντων τῶν λοιπῶν Κρατῶν - μελῶν τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν πρόσληψιν τοῦ προσωπικοῦ τῆς διευθύνσεως τῶν δημοσίων ἐπιχειρήσεων καὶ τῶν μικτῆς οἰκονομίας τοιούτων, ὡς καὶ τοῦ τῶν κοινωνικῶν ὀργανισμῶν, αὕτη ἐπιφυλάσσεται, ἀναμφιβόλως, εἰς τοὺς ὑπηκόους ἑνὸς Κράτους - μέλους. Περαιτέρω ἐξεταστέον τυγχάνει τὸ θέμα τῆς συμμετοχῆς τῶν ἄλλοδαπῶν ὑπηκόων εἰς τὰς ἐπαγγελματικὰς ὀργανώσεις. Ἡ ὑπάρχουσα ἐπὶ τοῦ παρόντος θέσις ἐπὶ τοῦ ζητήματος εἶναι ὅτι ὁ ἄλλοδαπὸς δὲν δύναται νὰ ἐκλέγῃ οὐδὲ νὰ ἐκλέγεται εἰς τοὺς ὀργανισμοὺς αὐτούς⁽¹⁾. Ἡ λύσις αὕτη ὑπαγορεύεται ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ ἀσκησις πολιτικῶν δικαιωμάτων, ὡς εἰς τὴν περίπτωσίν μας, κατὰ παράδοσιν ἀσκεῖται μόνον ὑπὸ τῶν ὑπηκόων Κράτους τινός. Ἡ θέσις αὕτη, ἐὰν συνεχίζετο ἐφαρμοζομένη θὰ ἀπέκλειε τὴν ἐπέκτασιν τῶν δικαιωμάτων τούτων εἰς τοὺς ὑπηκόους τῶν λοιπῶν Κρατῶν τῆς Ε.Ο.Κ., μὲ τὸ ἐπιχείρημα ὅτι μόνον οἱ πολῖται Κράτους τινός κέκτηνται τοῦ δικαιώματος διαχειρίσεως πολιτικῶν ὑποθέσεων. Πιστεύομεν ὅτι ἡ θέσις αὕτη, εὐρίσκεται ἐκτὸς τῆς ἐννοίας καὶ τοῦ πνεύματος τῆς Συνθήκης τῆς Ρώμης καὶ τοῦ τελικοῦ αὐτῆς σκοποῦ. Δέον πάντοτε νὰ λαμβάνηται ὑπ' ὄψιν ἡ ρήτρα τῆς ἐξομοιώσεως καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς ἰσότητος τῶν ἄλλοδαπῶν μετὰ τῶν ἡμεδαπῶν.

Ὅφειλομεν νὰ δεχθῶμεν μίαν ἐρμηνεῖαν *latu sensu* ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου, ἐὰν θεωροῦμεν χρήσιμον νὰ μὴ δημιουργήσωμεν ἐ-

(1) Πρβλ. *Ency. Dalloz, Droit Civil, V. Etranger, No 249.*

τέρων τακτικήν, ἥτις θὰ καθίστα τὴν ἐλευθερίαν ἐγκαταστάσεως γράμμα νεκρόν. Φαίνεται ὅθεν, ὀρθὸν καὶ προτιμητέον ν' ἀναγνωρισθῆ ἄνευ δισταγμοῦ εἰς πάντας τοὺς ὑπηκόους τῶν Κρατῶν-μελῶν, τοὺς ἐγκαθισταμένους πρὸς ἀσκήσιν ἐπαγγέλματός τινος, τὸ δικαίωμα ψήφου, δι' οὗ ἐνεργεῖται τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν, εἰς ὄργανισμὸν τινὰ εἰς τὸν ὁποῖον ἐκόντες ἄκοντες συμμετέχουν ἐνεργῶς, ὡς ἐκ τῆς ἀσκήσεως συγκεκριμένου τινὸς ἐπαγγέλματος καὶ τοῦτο διότι ἀποτελεῖ οὐσιώδη προϋπόθεσιν δι' ἐκείνους, οἵτινες ἔχουν τὸ δικαίωμα ἀσκήσεως ἑνὸς ἐπαγγέλματος νὰ ἔχουν ἐπίσης τὸ δικαίωμα νὰ ψηφίζουν, ὑπὲρ ἢ κατὰ, διὰ πάντα τὰ ζητήματα τὰ ἀφορῶντα τὸ ἐπάγγελμά των, πολλῶ δὲ μᾶλλον διὰ τὰ πρόσωπα τὰ διεκδικοῦντα τὴν διοίκησιν ἢ διεύθυνσιν τούτων. Ὡς πρὸς τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγεσθαι, τοῦτο δύναται νὰ διατηρηθῆται μόνον ὑπὲρ τῶν ἡμεδαπῶν. Συνεπῶς, ἡ δυνατότης τοῦ ἐκλέγειν, ἀλλὰ οὐχὶ τοῦ ἐκλέγεσθαι, εἶναι ἡ ὀρθότερα λύσις.

Πέραν τούτων τὰ ἐγειρόμενα προβλήματα ἐκ τῆς συμμετοχῆς τῶν ἀλλοδαπῶν εἰς τὴν ἐπαγγελματικὴν ζωὴν ἢ τὰς ἐπαγγελματικὰς τάξεις, δὲν εἶναι ὀλιγώτερον πολὺπλοκα. Διὰ νὰ ἀποφευχθοῦν ὀριστικῶς αἱ ἀντιθέσεις δυνάμεθα νὰ εὐρωμεν λύσεις, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ καλύτερα εἶναι σαφῶς, ἡ τῆς δημιουργίας Εὐρωπαϊκῶν Ἐπαγγελματικῶν Ὁργανώσεων δι' ἕκαστον κλάδον ἐπαγγελμάτων καὶ τῆς γενικῆς ἐξομοιώσεως τῶν ἐπαγγελμάτων ἐντὸς τῶν χωρῶν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Οἰκονομικῆς Κοινότητος. Εἶναι βέβαιον, ὅτι μόνον διὰ παρομοίας ἐπαγγελματικῆς εὐθυγραμμίσεως δύναται ἡ Κοινότης νὰ φθάσῃ εἰς τὴν νομοθετικὴν ρύθμισιν καὶ εἰς τὴν λήψιν περαιτέρω πειθαρχικῶν μέτρων ἢ ποινικῶν κυρώσεων, ἀφορωσῶν τὰ ἀνεγνωρισμένα ἐκτὸς τῶν συνόρων ἐπαγγέλματα.

Γ. ΕΞΑΙΡΕΣΕΙΣ ΟΦΕΙΛΟΜΕΝΑΙ ΕΙΣ ΛΟΓΟΥΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΤΑΞΕΩΣ, ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΥΓΕΙΑΣ

Ὑφίσταται εἰσέτι ἕτερα τις κατηγορία περιορισμῶν ἢ ἐξαιρέσεων εἰς τὸ πεδίου ἐφαρμογῆς τοῦ δικαιώματος ἐγκαταστάσεως. Πρόκειται διὰ τοὺς περιορισμοὺς τοὺς ὀφειλομένους εἰς λόγους δημοσίας τάξεως, δημοσίας ἀσφαλείας καὶ δημοσίας ὑγείας. Θεωροῦμεν ἀναγκαῖον, κατ' ἀρχήν, νὰ μελετήσωμεν τὸν γενικὸν χαρακτήρα τῆς δημοσίας τάξεως.

α) Ἡ δημοσία τάξις καὶ ὁ γενικὸς αὐτῆς χαρακτήρ.

Ἡ ἔννοια τῆς δημοσίας τάξεως, ἐντὸς τῶν πλαισίων τοῦ Ἰδιωτικοῦ Διεθνοῦς Δικαίου, εἶναι λίαν γνωστὴ εἰς πάσας τὰς χώρας. Πρόκειται περὶ περιπτώσεων τόσοσιν οὐσιωδῶν διὰ τὴν προστασίαν μιᾶς χώρας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ αὐτῆς, ὥστε δὲν δύναται νὰ παραβιασθοῦν ἔστω καὶ λόγω σεβασμοῦ πρὸς ἀλλοδαπὴν νομοθεσίαν ἐκ τῆς ὁποίας ἐξαρτᾶται ἐνδεχομένως τὸ συνδετικὸν σημεῖον δεδομένης περιπτώσεως⁽¹⁾. Ἐκάστη κοινωνία, ὑφίσταται διηνεκῆ μεταβολὴν εἰς πάντα τὰ πεδία, περιλαμβανομένου καὶ τοῦ νομικοῦ τομέως. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἕκαστον νομικὸν σύστημα ἔχει ἀνάγκην μιᾶς ἀσφαλιστικῆς δικλείδος κατὰ τοῦ ἀπροόπτου, κατὰ διατάξεων, αἵτινες δὲν εἶναι γνωσταί, καίτοι ἰσχύουν εἰς ἄλλας χώρας ἢ ἐμφανίζονται εἰς ἕτερα νομικὰ συστήματα ἀλλ' ἀντιβαίνουν εἰς συγκεκριμένον ἔθνικὸν κανόνα. Ἡ δικλείς αὕτη, ἀποτελεῖ φραγμὸν κατὰ τοῦ ἀπροόπτου, δι' ὃ,τιδήποτε εἰσβάλλει ἔξωθεν καὶ ἀντιτίθεται εἰς ἓν ξένον σύστημα πολιτικόν, κοινωνικόν, νομικόν.

Ἐνεκα τοῦ σπουδαίου ρόλου, τὸν ὁποῖον διαδραματίζει εἰς ἕκαστον Κράτος ἡ ἀρχὴ αὕτη, ἀπαντᾶται σχεδὸν εἰς ἅπαντα τὰ νομικὰ συστήματα. Συγκεκριμένως δὲ ἀναγνωρίζεται ὑφ' ὄλων τῶν χωρῶν τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς ὡς καὶ τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Γερμανικὸς ἀστικὸς κώδιξ εἰς τὸ ἄρθρον αὐτοῦ 138 υἱοθετεῖ μὲν τὴν δημοσίαν τάξιν ἀλλ' ὑπὸ ἄλλην μορφήν. Χρησιμοποιεῖ ἀπλῶς τὴν ἔννοιαν τῶν χρηστῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων, ἅτινα ὅμως δίδουν σχεδὸν τὰ αὐτὰ ἀποτελέσματα μὲ τὴν δημοσίαν τάξιν⁽²⁾. Δὲν εἶναι περιττὸν νὰ ὑπογραμμίσωμεν ὅτι ἡ δημοσία τάξις ἀποτελεῖ μίαν τῶν ἐξαιρέσεων ὡς πρὸς τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ἀλλοδαποῦ δικαίου. Ὅσοσκις εἰς συγκεκριμένον νόμον ἑτέρου νομικοῦ συστήματος, εἰς μίαν δεδομένην περίπτωσιν, ἀντιστρατεύεται κατὰ τοῦ νομικοῦ συστήματος μιᾶς χώρας, ἐφαρμόζεται ἡ ἐξαιρέσις τῆς δημοσίας τάξεως. Ἡ τεχνικὴ αὕτη προϋποθέτει πάντοτε μίαν ἀντίθεσιν μεταξὺ δύο κανόνων δικαίου, μεταξὺ ἑνὸς κανόνος θεωρουμένου ὡς ὑπερτάτου κανόνος καὶ ἑνὸς κανόνος ὅστις ἀξιοῖ νὰ ἐφαρμοσθῇ εἰς μίαν συγκεκριμένην περίπτωσιν.

(1) Bartin «La doctrine des qualifications et ses rapports avec le caractère national du conflit des lois», Cours Acad. Droit Int. La Haye 1930, I

(2) Μεταξὺ γαλλικῆς δημοσίας τάξεως καὶ γερμανικῆς τοιαύτης ὑφίσταται διαφορά. Ἡ γαλλικὴ «ordre public» εἶναι πολὺ αὐστηρὰ συγκριτικῶς μὲ τὴ γερμανικὴ «Offentliche Ordnung» ἥτις εἶναι φιλελεφερά.

**β) Ἡ ἔννοια τῆς δημοσίας ἀσφαλείας, δημοσίας τάξεως καὶ υγείας
κατὰ τὸ ἄρθρον 56 τῆς Συνθήκης τῆς Ρώμης.**

Τὸ ἄρθρον 56, παράγρ. 1, ἔχει ὡς ἀκολουθῶς: «Οἱ ὀρισμοὶ τοῦ παρόντος κεφαλαίου καὶ τὰ ληφθέντα δυνάμει αὐτοῦ μέτρα, δὲν προδικάζουν τὴν ἐφαρμογὴν τῶν νομικῶν, τῶν κανονιστικῶν καὶ διοικητικῶν διατάξεων, τῶν προβλεπόντων ἕν εἰδικὸν καθεστῶς διὰ τοὺς ἀλοδαποὺς ὑπηκόους τῶν δικαιολογουμένων ἐκ λόγων δημοσίας τάξεως, δημοσίας ἀσφαλείας καὶ δημοσίας υγείας». Ἐννοεῖται ὅτι δὲν ἐπιτρέπει τὴν διαφυγὴν ὀρισμένων δραστηριοτήτων ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ἄρθρων 52 - 58, ἀλλὰ συγχωρεῖ εἰς ὀρισμένον βαθμὸν τὴν διατήρησιν εἰδικῶν ἀπαγορεύσεων. Δέχεται, ὡς λόγους ἐξαιρέσεως, τὴν δημοσίαν τάξιν, τὴν δημοσίαν ἀσφάλειαν καὶ τὴν δημοσίαν υγείαν. Μὲ τὸ τρίπτυχον αὐτό, εἰς τὴν πραγματικότητα, δὲν προσθέτει τι τὸ νέον, διότι ἡ ἔννοια τῶν δύο τελευταίων ὄρων, περιλαμβάνεται ἐπίσης εἰς τὸ περιεχόμενον τοῦ πρώτου. Ἴσως, οἱ συντάκται τῆς Συνθήκης, ἠθέλησαν νὰ προσδιορίσουν ἔτι περαιτέρω τὸ πεδίον ἐφαρμογῆς τοῦ ἄρθρου 56 αὐτῆς. Ἡ ὡς ἄνω ἔννοια τῆς δημοσίας τάξεως εἶναι ἡ συνήθως προβλεπομένη ὑπὸ μιᾶς διπλωματικῆς συνθήκης κλασσικοῦ τύπου, ἐφ' ὅσον ἀναφέρεται εἰς δημοσίαν τάξιν προσδιορισμένην ὑπὸ τοῦ στενοῦ συμφέροντος ἐκάστου Κράτους. Πλὴν ὅμως, ἡ ἔννοια, ἢ καλῦτερον τὸ περιεχόμενον τῆς δημοσίας τάξεως εἰς τὰ πλαίσια τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς, μεταβάλλεται ὑποχρεωτικῶς. Ἡ δημοσία τάξις, λαμβάνει διάφορον ἔννοιαν, ἔχει χαρακτηῖρα ὀλιγώτερον ἀπόλυτον, ἐὰν θέλετε, λαμβάνει οὕτως εἰπεῖν ἕνα χαρακτηῖρα κοινοτικόν.

Τὸ συμπέρασμα τοῦτο, ἀπορρέει ἐκ τοῦ ἄρθρου 56, παράγρ. 2, τὸ ὁποῖον ὀρίζει ὅτι, πρὸ τῆς ἐκπνοῆς τῆς μεταβατικῆς περιόδου, τὸ Συμβούλιον, ἀποφασίζει ὁμοφώνως ἐπὶ προτάσεως τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ κατόπιν γνωμοδοτήσεως τῆς Συνελεύσεως, ψηφίζει τὰς κατευθυντηρίους διατάξεις, διὰ τὴν ἐναρμόνισιν τῶν νομοθετικῶν καὶ διοικητικῶν διατάξεων. Πλὴν ὅμως, μετὰ τὸ τέλος τοῦ δευτέρου σταδίου, τὸ Συμβούλιον ἀποφασίζει ὁμοφώνως κατὰ τὴν ὀρισθεῖσαν πλειοψηφίαν ἐπὶ προτάσεως τῆς Ἐπιτροπῆς, λαμβάνει τὰς κατευθυντηρίους διατάξεις διὰ τὴν ἐναρμόνισιν τῶν διατάξεων αἵτινες, εἰς ἕκαστον Κράτος - μέλος, προέρχονται ἐκ τοῦ κανονιστικοῦ ἢ διοικητικοῦ τομέως.

Ὅθεν, ὁ περιορισμὸς τῆς κυριαρχίας ἐκ τοῦ λόγου τῆς δημοσίας τάξεως ἀποβαίνει ὀλίγον κατ' ὀλίγον σχετικὸς, διότι ἡ νομοθετικὴ ἐναρμόνισις περιορίζει ἀναμφιβόλως τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ἀρχῆς τῆς δημοσίας τάξεως καὶ τὰ Κράτη - μέλη δὲν ἔχουν πλέον

τὴν εὐκαιρίαν νὰ πολλαπλασιάσουν τὰς περιπτώσεις τῶν ἐξαιρέσεων διὰ λόγους δημοσίας τάξεως, δημοσίας ἀσφαλείας, δημοσίας ὑγείας.

Ἡ ἐν λόγῳ ἀρχή, ἔχει πλέον ἀπολήξει διὰ τῆς ἐναρμονίσεως τῶν νομοθεσιῶν καὶ διὰ τῆς κατευθυντηρίου διατάξεως τῆς 25.2.64 τοῦ Συμβουλίου, εἰς ἐνιαῖον περιεχόμενον, τελείως κοινοτικόν⁽¹⁾. Ἡ ὡς ἄνω κατευθυντήριος διάταξις ἀφορᾷ τὰς διατάξεις τὰς σχετικὰς μὲ τὴν εἴσοδον εἰς τὴν ἐπικράτειαν, εἰς τὴν ἔκδοσιν ἢ ἀνανέωσιν τοῦ ἐγγράφου τῆς παραμονῆς ἢ τὴν ἀπομάκρυνσιν ἐκ τοῦ ἐδάφους, αἵτινες λαμβάνονται παρὰ Κράτους - μέλους διὰ λόγους δημοσίας τάξεως, ἀσφαλείας καὶ ὑγείας⁽²⁾. Οἱ λόγοι οὗτοι, δὲν δύναται νὰ ἐπικληθῶν δι' οἰκονομικοὺς σκοποὺς. Ἐξ ἄλλου κατὰ τὸ ἄρθρον 3 αὐτῆς, τὰ μέτρα δημοσίας τάξεως ἢ ἀσφαλείας, ὀφείλουν νὰ θεμελιώνωνται ἀποκλειστικῶς ἐπὶ τῆς προσωπικῆς συμπεριφορᾶς τοῦ ἐνδιαφερομένου πολίτου καὶ ὅτι μόνη ἢ ὑπαρξίς ποινικῆς καταδίκης αὐτοῦ δὲν δύναται αὐτομάτως νὰ θεμελιώσῃ τὸν ἀποκλεισμόν αὐτοῦ. Συμφώνως πρὸς τὴν παράγραφον 4 τοῦ αὐτοῦ ἄρθρου, τὸ Κράτος, ὅπερ ἐξέδωκεν τὸ ἔγγραφο τῆς ταυτότητος, θὰ ὑποδέχεται ἄνευ διαδικασίας ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τοῦ τὸν δικαιοῦχον, ἔστω καὶ ἂν ἡ προθεσμία τούτου ἔχει ἐκπνεύσει ἢ ἡ ἐθνικότης τοῦ δικαιοῦχου ἀμφισβητεῖται.

Περαιτέρω, τὸ ἄρθρον 4 τῆς ἰδίας κατευθυντηρίου ὀρίζει ὅτι, μόναι αἱ ἀσθένειαι αἱ ὁποῖαι κατονομάζονται ρητῶς εἰς ἐπισυναπτόμενον παράρτημα, δύναται ν' ἀποτελέσουν λόγον ἀρνήσεως τῆς εἰσόδου ἢ τῆς παραμονῆς εἰς Κράτος τι μέλος⁽³⁾.

(1) Πρβλ. Directive du Conseil τῆς 25.2.64 δημοσιευθεῖσα εἰς ἐπίσημον Ἐφημερίδα τῶν Κοινοτήτων ὑπὸ 850/64 No 56, τῆς 4.4.64. «Pour la coordination des mesures speciales aux etrangers en matiere de deplacement et de sejour justifiees par des raisons d'ordre public, de securite publique et de sante publique».

(2) Σημειοῦται, ὅτι ἡ Συνθήκη τῆς Στοκχόλμης ἢ ἰδρυτικὴ τῆς ΕΖΕΣ (ΕΦΤΑ) ὡς καὶ ἡ Εὐρωπαϊκὴ Σύμβασις Ἐγκαταστάσεως, ἄρθρ. 16 καὶ 1 ἀντιστοίχως, ἐφαρμόζουν τὴν ρήτηρην τῆς δημοσίας τάξεως μόνον ὡς πρὸς τὴν εἴσοδον τῶν ἀλλοδαπῶν ἐπὶ τοῦ ἐθνικοῦ ἐδάφους. Τοιαύτη ἐφαρμογὴ θεωρεῖται ἀδύνατος εἰς τὰ πλάϊσια τῶν ὑπηκόων τῆς Κοινοτήτος.

(3) Αἱ ὑπὸ τοῦ ἐν λόγῳ πραιρετήματος κατονομαζόμεναι ἀσθένειαι εἶναι:

α) Ἀσθένειαι δυνάμεναι νὰ θέσουν εἰς κίνδυνον τὴν δημοσίαν ὑγείαν, ὡς 1. Ἀσθένειαι καιραντίνας ἀναφερόμεναι εἰς τὸν διεθνή κανονισμόν ὑγείας No 2 τῆς 25.5.51 τοῦ Παγκοσμίου Ὄργανισμοῦ Ὑγείας. 2) Φυματίωσις τοῦ ἀναπνευστικοῦ ὄργανου ἐνεργὸς ἢ ἐν ἐξελίξει. 3) Σύφιλις 4) Ἄλλαι ἀσθένειαι μολύνσεως ἢ ἐπιδημικαὶ καὶ αἱ ὁποῖαι εἰς τὴν χώραν ἀποδοχῆς ἀποτελοῦν τὸ ἀντικείμενον προστασίας τῶν ὑπηκόων αὐτῆς β) Ἀσθένειαι ἢ ἀνικανότητες δυνάμεναι νὰ θέσουν εἰς κίνδυνον τὴν δημοσίαν τάξιν ἢ ἀσφάλειαν. 1) Τοξικομανία 2) Βαρεῖαι ψυχολογικαὶ ἀλλοιώσεις καὶ ψυχώσεις.

Σ Υ Μ Π Ε Ρ Α Σ Μ Α

Ἡ δεκαετής μεταβατική περίοδος ἔληξεν δυστυχῶς ἄνευ ὀλοσχεροῦς ἐπιτεύξεως τοῦ σημαντικοῦ στόχου τῆς Συνθήκης τῆς Ρώμης τῆς «ἐξομοιώσεως τῶν ἄλλοδαπῶν, φυσικῶν ἢ νομικῶν προσώπων, πρὸς τοὺς ἡμεδαπούς». Οὕτω πῶς, εἰσέτι καὶ σήμερον δὲν δύναται πᾶς ὑπήκοος Κράτους - μέλους, ἀσκῶν οἰανδήποτε ἐπαγγελματικὴν δραστηριότητα, νὰ ἐγκαθίσταται ἐλευθέρως ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἑνὸς τῶν ἐτέρων πέντε Κρατῶν - μελῶν τῆς Ε.Ο.Κ.. Ἀντικειμενικὸς σκοπὸς τῆς ἰδρυτικῆς τῆς Εὐρωπαϊκῆς Οἰκονομικῆς Κοινότητος Συνθήκης εἶναι πρὸ πάντων ἡ δημιουργία μιᾶς εὐρωπαϊκῶν διαστάσεων οἰκονομίας. Ἐφ' ὧ καὶ ἡ πρώτη φροντίς τῶν ὑπογραψάντων αὐτὴν Μερῶν ἦτο νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν ἐλευθέραν κυκλοφορίαν τῶν προσώπων τῶν ἀσκούντων ἐπαγγελματικὴν τινὰ δραστηριότητα, κατὰ τὰ ἄνωτέρω. Ἡ ὀλοκλήρωσις τοῦ ὡς ἄνω στόχου δὲν ἐπετεύχθη, ἐκ λόγων κυρίως ἀναγομένων εἰς τὴν διαφορετικὴν ρύθμισιν τοῦ θέματος τούτου, ὑφ' ἐκάστης τῶν νομοθεσιῶν τῶν Κρατῶν - μελῶν.

Ἡ Συνθήκη τῆς Ρώμης ἀντιμετωπίζει τὸ πρόβλημα διὰ τῆς νομικῆς τεχνικῆς τῆς ἐναρμονίσεως τῶν νομοθεσιῶν καὶ προτίθεται νὰ ἐξαλείψῃ τὰ ἐμπόδια εἰς τὴν ἐγκατάστασιν τῶν ὑπηκόων ἐντὸς τῶν Κρατῶν - μελῶν, δημιουργοῦσα τὸ ἐπιβαλλόμενον νέον «Κοινοτικὸν Δίκαιον», ὅπερ περιέχεται εἰς τοὺς κανονισμοὺς καὶ τὰς κατευθυντηρίους διατάξεις⁽¹⁾.

Σημειωτέον, ὅτι ἡ προβλεπομένη ἐναρμόνισις τῶν νομοθεσιῶν ἐννοεῖ τὸν συντονισμόν τῶν διατάξεων αἵτινες ἔχουσι ἄμεσον ἐπίπτωσιν ἐπὶ τοῦ δικαίωματος ἐγκαταστάσεως καὶ δὴ τῶν σημείων εἰς τὰ ὁποῖα προσκρούουν, ἐφ' ὅσον βεβαίως δὲν προβλέπεται ἐνοποιήσις τοῦ δικαίου τῶν Ἐξ⁽²⁾.

Εἶναι θέβαιον, ὅτι ἡ ἐναρμόνισις εἶναι εὐκολωτέρα τῆς ἐνοποιήσεως, διότι αἱ νομοθεσίαι τοῦ τομέως εἰς ὃν ἀνάγεται ἡ παροῦσα ἔρευνα ἀντιμετωπίζουν ἴδια προβλήματα καὶ αἱ διαπιστούμεναι διαφοραὶ τῶν εἶναι κατὰ θάσιν τεχνικῆς φύσεως. Ἡ ἐξάλειψις τῶν διαφορῶν, αἱ ὁποῖαι εἶναι γνωσταὶ καὶ ἔχουν ἤδη προβλη-

(1) Τὸ ὑποχρεωτικὸν τῆς ἐφαρμογῆς τῶν κατευθυντηρίων διατάξεων (directives) καταχωρῶνεται ὑπὸ τὸ ἀρθρ. 189 τῆς Συνθήκης. Κατὰ τοῦτο «ἡ κατευθυντήριος διάταξις δεσμεύει τὰ Κράτη πρὸς ἃ ἀπευθύνεται ὡς πρὸς τὴν ἐπίτευξιν τοῦ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ, ἐπαφίουςα εἰς τὰς ἐθνικὰς ἀρχὰς τὴν ἀρμοδιότητα ὡς πρὸς τὸν τύπον καὶ τὸν τρόπον».

(2) Ἡ ἐνοποίησις τοῦ δικαίου εἰς ἄλλην τὴν περιοχὴν τῆς Κοινοτήτος δὲν φαίνεται ἀναγκασία. Τὸ παράδειγμα δὲ τῶν Η.Π.Α. ὁμιλεῖ εὐγλώττως ἐπ' αὐτοῦ

ματίσει διαπρεπείς νομικούς, δὲν φαίνεται ἀκατόρθωτος. Πάντως ἡ βραδύτης μεθ' ἧς συντελεῖται τὸ ἔργον τοῦ συντονισμοῦ τῶν νομοθεσιῶν, καταδεικνύει τὸ μέγεθος τῶν δυσχερειῶν.

Ἐναντιρρήτως, ἡ Συνθήκη τῆς Ρώμης δημιουργεῖ μίαν νέαν ἔννομον τάξιν, ἐφ' ὅσον ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν διατάξεων αὐτῆς, τὰ μέχρι τινὸς θέβαια συστήματα τοῦ διεθνοῦς δικαίου ἀνατρέπονται ἐκ βάθρων. Πρόκειται διὰ τὴν κοινοτικὴν λεγομένην ἔννομον τάξιν. Ἡ εὐρωπαϊκὴ ἱστορία διανύει μίαν νέαν φάσιν. Τὴν ἐποχὴν τοῦ ἐθνικοῦ δικαίου τὴν διαδέχεται τὸ Διεθνὲς Δίκαιον ἢ ἐπὶ τὸ ἀκριθέστερον τὸ «Εὐρωπαϊκὸν Δίκαιον». Ἡ Εὐρωπαϊκὴ Οἰκονομικὴ Κοινότης εἶναι ὀργανισμὸς ἐν τῷ γίνεσθαι, εἶναι «ζῶον πολιτικόν» (1).

Ἡ ταυτότης τῶν οἰκονομικῶν συμφερόντων καὶ αἱ ἰδεολογικαὶ ἀναλογίαι τῶν Κρατῶν - μελῶν θαρύνουν σαφῶς, εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἐνοποιητικῶν δυνάμεων. Οἱ παράγοντες οὗτοι ἐπιρραεάζουν εὐνοϊκῶς τὴν δημιουργίαν τοῦ εὐρωπαϊκοῦ δικαίου, ὅπερ περαιτέρω παίζει σπουδαῖον ρόλον διὰ τὴν ἵδρυσιν μιᾶς Κοινότητος στενωτέρου συνδεδεμένης. Τὸ πρὸς ὀλοκλήρῳσιν ἔργον εἶναι μεγάλης σπουδαιότητος διὰ τὸ μέλλον τῆς Εὐρώπης. Ἀξίζει λοιπὸν πᾶσαν τὴν προσοχὴν τὸσον τῶν εἰδικῶν ἐμπειρογνομόνων ὅσον καὶ τοῦ κοινοῦ ἐν γένει. Πρὸς αὐτὴν τὴν κατεύθυνσιν καὶ δι' αὐτὸ τὸ ἔργον, ὁ γράψας τὴν παροῦσαν ἔρευναν, προσεπάθησε νὰ δώσῃ συνεισφορὰν τινα, τῆς ὁποίας τὴν ἀξιολόγησιν ἐπαφίει εἰς τὸν ἀναγνώστην.

(1) Ὁ χαρακτηρισμὸς ἀνήκει εἰς τὸν τέως Πρόεδρον τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Ε.Ο.Κ. καθηγητὴν Hallstein δανεισθεὶς τὴν Ἀριστοτέλειον ἔκφρασιν. Πρβλ. «L'Integration Economique comme facteur d'union politique» Ed. Com. 1961 σελ. 16.

B I B Λ Ι Ο Γ Ρ Α Φ Ι Α

- Audinet J.**—«Le Droit d'établissement dans la C.E.E.» *Journal du Droit Intrn.*, 1959.
- Abrahams R.**—«Les sociétés en Droit International Privé», Paris 1957.
- Allexander W.**—«L'association entre la C.E.E. et la Grèce» εις *R.H.D. I.*, 1962.
- Bastian D.**—«Les sociétés dans les six pays du Marché Commun», cours de doctorat εις Πανεπιστήμιον του Στρασβούργου, 1963.
- Bastid S.**—«L'organisation Européenne et le traitement reciproque des nationaux», *R. Crit. D. I. Pr.*, 1953, 467.
- Batiffol - Chretien - Desbois.**—«Les problèmes juridiques et économiques du Marché Commun», *Coloque des Facultés de Droit, Lille-Paris*, 1960.
- Cassese A.**—«Il diritto di stabilimento nel trattato istitutive della C.E.E.», *Riv. Tr. di Dir. Publico*, 1959, σελ. 304.
- Carabiber C.**—«Conflits de lois et condition des étrangers en Droit International Privé Grec», 1930.
- Catalano N.**—«La Comunità Economica Europea e l' Euratom». Milano 1957.
- Costantopoulos D.**—«The European Economic Community a Real Union», *Hambourg* 1958.
- Chesne Guy.**—«L'établissement des étrangers en France et la C.E.E.», *Paris* 1962.
- Dairraines S.**—«Les étrangers et les sociétés étrangères en France» 1957.
- Dehousse-Pescatore-Vander Haegen. . .**—«Les aspects juridiques du Marché Commun», *Collection de la faculté de Liège, No 8*, 1958.
- Dahrendorf R.**—«Niederlassungsrecht im Handel und Recht der Zulassung», *Europäische Wirtschaftsgemeinschaft*, 15 'Ιανουαρίου 1959.

- Δελούκα Ν.**—«'Αντικείμενα και υποκείμενα τῶν ἐμπορικῶν συναλλαγῶν», Ἀθῆναι 1957.
- Δερτιλῆς Π.**—«'Η δημοσιονομικὴ κυρίως ἄποψις τῆς συνδέσεως τῆς Ἑλλάδος μετὰ τῆς Ε.Ο.Κ.» Ε.Β.Ε.Θ., Θεσ/νίκη 1962.
- Εὐρυγένης Δ.**—«Νομικαὶ ἀπόψεις τῆς συνδέσεως Ἑλλάδος — Ε.Ο.Κ.» Θεσ)κη 1962.
- Fantini O.**—«L' integrazione economica Europea e il Mercato Comune», Milano 1959.
- Everling U.**—«Die Regelung der selbständigen beruflichen Tätigkeit im Gemeinsamen Markt», Betriebsberater 20 Αὐγούστου 1958, No 23
- Everling U.**—«Vorschlag der Commission E.W.G. zur Regelung des Niederlassungsrechts», Betriebsberater 30 Μαΐου 1960, No 15.
- Gaudet M.**—«Rechtliche aspect der Niederlassungsfreiheit im Gemeinsamen Markt», ἐν Ζ.Η.Ρ., 1961; σελ. 66.
- Garcin/Hepp.**—«Recueil pratique du Droit des affaires dans les pays du Marché Commun», Paris, Συλλογὴ Jupiter ἰδρυθεῖσα ἐν ἔτει 1958.
- Hertwig J.**—«La liberté d' établissement, un élément essentiel du Marché Commun», Europa in Handel und Wirtschaft, Φεβρ. 1961, σελ.79-83.
- Κομινὸς Α.**—«La dynamique de l' Association» Revue du Marché Commun, Paris 1966.
- Loussouarn Y.**—«Les conflits de lois en matière des sociétés», 1949.
- Loussouarn Y.**—«La condition de la personne morale en Droit International Privé», Recueil des cours de l' Academie de Droit International 1959.
- Leleux P.**—«Companies investment and taxation in C.E.E.», The British Institute of International and Comparative Law, Londres 1961.
- Λουκοπούλου Ἀ.**—«Στοιχεῖα Ἐμπορικοῦ Δικαίου», τ. α. Ἀθῆναι 1967.
- Λουκοπούλου Ἀ.**—«Μελέται Ἐμπορικοῦ Δικαίου», Ἀθῆναι 1965.
- Le Tallec.**—«Le Droit d' établissement et les services des sociétés», Rivista di diritto Europeo, Ἰούλιος - Σεπτέμβριος 1961.
- Μαμοπούλου Ρ.**—«La convention Européenne d' établissement», R.H.D.I. 1955, σελ. 170.
- Μαριδάκης Γ.**—«Ἰδιωτικὸν Διεθνὲς Δίκαιον», 1950 παρ. 28, σελ. 362.
- Monaco R.**—«La condizione giuridica delle società nel Mercate Comune Europeo» il Diritto dell' Economica 1959, σελ. 655.

- Monaco R.**—«La methode de l'harmonisation normative dans le Marché Commun», Jus et Lex, Bâle 1959.
- Opperman.**—«L'application des Programmes Généraux de la C.E.E. concernant la liberté d'établissement et la libre prestation des services», Betriebsberater, 20 Μαΐου 1964.
- Παπαπαναγιώτου Π.**—«Τὸ δικαίωμα ἐγκαταστάσεως ἀλλοδαπῶν ἐν Ἑλλάδι ὑπὸ τὸ καθεστώσ τῆς Ε.Ο.Κ.» Ε.Ε.Δ., 1964.
- Πέρδικας Π.**—«Ἐγχειρίδιον Ἐμπορικοῦ Δικαίου», τ. α. Ἀθῆναι 1960.
- Poulantzas D.**—«Aspects juridiques de l'association vue par l'article 238 du Traité de la C.E.E.», Paris 1962.
- Pesmazoglou J.**—«Objectifs et implications de l'Accord d'Athènes», R. M.C., Paris 1966.
- Poth A.**—«The minimum standard of International Law applied to aliens», 1949.
- Rigaut L.**—«La convention Européenne d'établissement», Rev. Gen. de D. I.P., 1957.
- Robertson A.**—«Legal problems of European Integration», R.C.A.D.I., 1957, 16.
- Ρούκουνα Ε.**—«Ἡ Εὐρωπαϊκὴ Οἰκονομικὴ Κοινότης καὶ ἡ σύνδεσις τῆς Ἑλλάδος μετ' αὐτῆς», Ἀθῆναι 1962.
- Στρέιτ - Βάλληνδα.**—«Ἰδιωτικὸν Διεθνὲς Δίκαιον», I. 1937.
- Σπηλιοπούλου Κ.**—«Στοιχεῖα Ἐμπορικοῦ Δικαίου», τ. α. Ἀθῆναι 1956.
- Savatier.**—«Le Marché Commun au regard du Droit International Privé», Rev. Gen. Droit. Int. Privé, 1959.
- Schlachter E.**—«Nouveaux aspects de la liberté d'établissement» R.M.C., Φεβρουάριος 1961.
- Von der Gröeben κ. ἄ.**—«Kommentar Zum E.W.G.», Vertrag im zwei Bänden, Bonn-Frankfurt, 1960.
- Vallindas P.**—«Die Niederlassung der Gesellschaften im Ausland, als problem des Intereuropäischen Wirtschaftsrechts», Düsseldorf 1960.
- Thibierge.**—«Le Statut des Sociétés Etrangères», Ἔργασια τοῦ 57ου Συνεδρίου τῶν Συμβολαιογράφων τῆς Γαλλίας, Paris 1959.
- Torrelli-Thanassoulias.**—«L'accord entre la Communauté Economique Européenne et la Grèce», U.L.B., Βρυξέλλαις 1967.

Willemetz L. — «Necessité d'unifier les règles de conflits des lois concernant l'existence et le fonctionnement des sociétés commerciales», le Droit Européen, 1958 σελ. 176.

Τσιριντάνη Α. — «Στοιχεία Ἐμπορικοῦ Δικαίου, τ. α, Ἀθήναι 1964.

Thanassoulis A. — «L'établissement et la protection des sociétés étrangères en Grèce et le régime particulier applicable aux sociétés de la C.E.E.», il Diritto negli Scambi internazionali, Milano, Μάρτιος 1968.

Thanassoulis A. — «Le Droit d'établissement et la libre prestation des services au sein de l'association de la C.E.E. avec la Grèce», Revue du Marché Commun, ειδική έκδοσις «La Grèce et le Marché Commun», Paris Μάϊος 1966.

Thanassoulis A. — «Les personnes morales, sociétés dans les pays de la C.E.E.», Strasbourg, 1966.

Χολέβας Ι. — «Τὸ πρόβλημα τοῦ μεγέθους τῶν ἐλληνικῶν ἐπιχειρήσεων ἐν ὄψει τῆς συνδέσεως μετὰ τῆς ΕΟΚ», Ἀθήναι 1963.

Ψαρρὸς Δ. — «Ἡ Εὐρωπαϊκὴ Οἰκονομικὴ Κοινότης καὶ ἡ σύνδεσις τῆς Ἑλλάδος μετ' αὐτῆς», Ἀθήναι 1963.

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	Σελ. 7
ΓΕΝΙΚΗ ΕΙΣΑΓΩΓΗ	» 9
Μ Ε Ρ Ο Σ Π Ρ Ω Τ Ο Ν	
Γενικαί προϋποθέσεις και ἀρχαί ἐφ' ὧν στηρίζεται ἡ πραγματοποιήσις τῆς ἐλευθερίας ἐγκαταστάσεως .	» 13
Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Ν 1ον	
Προκαταρκτικὰ θέματα καὶ βασικαὶ ἔννοιαι	» 15
A. Ἡ ἔννοια τοῦ δικαιώματος ἐγκαταστάσεως κατὰ τὴν Συνθήκην τῆς Ρώμης καὶ τὴν Συμφωνίαν τῶν Ἀθηνῶν	» 16
α) Γενικότητες	» 17
β) Ἡ ἔννοια πηγάζουσα ἐκ τῆς Συνθήκης τῆς Ρώμης	» 17
γ) Τὸ δικαίωμα ἐγκαταστάσεως κατὰ τὴν Συμφω- νίαν τῶν Ἀθηνῶν	» 19
1) Αἱ βασικαὶ ἔννοιαι	» 19
2) Ἀπόψεις σχετικαὶ πρὸς τὰ ἄρθρα 47, 48 τῆς Συμφωνίας	» 21
B. Ἡ ἀρχὴ τῆς ἐλευθέρας εἰσόδου καὶ παραμονῆς	» 22
α) Τὸ δικαίωμα εἰσόδου	» 22
β) Τὸ πρόβλημα τοῦ διαβατηρίου	» 23
γ) Τὸ δικαίωμα παραμονῆς	» 25
Γ. Τὸ νομικὸν καθεστῶς τοῦ ἀλλοδαποῦ	» 27
α) Διατυπώσεις πρὸ τῆς Συνθήκης τῆς Ρώμης	» 27
β) Ἀπλοποιήσις τῶν διατυπώσεων ὑπὸ τῆς Συνθή- κης τῆς Ρώμης	» 29

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Ν ΙΙον

Ἄρχαι ἐπὶ τῶν ὁποίων στηρίζεται τὸ δικαίωμα ἐγκαταστάσεως	» 32
A. Ἡ θεμλιώδης ἀρχὴ τῆς ἐξομοιώσεως	» 33
α) Ἡ ἐξομοίωσις τῶν ἀλλοδαπῶν ὑπηκόων πρὸς τοὺς ἡμεδαπούς	» 33
β) Ἡ ἐξομοίωσις τῶν νομικῶν προσώπων πρὸς τὰ φυσικὰ πρόσωπα	» 34
B. Ἡ σταδιακὴ πραγματοποίησις τῆς ἐλευθερίας ἐγκαταστάσεως	» 36
α) Ἡ πρόοδος κατὰ στάδια	» 36
β) Ἡ προσέγγισις τῶν ἐθνικῶν νομοθεσιῶν	» 38
1) Αἱ διαφοραὶ τῶν νομοθετικῶν συστημάτων ..	» 38
2) Ἡ ἀμοιβαία ἀναγνώρισις τῶν διπλωμάτων, τίτλων κ.λ.π.	» 39

Μ Ε Ρ Ο Σ Δ Ε Υ Τ Ε Ρ Ο Ν

Πεδίον ἐφαρμογῆς τοῦ δικαιώματος ἐγκαταστάσεως ...	» 43
--	------

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Ν Ιον

Πεδίον ἐφαρμογῆς κατὰ τόπον καὶ πρόσωπα. Διάκρισις «Ratione loci et personae»	» 46
A. Τὰ ὠφελούμενα ἐκ τῶν μέτρων «φυσικὰ πρόσωπα» ..	» 46
α) Γενικότητες	» 46
β) Οἱ ὑπήκοοι τῆς Ἀνατολικῆς Γερμανίας	» 47
γ) Καθεστῶς τῶν ὑπηκόων τῆς Ἑλλάδος ὡς συνδεδεμένης χώρας μετὰ τῆς Ε.Ο.Κ.	» 48
δ) Καθεστῶς ὑπηκόων τρίτων χωρῶν ..	» 49
B. Τὰ ὠφελούμενα νομικὰ πρόσωπα «ἐταιρείαι»	» 49
α) Τὰ νομικὰ πρόσωπα καὶ ἡ Συνθήκη τῆς Ρώμης ..	» 49
β) Τὸ κριτήριον τῆς ἐξομοιώσεως τῶν νομικῶν προσώπων πρὸς τὰ φυσικὰ	» 51
1) Κερδοσκοπικὸς χαρακτήρ	» 51
2) Σύστασις ἐταιρίας συμφώνως πρὸς τὴν νομοθεσίαν ἑνὸς Κράτους - μέλους τῆς Ε.Ο.Κ. ...	» 53
3) Καταστατικὴ ἔδρα τῆς ἐταιρίας	» 53
γ) Ἐγκατάστασις ἐταιρίας ἐπὶ τοῦ ἐδάφους Κράτους - μέλους τῆς Ε.Ο.Κ.	» 54
δ) Τὰ νομικὰ πρόσωπα ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς συνδέσεως Ἑλλάδος — Ε.Ο.Κ.	» 55

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Ν ΙΙον

Πεδίον ἐφαρμογῆς τοῦ δικαιώματος ἐγκαταστάσεως καθ' ὕλην <i>Patione materiae</i>	» 57
A. Αἱ ἀπελευθερωτέαι ἐπαγγελματικαὶ δραστηριότητες	» 58
α) Γενικότητες	» 58
β) Προτεραιότης δι' ὠρισμένους τομείς δραστηριοτήτων	» 59
B. Αἱ κυριώτεραι ὁμάδες ἀπελευθερωτέων δραστηριοτήτων	» 60
α) Βιομηχανικαὶ καὶ ἐμπορικαὶ δραστηριότητες	» 60
β) Δραστηριότητες τοῦ χονδρικοῦ ἐμπορίου	» 61
γ) Βιοτεχνικαὶ δραστηριότητες	» 63
Γ. Πεδίον ἐφαρμογῆς καθ' ὕλην τοῦ δικαιώματος ἐγκαταστάσεως, εἰς τὰ πλαίσια Ἑλλάδος — Ε.Ο.Κ.	» 65

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Ν ΙΙΙον

Κατηγορίαι δραστηριοτήτων ἐξαιρούμεναι τοῦ δικαιώματος ἐγκαταστάσεως	» 67
A. Ἐπαγγέλματα ἀσκούμενα μόνον παρὰ ὑπηκόων Κράτους τινός	» 68
B. Δραστηριότητες μετέχουσαι εἰς τὴν ἄσκησιν Δημοσίας Ἐξουσίας	» 70
α) Τὸ ἄρθρον 55 τῆς Συνθήκης τῆς Ρώμης	» 70
β) Ποῖα ἐπαγγέλματα καὶ δραστηριότητες ἀφορᾷ τὸ ἄρθρον 55	» 71
γ) Ἐτεραι δραστηριότητες μετέχουσαι εἰς τὴν ἄσκησιν Δημοσίας Ἐξουσίας	» 73
Γ. Ἐξαιρέσεις ὀφειλόμεναι εἰς λόγους δημοσίας τάξεως, δημοσίας ἀσφαλείας καὶ δημοσίας ὑγείας	» 75
α) Ἡ δημοσία τάξις καὶ ὁ γενικὸς αὐτῆς χαρακτήρ	» 76
β) Ἡ ἔννοια τῆς δημοσίας ἀσφαλείας, δημοσίας τάξεως καὶ ὑγείας κατὰ τὸ ἄρθρον 56 τῆς Συνθήκης τῆς Ρώμης	» 77
Σ Υ Μ Π Ε Ρ Α Σ Μ Α	» 79
Β Ι Β Λ Ι Ο Γ Ρ Α Φ Ι Α	» 81
Π Ι Ν Α Ξ Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Ω Ν	» 85

ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ

BIBLIA — ΜΕΛΕΤΑΙ — ΑΡΘΡΑ :

- 1) 'Η διακίνηση τῶν ἐπιχειρήσεων ἐντὸς τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς καὶ τῆς Ἑλλάδος. Ἀθήναι 1969, σελ. 190.
- 2) La liberté d'établissement des personnes morales (sociétés) dans les Pays de la C.E.E. et en Grèce, Strasbourg, 1955, σελ. 270.
- 3) L'Accord d'association entre la Communauté Economique Européenne et la Grèce. Bruxelles, 1967, σελ. 90 (ἐν συνεργ. μετὰ καθηγ. κ. Torrelli).
- 4) L'établissement et la protection des sociétés étrangères en Grèce et le regime particulier applicable aux sociétés de la C.E.E. (Il Diritto negli scambi Internazionali. Milano, mars 1968).
- 5) Le droit d'établissement et la libre prestation des services au sein de l'association de la C.E.E. avec la Grèce (Revue du Marché Commun, Paris, Juin 1966).
- 6) Les sociétés étrangères en Grèce et la législation applicable aux sociétés grecques. (Collection Jupiter, Paris 1965).
- 7) Ὁ θεσμὸς τοῦ Ἐμπορικοῦ Μητρώου κατὰ τὸ Συγκριτικὸν Δίκαιον — Ἀπαιρήτητος ἢ ἐν Ἑλλάδι εἰσαγωγή του. Εἰς Ε.Ε.Δ, 1967.
- 8) Κατεπίγουσα ἀνάγκη διὰ τὴν ἀγροτικὴν οἰκονομίαν ἢ ἐφαρμογὴ νέων σχημάτων (Οἰκονομικὸς 9ης Μαρτίου 1967).
- 9) Ἡ ἀγροτικὴ μεταρρύθμισις καὶ αἱ συνταγματικαὶ προϋποθέσεις 1958
- 10) Τὸ ἄλυτο σταφιδικὸ ζήτημα (1955).
- 11) Ἡ ἐλευθέρωσις διακίνησης τῶν ἐργατῶν ἐντὸς τῶν χωρῶν τῆς Ε.Ο.Κ. (Οἰκονομικὸς 28ης Μαρτίου 1968).
- 12) Μειονεκτικὴ ἢ θέσις τῶν Ἑλλήνων ἐργατῶν εἰς τὰς χώρας τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς. (Οἰκονομικὸς 27ης Ἰουνίου 1968).
- 13) Ἡ ἰδημιουργία Εὐρωπαϊκῆς Ἐμπορικῆς Ἐταιρίας καὶ τὸ σχέδιον καταστατικοῦ της (Οἰκονομικὸς 1ης Αὐγούστου 1968).
- 14) Πεδίον ἐφαρμογῆς καὶ προβλήματα τῆς ἐταιρίας Εὐρωπαϊκῆς μορφῆς (Οἰκονομικὸς 8ης Αὐγούστου 1968).
- 15) Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐμπορικὴ Ναυτιλία ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς. (Οἰκονομικὸς 26ης Δεκεμβρίου 1968).
- 16) «Ἡ συμβολὴ τῆς εὐρεσιτεχνίας εἰς τὴν οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν καὶ ἡ προσπάθεια της εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Ε.Ο.Κ. καὶ τὴν Ἑλλάδα» Οἰκονομικὸς 2 Ἰουλίου 1970
- 17) Ἑλληνικαὶ ἀσφαλιστικαὶ καὶ τραπεζικαὶ ἐπιχειρήσεις εἰς τὰ πλαίσια τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς καὶ Ἑλλάδος Οἰκονομικὸς 21 Μαΐου 1970.

Τύποις : Ε. Ν. ΤΣΑΪΛΑΝΗ — Ζωοδόχου Πηγῆς 6 — Τηλ. 618.545